

**Benoemingscommissies
voor het notariaat**

ACTIVITEITENVERSLAG TOT 30 JUNI 2007

B&E
Business & Economics

 die Keure
PUBLISHING GROUP

2007

Benoemingscommissies voor het notariaat

Bergstraat 30 - 32
1000 Brussel

Tel.: 02 506 46 46

Fax: 02 506 46 49

E-mail: info@bcn-not.be

Website: www.bcn-not.be

D/0147/2007/248

ISBN 978 90 8661 761 6

Niets van deze uitgave, zelfs gedeeltelijk, mag openbaar gemaakt worden, gereproduceerd worden, vertaald of aangepast, onder enige vorm ook, hierin begrepen fotokopie, microfilm, bandopname of plaat, of opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand behoudens uitdrukkelijke en voorafgaande toestemming van de uitgever.

© 2007 die Keure – Business & Economics

Kleine Pathoekeweg 3, 8000 Brugge

Tel.: 050 47 12 72

Fax: 050 33 51 54

E-mail: bande@diekeure.be

Website: www.bande.be

Voorwoord

Bij de oprichting van de Benoemingscommissies voor het notariaat werden de Verenigde Benoemingscommissies belast met adviezen en voorstellen betreffende aangelegenheden die de algemene werking van het notariaat aanbelangen. In het kader van hun ombudsfunctie zijn de Benoemingscommissies ook gehouden om jaarlijks te rapporteren over de door hen ontvangen klachten naar de Minister van Justitie toe. De Verenigde Benoemingscommissies vonden het dan ook belangrijk om, in het kader van hun rapporteringsverplichting naar de overheid en naar het notariaat zelf, bepaalde pijnpunten waarmee zij in de uitoefening van hun opdracht worden geconfronteerd door middel van de opmaak van een activiteitenverslag te duiden.

Sommige zaken die problematisch worden bevonden, blijken achteraf trouwens eerder te berusten op een verkeerde perceptie. Zo blijkt het aantal standplaatsen waarvoor geen kandidaat wordt gevonden uiteindelijk zeer beperkt te zijn. Een nauwkeurige analyse van de beschikbare reserve aan kandidaat-notarissen toont aan dat dit zeker niet kan worden toegeschreven aan een te beperkte reserve aan kandidaten.

Een activiteitenverslag biedt inderdaad de gelegenheid om even kritisch terug te kijken en zaken in hun juiste context te plaatsen. Tegelijkertijd is het een uitnodiging om aan pijnpunten te remediëren in constructief overleg met de andere notariële instellingen en de politieke overheid. De gesignaleerde problemen mogen trouwens niet doen vergeten dat de wetgever in 1999 een efficiënt instrument heeft gecreëerd om mee te werken aan de uitbouw van een sterk notariaat ten dienste van het publiek.

Inhoud

Voorwoord	3
Inhoudstafel	5
Leden van de Benoemingscommissies voor het notariaat	8
1. Oprichting - wettelijk kader	10
2. Samenstelling	12
3. Duur van het mandaat van de leden van de Benoemingscommissies	15
4. Bevoegdheden van de Benoemingscommissies	17
4.1. Rangschikking van kandidaten voor benoeming tot kandidaat-notaris	17
4.1.1. Wettelijk kader	17
4.1.1.a. Aantal te benoemen kandidaat-notarissen	18
4.1.1.b. Inschrijving van de kandidaten	34
4.1.1.c. Vergelijkend examen	35
(i) Inhoud en examenvormen	35
(ii) Maatregelen ter garanderen van de objectiviteit en transparantie van het verloop van het examen	36
4.1.1.d. Inwinning van adviezen	38
(i) Advies Provinciale Adviescomités	39
(ii) Adviezen Procureur des Konings	40
4.1.1.e. Definitieve rangschikking	41
4.1.1.f. Benoeming van de kandidaat-notarissen	41
4.1.2. Statistieken inzake vergelijkende examens 2001-2007	42
4.1.2.a. Evolutie slaagpercentage	42
4.1.2.b. Gemiddeld aantal deelnames aan het vergelijkend examen alvorens te slagen	43
4.1.2.c. Kwalitatieve evaluatie van de examens	47
4.1.3. Examenbetwistingen	48
4.1.3.a. Niet-behalen van de vereiste zestig procent op het schriftelijk gedeelte om toegelaten te worden tot het mondeling gedeelte van het vergelijkend examen	48
4.1.3.b. Nationaliteitsvereiste bij inschrijving vergelijkend examen	51
4.2. Rangschikking van kandidaten voor openstaande plaatsen	52
4.2.1. Wettelijk kader	52
4.2.1.a. Kandidaatstelling	52

4.2.1.b. Inwinning van adviezen _____	53
4.2.1.c. Benoemingsdossier _____	55
4.2.1.d. Hoorzitting _____	55
4.2.1.e. Rangschikking _____	56
(i) Criteria voor de afweging van de verdiensten van de verschillende kandidaten _____	56
(ii) Voorstel tot benoeming door de Benoemings- commissies _____	59
4.2.1.f. Proces-verbaal van rangschikking _____	59
4.2.1.g. Beroepsgeheim _____	61
4.2.1.h. Benoeming door de Koning _____	61
(i) Uiteindelijke beslissing van de Minister _____	61
(ii) Probleem van standplaats _____	62
(iii) Duur van de procedure _____	62
(iv) Is de toegang tot het notariaat voldoende open voor personen die niet uit een notarieel midden komen? ____	63
(v) Is er een financiële drempel voor de overname van een notariskantoor en gebeurt de waardering op een adequate en objectieve wijze? _____	64
1. Fiscale latenties wegens overname door middel van overdracht van aandelen _____	65
2. Al dan niet in rekening brengen van andere dan lopende schulden bij de waardering van een notariskantoor _____	67
3. Het lot van arbeidsovereenkomsten bij plaats- vervanging en schorsing _____	71
4. Toevoeging van het niet-afgeschreven gedeelte van lichamelijke of onlichamelijke goederen _____	72
5. Herschatting van een kantoor _____	72
6. Niet-concurrentie in hoofde van de overlatende notaris _____	72
4.2.2. Betwistingen inzake benoemingen _____	77
4.2.2.a. Vordering tot schorsing van tenuitvoerlegging en tot vernietiging van de beslissing van de Benoemings- commissie om geen kandidaat te rangschikken _____	78
4.2.2.b. Vordering tot schorsing van tenuitvoerlegging en tot vernietiging van de beslissing tot vacantverklaring en oproep tot kandidaatstelling voor de benoeming tot notaris, alsook van de impliciete weigeringsbeslissing om de verzoekende partij te benoemen tot notaris-titularis _____	82
4.2.2.c. Vordering tot schorsing van de tenuitvoerlegging van het koninklijk besluit waarbij partij X, kandidaat-notaris, wordt benoemd tot notaris-titularis voor een vacante plaats _____	83

4.2.3. Overgangsregeling voor benoemingen na 3 mei 1999 met betrekking tot vacantverklaringen gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad vóór 3 mei 1999 _____	83
4.3. Klachtenbemiddeling _____	83
4.3.1. Wettelijk kader _____	84
4.3.2. “Parallele” bevoegdheid met de Provinciale Kamers? _____	85
4.3.3. Problemen ten gevolge van de “parallele” bevoegdheid – eenparig advies van de Verenigde Benoemingscommissies _____	86
4.3.4. Actuele werkwijze van de klachtenbehandeling binnen de Commissies _____	89
4.3.5. Statistieken inzake klachten _____	90
4.3.5.a. Aantal klachten _____	90
4.3.5.b. Aard van de klachten _____	90
4.3.6. Verdere uitwerking van de bevoegdheid van de behandeling van klachten _____	93
4.4. Adviesbevoegdheid _____	93
4.4.1. Wettelijk kader _____	93
4.4.2. Werkwijze binnen de Commissies _____	94
5. Specifieke punten _____	95
5.1. Gebruik van de titel van erenotararis bij de uitoefening van een functie die niet verenigbaar is met het notarisambt _____	95
5.2. Afwezigheid van rechtspersoonlijkheid van de Benoemingscommissies _____	95
6. Website _____	96
7. Financiering van de Benoemingscommissies _____	97
Besluit _____	99

Leden van de Benoemingscommissies voor het notariaat

■ *Werkende leden van de Nederlandstalige Benoemingscommissie voor het notariaat:*

Voorzitter: Bernard TILLEMAN, Gewoon hoogleraar KULeuven

Vice-Voorzitter: Marc DE BACKER, Notaris (Mechelen)

Secretaris: Stefan SMETS, Notaris (Glabbeek-Zuurbemde)

Leden: Frank BUYSSENS, Geassocieerd Notaris (Zwijndrecht), Piet DE SMET, Kandidaat-Gerechtsdeurwaarder ter vervanging van Christine KLOECK, Directeur Child-FOCUS, Piet VERMEEREN, Bedrijfsrevisor, Bernard VERSTRAETE, Notaris (Kuurne), Guy TILLEKAERTS, Raadsheer in het Hof van Beroep te Gent

■ *Werkende leden van de Franstalige Benoemingscommissie voor het notariaat:*

Voorzitter: Pierre VAN DEN EYNDE, Notaris (St-Joost-Ten-Noode)

Vice-Voorzitter: Philippe VERDONCK, Directeur – Federaal ministerieel kabinet

Secretaris: Philippe Aoust, Vrederechter (St-Hubert-Bouillon-Paliseul)

Leden: Danielle DUHEN, Geassocieerd Notaris (St-Agatha-Berchem), Laurent BARNICH, Notaris (Ath), Yves-Henri LELEU, Gewoon hoogleraar Ulg – ULB, Catherine PONCELET, Notaris (Rebecq), Marina SCHAUS, Ambtenaar F.O.D. Financiën

■ *Plaatsvervangende leden van de Nederlandstalige Benoemingscommissie voor het notariaat:*

Marc DEVOS, Docent Ugent, Hans DE DECKER, Notaris (Antwerpen) ter vervanging van Erenotaris Prof. Dr. Luc WEYTS (Mechelen), Vincent LESSELIERS, Notaris (Beveren), Catherine DE MOOR, Geassocieerd notaris (Sint-Niklaas), Yves TEUGHELIS, Advocaat ter vervanging van Piet DE SMET, Eric MEWISSEN, Advocaat, Herwig DUFAUX, Notaris (Drogenbos), Marc BOSMANS, Raadsheer in het Hof van Beroep te Brussel

■ *Plaatsvervangende leden van de Franstalige Benoemingscommissie voor het notariaat:*

Louis LE MAIRE, Notaris (Verlaine), Olivier REMACLE, Adjunct-Directeur – Federaal ministerieel kabinet, Charles-Edouard DE FRÉSART, Vrederechter te Waver (2de kanton) ter vervanging van Monique DELOS, advocaat-generaal in het Hof van Beroep te Luik, Kathleen DANDROY, Geassocieerd Notaris (Perwez), Laurent SNYERS, Notaris te Edingen, ter vervanging van Michel BECHET, Notaris (Etalle), Jean-Louis RENCHON, Decaan en Gewoon hoogleraar UCL, Jean BOTERMANS, Notaris (Braine-l'Alleud), François DERÈME, Advocaat – Assistent ULB.

■ *Administratieve omkadering van de Benoemingscommissies voor het notariaat*

Directeur van de Benoemingscommissies voor het notariaat
Eveline LAMIROY

Secretariaat van de Benoemingscommissies voor het notariaat
Noëlle GUDENKAUF

1. Oprichting - wettelijk kader

De Benoemingscommissies voor het notariaat werden opgericht bij wet van 4 mei 1999¹ die de wet van 25 Ventôse jaar XI op het notarisambt (hierna: Ventôsewet) grondig gewijzigd heeft.

De principiële bezorgdheid van de wetgever bestond erin om de toegang tot het ambt van notaris te objectiveren, naar het voorbeeld van de regels die gecreëerd werden voor de benoeming en de bevordering van de magistraten, weliswaar rekening houdend met de eigenheid van het beroep van notaris. Het doel van de objectivering was enerzijds het openen van het beroep naar een bredere groep mensen in de maatschappij en anderzijds het benoemen van diegenen die het best beantwoorden aan de bekwaamheidsvereisten. Een aantal uitspraken van de Raad van State hadden het Protocolakkoord, dat terzake in 1975 werd afgesloten tussen de FOD Justitie en de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat, op de helling gezet voor wat betreft de benoeming van zogenaamde preferentiële kandidaten. Dit Protocolakkoord werd dan ook opgezegd, zodat de noodzaak aan een wettelijke regeling zich opdrong.²

De organisatie van de toegang tot het beroep van notaris werd door de wetgever aldus toevertrouwd aan de Benoemingscommissies voor het notariaat.

Om de onpartijdigheid en onafhankelijkheid te garanderen, heeft de wetgever voorzien dat deze Benoemingscommissies zogenaamde “gemengde organen” zijn, d.i. organen die paritair zijn samengesteld uit notarissen, enerzijds, en externe onafhankelijke experts, anderzijds.

Gelet op deze specifieke samenstelling heeft de wetgever ook andere taken toevertrouwd aan de Benoemingscommissies voor het notariaat, zoals de behandeling van bepaalde klachten, een functie van ombudsman en het geven van adviezen (*cf. infra*, punten 4.3 en 4.4).

-
- (1) Wet 4 mei 1999 tot wijziging van de wet van 25 Ventôse jaar XI op het notarisambt, *B.S.* 1 oktober 1999, 37132-37162.
 - (2) Wetsontwerpen tot wijziging van de wet van 25 Ventôse jaar XI, tot regeling van het notarisambt, wetsvoorstel tot wijziging van artikel 36 van de wet van 25 Ventôse jaar XI (16 maart 1803) betreffende de inrichting van het notariaat, wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 16 maart 1803 op het notarisambt tot invoering van een objectieve regeling voor de benoeming van notarissen en de overdracht van hun kantoor, verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heren Renaat LANDUYT en Jean BARZIN, *Parl. St. Kamer* 1998-99, nr. 1432/19, 1 e.v.; Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 25 Ventôse jaar XI op het notarisambt, verslag namens de Commissie voor Justitie uitgebracht door de heren Goris en Vandenberghé, *Parl. St. Senaat* 1998-99, nr. 1-1276/3, 1 e.v.

De oprichting en samenstelling van de Benoemingscommissies, alsook hun bevoegdheden worden geregeld in de artikelen 38, 39, 44, 49*bis*, 49*ter*, 49*quater* van de Ventôsewet, aangevuld door verschillende uitvoeringsbesluiten, m.n. het koninklijk besluit van 9 maart 2001 betreffende de werking van de Benoemingscommissies en de benoeming van hun leden, de aanwijzing van de externe leden van de evaluatiecommissies, de organisatie van het vergelijkend examen voor de rangschikking van kandidaat-notarissen³ en het koninklijk besluit van 9 maart 2001 houdende goedkeuring van het huishoudelijk reglement van de Benoemingscommissies⁴.

-
- (3) K.B. 9 maart 2001 tot bepaling van de werking van de Benoemingscommissies voor het notariaat en de benoeming van hun leden, de aanwijzing van de externe leden van de evaluatiecommissies en de organisatie van het vergelijkend examen voor de rangschikking van kandidaat-notarissen, *B.S.* 17 maart 2001, 8447-8450.
- (4) K.B. 9 maart 2001 houdende de goedkeuring van het huishoudelijk reglement van de Benoemingscommissies voor het notariaat, *B.S.* 17 maart 2001, 8452-8457.

2. Samenstelling

Bij wet van 4 mei 1999 werden de volgende drie Commissies opgericht:

- Nederlandstalige Benoemingscommissie voor het notariaat;
- Franstalige Benoemingscommissie voor het notariaat;
- Verenigde Benoemingscommissies voor het notariaat, samengesteld uit de leden van de twee vorige Commissies (artikel 38, § 1 Ventôsewet).

Wat de territoriale bevoegdheidsverdeling betreft, is de Nederlandstalige Benoemingscommissie bevoegd wanneer de taal van het diploma van licentiaat of Master in het notariaat van de kandidaat voor een benoeming tot kandidaat-notaris het Nederlands is (artikel 38, § 2, tweede lid, 1° van de Ventôsewet). De Franstalige Benoemingscommissie is in deze bevoegd wanneer de taal van het diploma van licentiaat of Master in het notariaat het Frans is (artikel 38, § 2, derde lid, 1° Ventôsewet).

Met betrekking tot de rangschikking van kandidaat-notarissen voor openstaande plaatsen en de klachtenbehandeling is de Nederlandstalige Benoemingscommissie bevoegd wanneer de standplaats van de notaris-titularis of de standplaats van de notaris tegen wie de klacht gericht is, gevestigd is in de provincies Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant (artikel 38, § 2, tweede lid, 2° Ventôsewet). Wanneer deze standplaats gevestigd is in de gerechtelijke arrondissementen die deel uitmaken van de provincies Henegouwen, Luik, Luxemburg, Namen en Waals-Brabant, is de Franstalige Benoemingscommissie bevoegd (artikel 38, § 2, derde lid, 2° Ventôsewet). Voor benoemingen van titularissen die gevestigd zijn in het Duitse taalgebied, alsook voor klachten van particulieren met betrekking tot deze notarissen, is de Franstalige Benoemingscommissie bevoegd.

De Verenigde Benoemingscommissies stellen het programma van het vergelijkend examen voor de rangschikking van kandidaat-notarissen op (artikel 39, § 2, vierde lid Ventôsewet). Het was immers de uitdrukkelijke bedoeling van de wetgever dat in beide landsdelen een uniforme kwaliteitsstandaard zou worden gehanteerd. Inzake voorstellen tot benoemingen van notarissen-titularis zijn de Verenigde Benoemingscommissies bevoegd wanneer de betrokken standplaats gevestigd is in één van de vrederechtskantons van het Brussels hoofdstedelijk Gewest (artikel 38, § 3, tweede lid, 1° Ventôsewet). Zij zijn eveneens bevoegd voor de behandeling van klachten tegen notarissen die gevestigd zijn in het Brussels hoofdstedelijk Gewest. Tenslotte zijn de Verenigde Benoemingscommissies bevoegd om aan het Parlement en de Regering adviezen en voorstellen te formuleren betreffende de algemene werking van het notariaat (*cf. infra*, punt 4.4).

De Nederlandstalige Benoemingscommissie voor het notariaat en de Franstalige Benoemingscommissie voor het notariaat bestaan ieder uit acht werkende leden:

- drie notarissen die uit drie verschillende provincies afkomstig zijn, waarvan één sinds minder dan vijf jaar benoemd is;
- één geassocieerd notaris, die geen titularis is;

Deze samenstelling garandeert dat diverse geledingen van het notariaat vertegenwoordigd zijn, zowel vanuit het oogpunt van de leeftijd en anciënniteit, als vanuit het oogpunt van de provinciale spreiding. Daarenboven is een onverenigbaarheid voorzien met het lidmaatschap van andere notariële instanties, teneinde de onafhankelijkheid van de leden te garanderen: zij mogen dan ook geen mandaat waarnemen in de Nationale Kamer van notarissen of in een Provinciale Kamer van notarissen.

- één magistraat in functie gekozen uit de zittende magistraten van de Hoven en Rechtbanken en de magistraten bij het Openbaar Ministerie;
- één docent of één hoogleraar in de rechten aan een faculteit voor rechtsgeleerdheid van een Belgische universiteit, die geen notaris, kandidaat-notaris of geassocieerd notaris is;
- twee externe leden die een beroepservaring hebben die relevant is voor de te vervullen opdracht (artikel 38, § 4 van de Ventôsewet).

De vier leden-notarissen worden door de Nationale Kamer van notarissen benoemd, terwijl de andere leden beurtelings door de Senaat en door de Kamer van Volksvertegenwoordigers worden benoemd (artikel 38, § 5, tweede en derde lid Ventôsewet).

Voor elk werkend lid wordt een plaatsvervangend lid benoemd dat aan dezelfde voorwaarden voldoet. Dit verzekert de continuïteit van de werking van de Commissies vermits deze plaatsvervangende leden occasioneel de verhinderde werkende leden kunnen vervangen. Bij ontslag van een werkend lid wordt zijn plaatsvervanger van rechtswege werkend lid.

De Nederlandstalige Benoemingscommissie voor het notariaat en de Franstalige Benoemingscommissie voor het notariaat bestaan elk uit zestien leden (acht werkende en acht plaatsvervangende leden) en de Verenigde Benoemingscommissies voor het notariaat hebben er tweeëndertig (zestien werkende en zestien plaatsvervangende leden). De leden van de Benoemingscommissies krijgen voor de uren die ze werkelijk presteren een presentiegeld.

Elke Commissie kiest uit haar leden een voorzitter, een vice-voorzitter en een secretaris (artikel 38, § 8 Ventôsewet). Zij vormen het Bureau dat de werkzaamheden van de Commissie coördineert, op de uitvoering van haar beslissingen toeziet, de dagelijkse werking beheert en de externe communicatie organiseert.

Tijdens de Parlementaire werkzaamheden ter voorbereiding van de wet van 4 mei 1999 werd door het Subamendement nr. 167 van de heer LANDUYT op amendement nr. 127 ondermeer aan bovenstaande wettelijke bepaling toegevoegd dat de voorzitter

ter en vice-voorzitter niet beiden notaris of geassocieerd notaris mogen zijn. Deze bepaling werd daarbij als volgt verantwoord:

“Om niet te veel macht in handen te leggen van de beroepsgroep moet vermeden worden dat de voorzitter en vice-voorzitter beiden notaris of geassocieerd notaris zijn”⁵.

Het voorzitterschap van de Verenigde Benoemingscommissies wordt beurtelings bekleed voor een termijn van twee jaar door de respectieve voorzitters van de Benoemingscommissies. Het eerste voorzitterschap wordt toevertrouwd aan de oudste van beiden (artikel 38, § 8, tweede lid Ventôsewet).

(5) Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 25 Ventôse jaar XI, tot regeling van het notarisambt, *Parl. St. Kamer* 1998-99, nr. 1433/17, 9.

3. Duur van het mandaat van de leden van de Benoemingscommissies

De leden van de Benoemingscommissies worden benoemd voor een mandaat van vier jaar. Een uittredend lid is niet onmiddellijk herkiesbaar en niemand mag gedurende meer dan twee termijnen deel uitmaken van de Benoemingscommissie (artikel 38, § 7 Ventôsewet).

De bepalingen inzake de duur van het mandaat zijn quasi identiek aan de wettelijke regels inzake de Hoge Raad voor de Justitie, die model stond voor het statuut en de bevoegdheden van de Benoemingscommissies voor het notariaat. Anders dan de leden van de Hoge Raad voor de Justitie (artikel 259*bis*, § 8, 2 Ger.W.) zijn de effectieve en plaatsvervangende leden van de Benoemingscommissies weliswaar niet onmiddellijk herkiesbaar. Dit impliceert dat de Benoemingscommissies iedere 4 jaar volledig vernieuwd worden. Nergens in de parlementaire voorbereiding blijkt dat dit een bewuste keuze geweest is van de wetgever. Het systeem van integrale vervanging leidt tot een plotse breuk in ervaring en deskundigheid en zorgt ervoor dat de opvolgers als het ware opnieuw van nul moeten starten, vermits zij niet kunnen steunen op de ervaringen opgedaan in het verleden.

De huidige Commissies hebben dit manco kunnen ondervangen door het feit dat zij bij hun opstartfase beroep konden doen op de bereidwillige deskundigheid van de voormalige voorzitters van de Benoemingscommissies, Prof. Dr. Em. Michel VERWILGHEN en Erenotarisc Marc CLAEYS BOÚÚAERT. Teneinde een zekere continuïteit te kunnen waarborgen zowel inzake benoemingsbeleid en eisen die gesteld worden aan kandidaten, alsook inzake adviespraktijk, waarbij de vertrouwde met interne werking van de vorige Commissies (secretariaat, behandeling van klachten, financiële afspraken met de Nationale Kamer, ...) gegarandeerd wordt, zonder afbreuk te doen aan de noodzakelijke objectiviteit, onafhankelijkheid en onpartijdigheid ervan, komt het de Benoemingscommissies voor dat minstens een deel van de leden zouden moeten kunnen herbenoemd worden. De benoemende overheid kan autonoom bepalen aan welke leden al dan niet een tweede mandaat wordt verleend. Hiertoe volstaat het om artikel 38, § 7, tweede zin van de Ventôsewet te schrappen.

Een ander middel om de continuïteit te garanderen is een partiële vernieuwing van de leden van de Benoemingscommissies, waarbij op een bepaald tijdstip een deel wordt vernieuwd. Om tot een dergelijk systeem te komen, volstaat dat, bijvoorbeeld voor de huidige Benoemingscommissies, de duur van de helft van de mandaten zes in plaats van vier jaar zou zijn. Eind 2008 zou aldus de helft van de huidige leden vervangen worden; de andere helft – voor wie de duur van het mandaat op zes jaar werd gebracht – zou pas vervangen worden eind 2010. Nadien zou dan iedere twee jaar de helft van de leden vervangen worden. Dergelijk systeem zou eveneens toelaten om de continuïteit van de Commissies te verzekeren.

Een derde mogelijkheid om de overgang van het mandaat in continuïteit te vergemakkelijken zou erin bestaan om de onmiddellijke “niet herkiesbaarheid” te beperken tot de werkende leden, waarbij de plaatsvervangende leden⁶ herverkiesbaar zouden zijn. In het laatste jaar van hun mandaat zouden zij, indien zij dit wensen, nauwer worden betrokken bij de werkzaamheden van de Benoemingscommissies, weliswaar enkel met raadgevende stem indien het werkend lid aanwezig is. Dit alternatief is ingegeven door het feit dat een vlotte volledige samenstelling van de Commissies niet steeds evident is gebleken in het verleden. Dit systeem biedt evenwel niet de nodige garanties, vermits sommigen maar plaatsvervanger willen zijn en slechts een beperkte inbreng (willen) hebben bij de werking van de Commissies.

(6) Op voorwaarde althans dat het plaatsvervangend lid geen effectief lid geworden is.

4. Bevoegdheden van de Benoemingscommissies

Zoals hierboven reeds aangegeven (*cf. supra*, punt 1), heeft de wetgever in 1999 het beroep van notaris gemoderniseerd. Dit gebeurde ondermeer door de oprichting van de Benoemingscommissies, waarvan de hoofdtak erin bestaat de toegang tot het beroep van notaris op een transparante en objectieve wijze te organiseren, enerzijds door het organiseren van examens die leiden tot de titel van kandidaat-notaris, anderzijds door de rangschikking van kandidaten voor openstaande plaatsen.

De organisatie van het jaarlijks vergelijkend examen met het oog op de rangschikking van de meest geschikte kandidaten voor een benoeming tot kandidaat-notaris en de rangschikking van kandidaat-notarissen voor openstaande plaatsen betreffen de eerste twee bevoegdheden die hierna zullen onderzocht worden (*cf. infra*, punten 4.1 en 4.2).

De Benoemingscommissies zijn voorts ook bevoegd om klachten te behandelen van particulieren (*cf. infra*, punt 4.3).

Tenslotte zijn de Verenigde Benoemingscommissies bevoegd om aan het Parlement en de Regering adviezen en voorstellen te formuleren betreffende de algemene werking van het notariaat (*cf. infra*, punt 4.4).

Deze verschillende opdrachten behoren tot de dienstverlening aan het publiek.

4.1. Rangschikking van kandidaten voor benoeming tot kandidaat-notaris

4.1.1. Wettelijk kader

Overeenkomstig artikel 39, § 2, tweede lid van de Ventôsewet dient iedere Benoemingscommissie de voor de uitoefening van het notarisambt noodzakelijke kennis, maturiteit en praktische bekwaamheden van de kandidaten te beoordelen en de meest geschikte kandidaten te rangschikken op basis van hun bekwaamheid en geschiktheid.

Deze beoordeling gebeurt op grond van een vergelijkend examen dat zowel een schriftelijk als een mondeling gedeelte omvat, en van de adviezen die de Benoemingscommissies ontvangen van de Procureurs des Konings en de bevoegde Adviescomités.

Na het mondeling gedeelte van het vergelijkend examen stellen de Benoemingscommissies een voorlopige rangschikking op. Na beoordeling van de adviezen van de Procureurs des Konings en de Adviescomités en rekening houdend met het maxi-

mum aantal te benoemen kandidaat-notarissen wordt de definitieve rangschikking opgemaakt.

Met het oog op een zo groot mogelijke objectivering van de toegang tot het beroep, voorziet de wetgeving bovendien een aantal termijnen en tussenkomsten vanwege de Minister van Justitie.

Hierna volgt een uiteenzetting van de verschillende fasen van de procedure met het oog op de rangschikking van kandidaat-notarissen, in het bijzonder: het advies over het aantal te benoemen kandidaat-notarissen (punt 4.1.1.a), de inschrijving van de kandidaten (punt 4.1.1.b), het vergelijkend examen (punt 4.1.1.c), de inwinning van adviezen (punt 4.1.1.d), de definitieve rangschikking (punt 4.1.1.e), de benoeming van de kandidaat-notarissen (punt 4.1.1.f).

4.1.1.a. Aantal te benoemen kandidaat-notarissen

Jaarlijks wordt in het Belgisch Staatsblad een koninklijk besluit gepubliceerd met oproep tot kandidaatstelling (artikel 35, § 2, tweede lid van de Ventôsewet). De kandidaten worden door middel van dit koninklijk besluit in kennis gesteld van de datum van het examen, alsook van het examenprogramma. De Nationale Kamer van notarissen nodigt daarenboven de houders van een stagecertificaat persoonlijk per brief uit om aan het examen deel te nemen.

Globaal nationaal maximumquotum

De wetgever heeft een globaal maximumquotum vastgelegd van kandidaat-notarissen die per jaar benoemd mogen worden. Het precieze aantal binnen de wettelijke maximumgrens wordt vastgesteld door de Koning in functie van het aantal te benoemen notarissen-titularis, het aantal aangewezen plaatsvervangende notarissen, het aantal laureaten van vroegere sessies die nog niet geassocieerd of benoemd zijn, en in functie van de behoefte aan geassocieerden, na hierover het advies te hebben ingewonnen van de Benoemingscommissies. De Ventôsewet vermeldt dat het aantal niet hoger mag zijn dan 60 (artikel 35, § 2, eerste lid van de Ventôsewet).

Dit wettelijk maximumquotum van 60 kandidaat-notarissen kwam er ingevolge een amendement nr. 53 (subamendement op amendement nr. 42) van de heer LANDUYT en werd als volgt verantwoord: *“Uit de cijfers die de minister meegedeeld heeft, blijkt dat 60 een realistische jaarlijkse maximumbehoefte is. Dit maximum moet in de wet ingeschreven worden, om de hoge kwaliteitseisen van het examen [bedoeld werd: van de kandidaten] te waarborgen”*. Op basis van de overgangsbepalingen van de Wet van 4 mei 1999 tot wijziging van de Ventôsewet bedroeg het 115 voor de eerste proef (2001), en 80 voor de tweede en derde proef (2002 en 2003). Het quotum betreft een maximumcijfer in functie van een geschatte behoefte aan kandidaten.

(7) Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 25 Ventôse jaar XI tot regeling van het notarisambt, *Parl. St. Kamer 1998-99, nr. 1432/18, 48.*

De Commissies zijn niet verplicht om het jaarlijks vastgestelde quorum volledig op te vullen op basis van de door hen gehanteerde kwaliteitseisen. De eerste Benoemingscommissies hebben dit quorum steeds volledig ingevuld. In 2005 en 2007 werd dit quorum door de Nederlandstalige Benoemingscommissies niet volledig ingevuld (m.n. voor 2005: 36 in plaats van 37; voor 2007: 35 in plaats van 36).

Regelmatig worden de Benoemingscommissies geconfronteerd met de vraag naar een verhoging van het vastgelegde quorum, omdat dit niet voldoende zou zijn wegens een grotere behoefte aan kandidaat-notarissen. Daarbij wordt ondermeer verwezen naar het feit dat sommige openstaande plaatsen het voorwerp uitmaken van meerdere achtereenvolgende oproepingen tot kandidaatstelling wegens gebrek aan kandidaten.

Binnen het notariaat wordt door sommigen gepleit voor een verhoging van de quota. Zij wijzen hierbij op het onvoldoende aantal kandidaat-notarissen voor overname van, of associatie binnen een notariskantoor.

Het argument betreffende het gebrek aan kandidaten moet weliswaar genuanceerd worden. In de gevallen waar geen enkele kandidaat voor de overname van een vacant kantoor zich aanbiedt, blijkt dit vaak te maken te hebben met de lokalisatie van dit kantoor of met de verhouding kwaliteit/prijs van de overname die vatbaar is voor verbetering (desgevallend na meerdere herpublicaties van het vacante kantoor). Het gebrek aan kandidaten zou mogelijk een gevolg kunnen zijn van het feit dat de organisatie van het vergelijkend examen een relatief nieuw fenomeen is. Men heeft dan ook niet zoveel greep op de gevolgen van deze wijziging op lange termijn, met name wat de ingesteldheid van de kandidaten betreft en het risico van een toename van het aantal beroepen voor de Raad van State. In dit verband wordt wel eens gesteld dat het fenomeen van de associatievorming ondergewaardeerd werd. Dit blijkt weliswaar niet te kloppen met de huidig beschikbare cijfers. Hetzelfde geldt voor de feminisering van het beroep. De kosten verbonden aan de overname van een kantoor, de wijze waarop de financiële gegevens hierover meegedeeld worden (bijvoorbeeld het feit dat het verslag van de bedrijfsrevisor niet aan de onmiddellijk belanghebbende wordt meegedeeld)⁸, alsook de belangrijke verantwoordelijkheden verbonden aan de uitoefening van het notarisberoep, de toenemende onzekerheid over het inkomstenbehoud en de evolutie van het ambt, zijn ongetwijfeld factoren die veel potentiële kandidaten afschrikken.

Een statistische studie dringt zich op. Hiertoe is een overzicht noodzakelijk van 1° het gemiddeld aantal plaatsen van notarissen-titularis dat jaarlijks vacant wordt (tabellen nr. 1 en nr. 2); 2° het gemiddeld aantal notarissen die zich jaarlijks associëren verminderd met het aantal associaties die beëindigd worden door het feit dat de geassocieerde notaris notaris-titularis wordt (tabel nr. 3); 3° het aantal kandidaat-notarissen dat thans (24 augustus 2007) beschikbaar is voor overname van een vacant kantoor of voor associatie (tabellen nr. 4 en nr. 5).

(8) Inmiddels werd ingevolge een verzoek van de Benoemingscommissies door de Nationale Kamer van notarissen beslist om de revisorale verslagen ter beschikking te stellen aan de kandidaten die hierom verzoeken.

Tabel 1. Openstaande plaatsen: aantal publicaties per lijst en per Gewest (2001-2007)

OPENSTAANDE PLAATSEN – Aantal publicaties per lijst en per Gewest (2001-2007)						
Jaar	Lijst	Datum van bekendmaking in het Belgisch Staatsblad	BRU	VLA	WAL	Totaal
2001	1	20/11/2001	1	2	3	6
	TOTAAL		1	2	3	6
2002	2	15/02/2002	4	18	7	29
	3	23/03/2002	1	4	6	11
	4	30/04/2002	0	18	6	24
	5	8/06/2002	2	4	2	8
	6	4/09/2002	2	10	5	17
	7	23/10/2002	0	12	1	13
	8	29/11/2002	1	3	1	5
	TOTAAL		10	69	28	107
2003	9	15/01/2003	1	7	1	9
	10	19/02/2003	1	1	2	4
	11	4/04/2003	0	4	1	5
	12	29/04/2003	0	0	1	1
	13	25/07/2003	1	6	4	11
	14	17/10/2003	1	4	3	8
	15	12/12/2003	1	4	2	7
TOTAAL		5	26	14	45	
2004	16	6/02/2004	1	11	1	13
	17	16/04/2004	1	5	3	9
	18	30/07/2004	0	12	2	14
	19	8/09/2004	0	1	2	3
	20	21/10/2004	0	4	1	5
	21	10/12/2004	1	7	3	11
TOTAAL		3	40	12	55	
2005	22	11/02/2005	0	7	4	11
	23	28/04/2005	0	4	3	7
	24	30/06/2005	2	6	1	9
	25	28/09/2005	0	4	2	6
	26	10/11/2005	0	4	1	5
	TOTAAL		2	25	11	38
2006	27	27/01/2006	1	5	2	8
	28	22/03/2006	0	4	2	6
	29	30/05/2006	2	7	3	12
	30	30/06/2006	3	5	2	10
	31	6/09/2006	3	6	1	10
	32	18/10/2006	0	0	2	2
	33	20/10/2006	1	6	0	7
	34	8/12/2006	2	6	3	11
TOTAAL		12	39	15	66	
2007	35	2/02/2007	3	6	5	14
	36	30/03/2007	0	1	0	1
	TOTAAL		3	7	5	15
Algemeen totaal			36	208	88	332

Bovenstaande tabel geeft het aantal publicaties in het Belgisch Staatsblad weer van de verschillende vacantverklaringen, gerangschikt per lijst (met vermelding van het jaar van publicatie van de betrokken lijst, alsook van de exacte datum van publicatie) en per Gewest (Brussel, Vlaanderen en Wallonië). Per jaar wordt een totaal gemaakt van het aantal publicaties die in het betrokken jaar verschenen in het Belgisch Staatsblad.

Sedert 2001 tot en met 2007 vonden in totaal met betrekking tot gans België 332 bekendmakingen van vacantverklaringen plaats in het Belgisch Staatsblad.

Aangezien deze tabel niet volstaat om het precieze aantal kantoren te bepalen dat vacant verklaard werd, wordt dit in de tabel hierna weergegeven (tabel nr. 2). De in tabel nr. 1 opgegeven publicaties maken immers geen onderscheid tussen de publicaties en de herpublicaties van kantoren die reeds eerder vacant werden verklaard middels een bekendmaking in het Belgisch Staatsblad.

Tabel nr. 2. Openstaande plaatsen: detail van het aantal publicaties en herpublicaties (2001-2007)

OPENSTAANDE PLAATSEN - Detail van publicaties en herpublicaties (2001-2007)																													
Aantal publicaties	2001				2002				2003				2004				2005				2006				2007				Algemeen totaal
	BRU	VLA	WAL	Totaal	BRU	VLA	WAL	Totaal	BRU	VLA	WAL	Totaal	BRU	VLA	WAL	Totaal	BRU	VLA	WAL	Totaal	BRU	VLA	WAL	Totaal					
1 x	1	2	3	6	10	58	27	95	4	12	11	27	3	19	9	31	1	14	8	23	7	22	10	39	1	3	2	6	227
2 x					0	10	1	11	1	5	2	8	0	6	2	8	1	2	2	5	1	5	2	8	0	0	1	1	41
3 x					0	1	0	1	0	8	1	9	0	6	1	7	0	2	1	3	2	1	1	4	0	2	1	3	27
4 x									0	1	0	1	0	6	0	6	0	2	0	2	1	1	1	3	1	2	0	3	15
5 x													0	3	0	3	0	3	0	3	1	2	1	4	0	0	0	0	10
6 x																	0	2	0	2	0	4	1	5	1	0	0	1	8
7 x																				0	1	0	1	0	0	1	1	2	
8 x																				0	1	0	1	0	0	0	0	1	
9 x																				0	1	0	1	0	0	0	0	1	
Totaal aantal publicaties en herpublicaties																									332				

Bovenstaande tabel geeft een overzicht van de bekendmakingen van vacante notaris-kantoren in het Belgisch Staatsblad, opgesplitst volgens het aantal publicaties die gebeurden.

Zo blijkt bijvoorbeeld dat in 2002 in Vlaanderen 58 vacante plaatsen werden bekendgemaakt, waarvan 10 vacantverklaringen een tweede maal gepubliceerd dienden te worden en één een derde maal. Voor de 58 vacante kantoren gebeurden dus in totaal 69 publicaties, hetgeen overeenstemt met het getal opgenomen in de voorgaande tabel (tabel nr. 1) die verdere details geeft omtrent de data van publicatie en het nummer van de betrokken lijst.

In 2006 werden in totaal 66 publicaties gedaan met oproep tot kandidaten: daarvan waren er 39 nieuwe vacante plaatsen.

Bovenstaande tabel bevestigt dat er van 2001 tot en met 2007 in totaal 332 bekendmakingen van vacante plaatsen gebeurden. Deze bekendmakingen hebben betrekking op een totaal aantal van 227 vacant verklaarde notariskantoren van 2001 tot en met 2007.

Tabel nr. 3. Aantal nieuwe associaties die zich per jaar vormen minus opvolging van notaris-titularis door geassocieerde notaris

Een tweede parameter om de behoefte aan kandidaat-notarissen te schatten, betreft de behoefte aan kandidaat-notarissen voor associaties. Terzake past het om het aantal associaties tussen notarissen-titularis en kandidaat-notarissen in kaart te brengen. In totaal zijn er thans zo'n 150 associaties.

Uit de ons beschikbare gegevens valt op dat het aantal familiale associaties (d.i. een associatie tussen hetzij ouders en kinderen, hetzij echtgenoten) bijna de helft van de associaties uitmaakt.

De Benoemingscommissies worden af en toe geconfronteerd met zuivere "einde-loopbaanassociaties".

Een eerste zeer duidelijk bestaand geval betreft een associatie die in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd werd op het ogenblik dat de notaris reeds ontslagnemend was. Krachtens artikel 2 van de Ventôsewet wordt een notaris immers één jaar vóór het bereiken van de leeftijdsgrens van 67 jaar als ontslagnemend beschouwd, zodat met de procedure om te voorzien in zijn vervanging een aanvang kan worden genomen. Het is in dit opzicht dan ook onbegrijpelijk dat op dit ogenblik nog een associatie kan goedgekeurd en gepubliceerd worden parallel met de procedure voor de vervanging van de titularis.

"Einde-loopbaanassociaties" worden in onze tabellen gedefinieerd als associaties die worden gevormd minder dan vijf jaar vóór de notaris-titularis van rechtswege ontslagnemend is omdat hij 66 wordt (d.i. één jaar vóór het bereiken van de wettelijke maximumleeftijd). Hoewel de Benoemingscommissies uitdrukkelijk meegedeeld hebben dat het statuut van geassocieerd notaris "geen recht" en zelfs geen voorrecht op benoeming als notaris-titularis verleent, valt het op dat voor de vacante plaatsen waar recent een geassocieerd kandidaat-notaris benoemd werd, er meestal geen

andere kandidaten buiten de geassocieerde kandidaat-notaris opdagen. Het is duidelijk dat zulks niet de bedoeling was van de wetgever. Dit verstoort immers de openheid van kandidaatstelling en de gelijkheid van kansen tussen verschillende kandidaten. De Benoemingscommissies zijn weliswaar wettelijk niet betrokken bij de goedkeuring van de associaties. Hoewel het fenomeen tot nu toe relatief beperkt blijft, vinden de Benoemingscommissies dat zij best een zekere inbreng krijgen bij dergelijke “eindeloopbaanassociaties”.

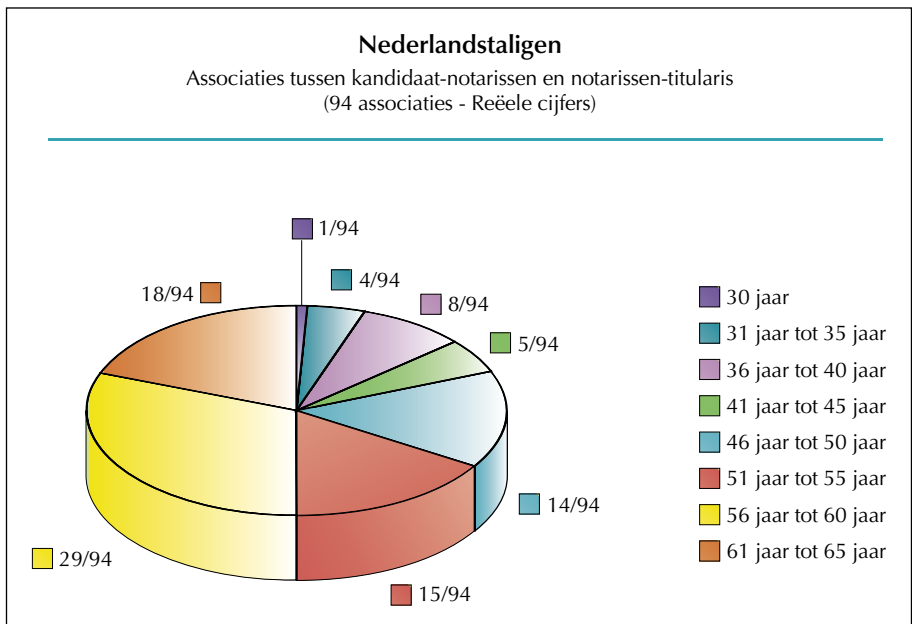
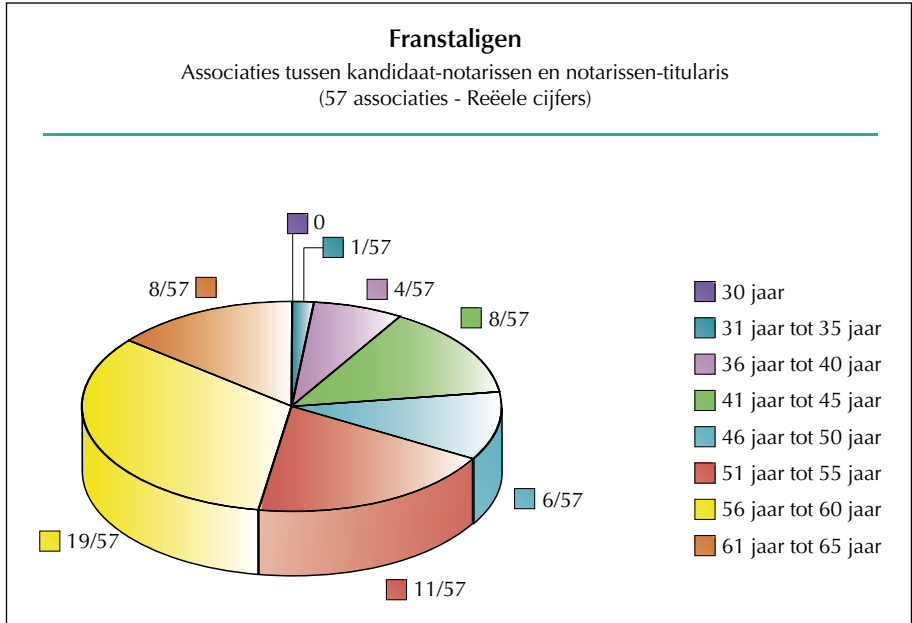
De leeftijdsgegevens van de notaris-titularis en geassocieerde notarissen werden in kaart gebracht: volgens de leeftijd bij het aangaan van de associatie.

24/10/2007			
Leeftijd van de notaris-titularis bij associatie	FR	NL	TOTAAL
30 jaar	0/57	1/94	1/151
31 jaar tot 35 jaar	1/57	4/94	5/151
36 jaar tot 40 jaar	4/57	8/94	12/151
41 jaar tot 45 jaar	8/57	5/94	13/151
46 jaar tot 50 jaar	6/57	14/94	20/151
51 jaar tot 55 jaar	11/57	15/94	26/151
56 jaar tot 60 jaar	19/57	29/94	48/151
61 jaar tot 65 jaar	8/57	18/94	26/151
TOTAAL	57	94	151

Uit deze tabel valt verder af te leiden dat de feitelijke maximumduur van 50% van de associaties (los van vervroegd ontslag) 10 jaar is. Bij deze associaties kan de opvolging van de notaris-titularis mee worden voorbereid. Een dergelijke voorbereiding van de latere opvolging is zeker niet per definitie af te keuren. Het impliceert wel dat er in feite minder extra plaatsen bij gecreëerd worden ten gevolge van associatie dan het cijfer laat vermoeden. Een voorzichtige schatting impliceert dat er in de periode van 2001-2007 zo'n 40 “extra” plaatsen voor kandidaat-notarissen werden gecreëerd.

24/10/2007			
Leeftijd van de notaris-titularis bij associatie	FR	NL	Totaal
30 jaar	0	1	1
31 jaar	0	0	0
32 jaar	0	0	0
33 jaar	0	0	0
34 jaar	1	1	2
35 jaar	0	3	3
36 jaar	0	2	2
37 jaar	0	0	0
38 jaar	1	3	4
39 jaar	2	1	3
40 jaar	1	2	3
41 jaar	1	1	2
42 jaar	2	1	3
43 jaar	3	1	4
44 jaar	0	1	1
45 jaar	2	1	3
46 jaar	1	5	6
47 jaar	2	4	6
48 jaar	2	2	4
49 jaar	0	0	0
50 jaar	1	3	4
51 jaar	2	1	3
52 jaar	2	2	4
53 jaar	2	4	6
54 jaar	3	4	7
55 jaar	2	4	6
56 jaar	3	8	11
57 jaar	2	8	10
58 jaar	5	5	10
59 jaar	4	3	7
60 jaar	5	5	10
61 jaar	1	8	9
62 jaar	3	8	11
63 jaar	2	1	3
64 jaar	1	0	1
65 jaar	1	1	2
Totaal	57	94	151

Detail

Tabel nr. 4. Evolutie van het aantal kandidaat-notarissen (2001-2007)

Kandidaat-notarissen / FR - NL (2001-2007)			
Jaar	FR	NL	TOTAAL
2001	45	70	115
2002	34	46	80
2003	33	47	80
2004	24	36	60
2005	23	36 ⁹	59
2006	24	36	60
2007	24	35 ¹⁰	59
TOTAAL	207	306	513

De tabel hierboven vermeldt het aantal kandidaat-notarissen die benoemd werden van 2001 tot en met 24 augustus 2007. Het weze benadrukt dat het wel degelijk gaat om de benoemingen tot kandidaat-notaris en dus niet om diegenen die geslaagd waren op het vergelijkend examen. Het aantal geslaagden op het vergelijkend examen wordt niet noodzakelijkerwijze in nuttige orde gerangschikt om benoemd te worden tot kandidaat-notaris, meer in het bijzonder ten gevolge van de wettelijke quota die het jaarlijks aantal te benoemen kandidaat-notarissen bepalen.

Het aantal kandidaat-notarissen komt aldus, voor verschillende jaren, overeen met de quota die voor het betrokken jaar vastgelegd waren. Voor de Nederlandstalige Benoemingscommissie werd het quotum alleszins niet meer behaald in 2005, noch in 2007.

Tabel nr. 5. Aantal kandidaat-notarissen versus vacante plaatsen

Kandidaat-notarissen FR - Statuut (24.08.2007)									
Statuut	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Subtotaal	2007	Totaal
Kandidaat-notarissen	2	3	9	6	9	14	43	24	67
Geassocieerde notarissen	11	14	7	8	10	7	57	0	57
Plaatsvervangende notarissen	0	0	1	1	1	2	5	0	5
Titularissen	32	16	16	9	3	1	77	0	77
Overlijden (notaris-titularis)	0	1	0	0	0	0	1	0	1
Totaal	45	34	33	24	23	24	183	24	207

(9) Het quotum bedroeg 37 maar slechts 36 kandidaten slaagden voor het mondeling examen.

(10) Het quotum bedroeg 36 maar slechts 35 kandidaten slaagden voor het mondeling examen.

Kandidaat-notarissen NL - Statuut (24.08.2007)									
Statuut	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Subtotaal	2007	Totaal
Kandidaat-notarissen	4	3	6	9	10	14	46	35	81
Geassocieerde notarissen	19	17	16	13	16	14	95	0	95
Plaatsvervangende notarissen	0	0	1	0	1	2	4	0	4
Titularissen	46	26	24	14	9	6	125	0	125
Overlijden (notaris-titularis)	1	0	0	0	0	0	1	0	1
Totaal	70	46	47	36	36	36	271	35	306

Kandidaat-notarissen FR + NL - Statuut (24.08.2007)									
Statuut	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Subtotaal	2007	Totaal
Kandidaat-notarissen	6	6	15	15	19	28	89	59	148
Geassocieerde notarissen	30	31	23	21	26	21	152	0	152
Plaatsvervangende notarissen	0	0	2	1	2	4	9	0	9
Titularissen	78	42	40	23	12	7	202	0	202
Overlijden (notaris-titularis)	1	1	0	0	0	0	2	0	2
Totaal	115	80	80	60	59	60	454	59	513

Bovenstaande tabel geeft op de referentiedatum 24 augustus 2007 de evolutie weer van de kandidaat-notarissen van 2001 tot en met 2007. Met andere woorden, per jaar en per taalrol wordt een overzicht gegeven van het totaal aantal kandidaat-notarissen en hun verder statuut binnen datzelfde jaar: sommigen blijven kandidaat-notaris, anderen worden benoemd tot notaris-titularis of associëren zich, enz.

Zo stelt men vast dat bijvoorbeeld met betrekking tot kandidaten uit de lichte 2003 in totaal voor beide taalrollen samen 80 personen het statuut van kandidaat-notaris hadden, doch waarvan er op 24 augustus 2007 slechts 15 kandidaat-notaris zijn gebleven. Inderdaad, 23 van de genoemde 80 "beschikbare" kandidaat-notarissen hebben zich inmiddels geassocieerd. Twee personen werden benoemd tot plaatsvervangend notaris en de overige 40 kandidaat-notarissen werden benoemd tot notaris-titularis.

Van de kandidaat-notarissen van lichte 2006 ziet deze verdeling er vanzelfsprekend anders uit: van de in totaal 60 beschikbare kandidaat-notarissen, behielden 28 van hen het statuut van kandidaat-notaris. Eénentwintig van hen associeerden zich. Er werden vier plaatsvervangende notarissen benoemd. Zeven werden reeds benoemd tot notaris-titularis.

Gelet op het feit dat deze cijfers geregeld evolueren, betreft deze statistiek een momentopname van het bestaande “aanbod”, gemaakt op 24 augustus 2007.

Op 24 augustus 2007 werd de lijst van de kandidaat-notarissen van het examen 2007 gepubliceerd.

Uit de bovenstaande momentopname kunnen we afleiden dat, in de periode 2001 tot en met 2007, van de 513 kandidaat-notarissen benoemd door de Koning, er 202 benoemd werden tot notaris-titularis, 152 thans geassocieerd zijn, er 9 plaatsvervangend notaris zijn en 148 het statuut van kandidaat-notaris behielden en dus nog beschikbaar zijn voor benoeming als titularis of geassocieerd notaris. Het is belangrijk dat geanalyseerd wordt wat het statuut is van deze kandidaat-notarissen.

Verder in deze analyse wordt enkel het statuut nader onderzocht van de tot 2006 benoemde kandidaat-notarissen. Het is evident dat de kandidaat-notarissen waarvan de benoeming gepubliceerd werd op 24 augustus 2007 nog niet de mogelijkheid hadden om te postuleren of zich te associëren.

Door de Wet van 9 juli 1997 tot wijziging van de artikelen 259*bis* van het Gerechtelijk Wetboek en 21 van de Wet van 18 juli 1991 tot wijziging van de voorschriften van het Gerechtelijk Wetboek die betrekking hebben op de opleiding en de werving van magistraten¹¹ werd de geldingsduur van het attest beroepsbekwaamheid, dat toegang verleent tot de magistratuur, in de tijd beperkt (artikel 259*bis*-9, § 1, laatste lid Ger.W.).

Deze maatregel werd genomen omdat, ofschoon er een voldoende theoretische reserve aan laureaten beschikbaar was om de openstaande betrekkingen in de magistratuur in te vullen, er een tekort was aan laureaten die effectief kandideerden voor de openstaande betrekkingen. Sedert de bekwaamheidsexamens georganiseerd worden, heeft de Regering de geldingsduur van het bekwaamheidsexamen beperkt¹².

De Regering verantwoordde de invoering van een beperking van de geldingsduur van het examen beroepsbekwaamheid als volgt: “(...) *het slagen voor het examen inzake beroepsbekwaamheid is slechts een momentopname terwijl de vereisten om over te kunnen gaan tot benoeming van bekwame en geschikte magistraten in de loop der tijden kunnen evolueren. Dienhalve is het aangewezen om naar analogie met het toelatingsexamen voor de gerechtelijke stage de toegang tot de magistratuur*

(11) Wet van 9 juli 1997 tot wijziging van de artikelen 259*bis* van het Gerechtelijk Wetboek en 21 van de Wet van 18 juli 1991 tot wijziging van de voorschriften van het Gerechtelijk Wetboek die betrekking hebben op de opleiding en de werving van magistraten, *B.S.* 1 januari 1998, 4-5.

(12) Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 21 van de wet van 18 juli 1991 tot wijziging van de voorschriften van het Gerechtelijk Wetboek die betrekking hebben op de opleiding en de werving van magistraten, Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de Heer Ignace VAN BELLE, *Parl. St. Kamer* 1996-97, nr. 730/6, 1-38.

ook na het slagen voor het examen inzake de beroepsbekwaamheid te beperken in de tijd.

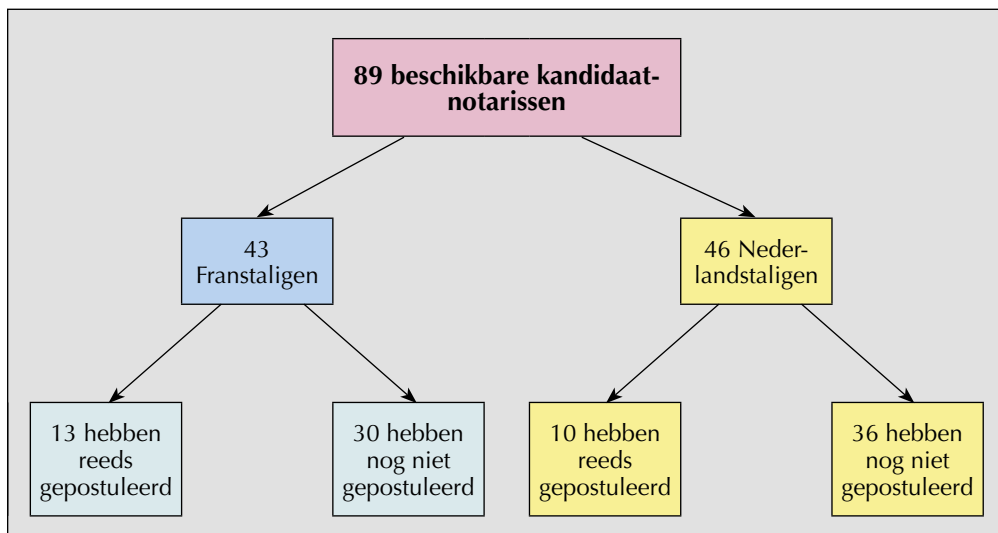
Aldus is voorzien dat de geslaagden zich gedurende een periode van vijf jaar te rekenen vanaf het proces-verbaal van afsluiting van het examen kandidaat kunnen stellen voor een ambt in de magistratuur, zonder dat de benoemingsprocedure moet voleindigd zijn”¹³.

In deze optiek is het belangrijk om het huidig statuut van de 89 kandidaat-notarissen nader te analyseren en met name na te gaan hoe lang deze personen kandidaat-notaris zijn, of zij reeds gekandideerd hebben en of deze personen thans effectief nog werkzaam zijn in het notariaat. Dit laatste is belangrijk om na te gaan of deze kandidaten effectief behoren tot de beschikbare wervingsreserve en verder ook of het verantwoord is dat er geen beperking in de tijd voor de geldigheid van het notaris-examen wordt voorzien om het actueel karakter van de reserve te waarborgen (anders dan bij het magistratenexamen).

(13) Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 21 van de wet van 18 juli 1991 tot wijziging van de voorschriften van het Gerechtelijk Wetboek die betrekking hebben op de opleiding en de werving van magistraten, Amendementen, *Parl. St.* Kamer 1996-97, nr. 730/4, 2.

Kandidaat-notarissen FR - Aantal kandidaturen per kandidaat			Kandidaat-notarissen niet gepostuleerd			Quota			Niet gepostuleerd			Niet benoemd			Benoemd			Gepostuleerd						
			Jaar	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Totaal	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Totaal	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Totaal
1x	Niet benoemd	8	7	15	6	9	4	3	1	2	16	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
	Benoemd	7	8	4	4	6	3	1	1	1	29	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
	Gepostuleerd	15	8	4	4	6	3	1	1	1	29	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
2x	Niet benoemd	11	6	2	2	4	2	2	2	5	21	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
	Benoemd	11	4	4	4	4	2	2	2	21	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26	
	Gepostuleerd	22	6	4	4	4	2	2	2	21	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26	
3x	Niet benoemd	0	1	0	0	1	1	0	1	2	5	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
	Benoemd	2	1	1	1	1	0	1	1	6	10	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
	Gepostuleerd	2	2	1	1	1	0	1	1	6	10	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
4x	Niet benoemd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
	Benoemd	1	1	3	1	1	1	0	1	6	10	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
	Gepostuleerd	1	1	3	1	1	1	0	1	6	10	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
5x	Niet benoemd	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
	Benoemd	2	2	0	0	0	0	0	0	2	4	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
	Gepostuleerd	3	2	0	0	0	0	0	0	2	4	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
6x	Niet benoemd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
	Benoemd	4	4	1	1	1	0	0	0	5	5	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
	Gepostuleerd	4	4	1	1	1	0	0	0	5	5	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
7x	Niet benoemd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
	Benoemd	2	2	0	0	0	0	0	0	2	2	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
	Gepostuleerd	2	2	0	0	0	0	0	0	2	2	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
14x	Niet benoemd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
	Benoemd	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
	Gepostuleerd	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
17x	Niet benoemd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
	Benoemd	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
	Gepostuleerd	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26
Totaal			45	29	16	26	21	5	12	10	2	45	12	2	31	33	2	7	10	5	6	1	2	26

Kandidaat-notarissen NL - Aantal kandidaturen per kandidaat			Kandidaat-notarissen niet gepostuleerd		
			Quota	Niet gepostuleerd	Niet benoemd
1x	Gepostuleerd	Benoemd	47	25	23
		Niet benoemd	8	8	6
Quota		70	46	47	
2x	Gepostuleerd	Benoemd	5	5	3
		Niet benoemd	2	2	1
		Quota	7	7	6
3x	Gepostuleerd	Benoemd	13	10	9
		Niet benoemd	3	3	2
		Quota	16	13	11
4x	Gepostuleerd	Benoemd	4	4	3
		Niet benoemd	0	0	0
		Quota	4	4	3
5x	Gepostuleerd	Benoemd	5	5	4
		Niet benoemd	0	0	0
		Quota	5	5	4
6x	Gepostuleerd	Benoemd	4	4	3
		Niet benoemd	0	0	0
		Quota	4	4	3
7x	Gepostuleerd	Benoemd	2	2	2
		Niet benoemd	0	0	0
		Quota	2	2	2
8x	Gepostuleerd	Benoemd	1	1	1
		Niet benoemd	0	0	0
		Quota	1	1	1
10x	Gepostuleerd	Benoemd	1	1	1
		Niet benoemd	0	0	0
		Quota	1	1	1
18x	Gepostuleerd	Benoemd	1	1	1
		Niet benoemd	0	0	0
		Quota	1	1	1
Jaar	Gepostuleerd		155	121	121
	Niet gepostuleerd		116	34	34
Totaal			271	155	155

Uit een analyse van het statuut van de bestaande kandidaat-notarissen is gebleken dat slechts drie kandidaten niet meer werkzaam zijn op een notariskantoor. Op 24 augustus 2007 zijn aldus 145 kandidaat-notarissen beschikbaar.

Als we nu willen analyseren of dit aantal voldoet om de behoeften op te vullen, dan moeten we het totaal van de behoeften in kaart brengen voor één jaar: dit bestaat uit enerzijds het aantal kandidaten te benoemen voor nieuwe vacante betrekkingen (ingevolge ontslag, overlijden, bereiken van de leeftijdsgrens of afzetting van de notaris-titularis of creaties (dat gemiddeld 33 per jaar bedraagt)) en anderzijds het aantal kandidaten die zich wensen te associeren, vermeerderd met het aantal plaatsen dat nog vacant is en niet werd ingevuld op heden.

Uiteindelijk blijkt het aantal standplaatsen waarvoor geen kandidaat-notaris kan gevonden worden sinds 2001 en waarvan de vacature continu wordt gepubliceerd beperkt te zijn tot 7, wat marginaal is (0,57%) ten opzichte van het totaal aantal notariskantoren dat op datum van 24 augustus 2007 in totaal 1238 bedraagt. Dit fenomeen bestond trouwens ook reeds vóór de wijziging van de Ventôsewet.

De vraag stelt zich dus te weten om welke reden de vacante plaatsen zo moeizaam ingevuld geraken. Uit bovenstaande cijfers volgt eenduidig dat dit niet te wijten is aan een gebrek aan kandidaten.

De redenen voor het herhaald publiceren van kantoren kunnen zeer divers zijn. Soms ligt het aan de localisatie van de standplaats die onvoldoende wordt gewaardeerd door de kandidaten (een probleem dat zich trouwens ook voordoet voor andere ambten of beroepen).

In het verleden heeft de problematiek van de vraag tot verhoging van de quota aanleiding gegeven tot een advies vanwege de Verenigde Benoemingscommissies. Laatstgenoemden adviseerden toen om vooralsnog geen verhoging van het quotum voor te stellen. Dit advies volgde uit volgende overwegingen:

“De Commissies stellen vast dat de kwaliteit van de huidige kandidaten optimaal is en dat degenen die postuleren voor een benoeming ook perfect in staat zijn om dit te doen. Zij merken op dat de socio-familiale verdeling van de kandidaten conform is aan de wens van de wetgever in 1999 om de toegang tot het beroep open te stellen.

De Benoemingscommissies stellen tegelijkertijd vast, aan de hand van een empirische, statistische analyse dat een niet onbelangrijk deel van de associatievorming is ingegeven door familiale banden met de notaris-titularis.

Deze gecombineerde vaststellingen doen de Commissies denken dat een aantal personen die kandidaat werden t.g.v. de uitbreiding van het quotum, door de associatievorming, de toegang tot het beroep van anderen zouden kunnen belemmeren, die bij ongewijzigde quota wel toegang zouden hebben gehad.

De Benoemingscommissies wensen te onderstrepen dat er geen reden is om te denken dat de kandidaten die slagen bij een verhoging van de quota een ander sociaal-familiaal profiel zouden hebben dan dezen die slagen bij ongewijzigde quota.

Deze bevindingen kunnen slechts momentaan zijn, en de Commissies vinden het dan ook zinvol om deze vraag in de toekomst te onderzoeken.

De Commissies onderstrepen tenslotte dat het ten minste nuttig zou zijn om te proberen te remediëren aan bepaalde negatieve factoren. Aldus zou een hervorming van de stage, met specifieke vormingsverplichting en/of verplichte rotatie van werkgevers, een verbetering van universitaire opleiding en een verplichte deelname aan vormingsactiviteiten, kunnen tegemoet komen aan één van de bezwaren tegen een verhoging van de quota, m.n. het risico van een vermindering van de globale kwaliteit van de kandidaten”¹⁴.

De Verenigde Benoemingscommissies zijn van oordeel dat, in de huidige stand van zaken, best geen verhoging van de quota voorgesteld wordt. Het aantal kandidaten is wel degelijk beschikbaar en een verhoging van de quota zou meer dan waarschijnlijk aanleiding kunnen geven tot een vermindering van het niveau van de kandidaat-notarissen.

Wél zijn de Verenigde Benoemingscommissies van oordeel dat verder gepeild dient te worden naar de exacte redenen waarom de kandidaturen voor sommige overnames ontbreken.

Bovendien dient de verdere evolutie van de huidige situatie in de toekomst verder onderzocht te worden.

(14) Advies van de Verenigde Benoemingscommissies in verband met de quota, april 2006, opgenomen op de website van de Benoemingscommissies voor het notariaat (http://www.bcn-not.be/nl/avis_notaire.php).

Regionale verdeling van globaal quotum

Het koninklijk besluit tot oproep van de kandidaten bepaalt eveneens het aantal te benoemen kandidaat-notarissen per taalrol voor dat jaar.

De tabel hieronder geeft een evolutie weer van de verdeling van de quota over de diverse taalrollen, en dit opgesplitst per jaar en met verwijzing naar de datum van publicatie van deze quota in het Belgisch Staatsblad.

EXAMEN - Quota (2001-2007)					
Jaar	Publicatie BS	Datum KB	Quota FR	Quota NL	Totaal
2001	17/03/2001	22/12/2000	45	70	115
2002	18/01/2002	14/12/2001	34	46	80
2003	17/01/2003	3/12/2002	33	47	80
2004	16/01/2004	9/12/2003	24	36	60
2005	14/01/2005	12/01/2005	23	36	59
2006	13/01/2006	31/12/2005	24	36	60
2007	12/01/2007	8/01/2007	24	35	59
Totaal			207	306	513

4.1.1.b. Inschrijving van de kandidaten

Iedere Belg¹⁵, die het genot heeft van zijn burgerlijke en politieke rechten, die licentiaat in het notariaat is én die houder is van een stagecertificaat bedoeld in artikel 36, § 4 van de Ventôsewet, kan zich kandidaat stellen om tot kandidaat-notaris te worden benoemd (artikel 39, § 2 van de Ventôsewet).

Ingevolge de Bologna hervorming, zal het diploma van licentiaat in het notariaat voortaan als Masterdiploma dienen aangeduid te worden. Het verdient aanbeveling dat de wetgever terzake een terminologische wijziging in de Ventôsewet doorvoert.

De kandidaatstelling gebeurt met een ter post aangetekende brief bij de FOD Justitie binnen één maand na de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad (artikel 39, § 1 van de Ventôsewet).

De Benoemingscommissies zijn dus niet bevoegd voor het ontvangen van de inschrijvingen vanwege de kandidaten. Het is de Minister van Justitie die de inschrijvingen ontvangt en de ontvankelijkheid ervan beoordeelt.

(15) Omtrent het al dan niet wettelijk karakter van de nationaliteitsvereiste: zie hierna punt 4.1.3.b.

Opdat het dossier ontvankelijk zou zijn, dient het ondermeer alle bijlagen te bevatten die vermeld worden in het koninklijk besluit houdende oproeping tot kandidaatstelling (artikel 39, § 1, eerste lid van de Ventôsewet).

Andere redenen die in het verleden reeds hebben geleid tot het onontvankelijk verklaren van de inschrijving waren ondermeer: inschrijving buiten de wettelijk voorziene termijn, verzending van de kandidaatstelling naar een ander adres dan het adres van de FOD Justitie opgegeven in het koninklijk besluit houdende oproeping tot kandidaatstelling, of nog, verzending van de kandidaatstelling per gewone brief in plaats van per aangetekende brief.

Na het verstrijken van de inschrijvingsperiode maakt de Minister van Justitie zowel aan de Nederlandstalige Benoemingscommissie als aan de Franstalige Benoemingscommissie de lijst over van de kandidaten wier inschrijving ontvankelijk werd verklaard.

De bevoegdheid van de ene of de andere Benoemingscommissie wordt bepaald in functie van de taal van het diploma van licentiaat in het notariaat. Dit criterium is ook bepalend voor de taalrol binnen dewelke de benoeming tot kandidaat-notaris kan gebeuren.

4.1.1.c. Vergelijkend examen

(i) Inhoud en examenvormen

Diegenen van wie de inschrijving ontvankelijk werd verklaard, worden uitgenodigd tot het vergelijkend examen dat georganiseerd wordt door de Benoemingscommissies.

Het vergelijkend examen omvat een schriftelijk en een mondeling gedeelte waarvan het programma wordt opgesteld door de Verenigde Benoemingscommissies. Conform de bedoeling van de wetgever¹⁶ hebben de Benoemingscommissies ervoor geopteerd om een gemeenschappelijk examen op te stellen. Teneinde desalniettemin rekening te kunnen houden met de alsmear belangrijker wordende regionale wetgeving wordt bij bepaalde vragen aan de kandidaten de keuze gelaten om te antwoorden volgens de regionale wetgeving waarmee zij vertrouwd zijn.

Dit programma wordt jaarlijks goedgekeurd en via ministerieel besluit in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt (artikel 39, § 2, vierde lid van de Ventôsewet).

Het examen bestrijkt alle rechtstakken waarmee het notariaat te maken heeft. Vanuit de overweging dat de notaris een algemene bevoegdheid heeft en zijn ambt in prin-

(16) Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 16 maart 1803 op het notarisambt tot invoering van een objectieve regeling voor de benoeming van notarissen en de overdracht van hun kantoor, Toelichting, *Parl. St. Kamer* 1995-96, nr. 441/1, 4.

cipe niet mag weigeren, is er dan ook uitdrukkelijk voor gekozen om een “generalistisch” examen op te maken. Hierbij wordt er door de Benoemingscommissies over gewaakt dat alle rechtstakken in verhouding tot hun praktisch belang voor het notariaat aan bod komen. Door het grote aantal vragen zal een kandidaat ook niet het risico lopen enkel vragen te krijgen uit rechtstakken waarmee hij minder vertrouwd is. Teneinde tegemoet te komen aan de soms gehoorde verzuchting naar specialisatie bevat het examen ook een aantal optievragen. De kandidaat dient dan uit een reeks van vragen er enkele te beantwoorden en kan aldus – uiteraard binnen de grenzen van het voorliggende vragenpakket – eventueel zijn specialiteit(en) meer tot uiting laten komen. De techniek van de optievragen biedt andermaal de mogelijkheid om regionale regelgeving aan bod te laten komen. Aldus biedt het schriftelijk examen alle waarborgen: enerzijds is het een algemeen examen met een groot aantal vragen, anderzijds wordt binnen welbepaalde grenzen ruimte gelaten voor bijzondere deskundigheid die een kandidaat zou hebben.

Tot het mondeling gedeelte van het examen worden slechts die kandidaten toegelaten die tenminste 60% van de punten behaald hebben op het schriftelijke gedeelte (artikel 39, § 2, tweede lid van de Ventôsewet). Tijdens het mondelinge examen worden de kandidaten getoetst op die zaken die tijdens een schriftelijk examen minder goed beoordeelbaar zijn, zoals bijvoorbeeld het inzicht in de materie, de mogelijkheid om juridisch ingewikkelde zaken in eenvoudige bewoordingen uiteen te zetten, het gepast reageren op een concrete situatie, ... Tijdens het mondeling examen wordt ook steeds gepoogd om het “generalistisch” karakter van het ambt van notaris te verzoenen met bijzondere vaardigheden van de kandidaat.

Om zo veel mogelijk zowel de juridische capaciteiten als de menselijke kwaliteiten van de kandidaten te kunnen objectiveren, hebben sommige leden van de Franstalige Benoemingscommissie een opleiding gevolgd met het oog op het mondeling onderhoud met de kandidaten. Deze opleiding werd georganiseerd door de firma CPM die voordien een gelijkaardige vorming gegeven heeft aan de leden van de Hoge Raad voor de Justitie. De beoordeling die hierover bij de kandidaten werd ingewonnen, blijkt te bevestigen dat dit een goed initiatief is.

(ii) Maatregelen ter garandering van de objectiviteit en transparantie van het verloop van het examen

Gelet op haar wettelijke opdracht tot objectivering van de toegang tot het notarisambt wenden de Benoemingscommissies een zeer strikte procedure aan om de objectiviteit van het examen maximaal te garanderen.

Hiertoe worden de diverse onderdelen van het schriftelijk examen steeds anoniem verbeterd. De cahiers van de examinandi worden immers door hen zelf geanonimiseerd door het aanbrengen van stickers. Ter wille van de anonimiteit, wordt aan elke examinandus een identificatienummer toegekend. De punten worden derhalve toegekend per identificatienummer. Iedere bevoegde Benoemingscommissie duidt onder haar leden een lid aan dat erop moet toezien dat niemand de antwoordformu-

lieren van de kandidaten die deelnemen aan het schriftelijk gedeelte van het vergelijkend examen heeft kunnen identificeren anders dan door een volgnummer. Dit lid mag niet deelnemen aan de verbetering van de antwoorden op het schriftelijk examen, noch aan de deliberatie van dit examen. Wanneer het schriftelijk gedeelte volledig verbeterd is, komt elke Benoemingscommissie bijeen om te delibereren. Pas na deze deliberatie maakt het lid dat diende toe te zien op de geheimhouding van de identiteit van de deelnemers aan het examen, de overeenstemming van de volgnummers met de identiteit van alle deelnemers bekend¹⁷.

Bovendien worden alle exemplaren van de diverse onderdelen telkens verbeterd door twee correctoren die lid zijn van de bevoegde Benoemingscommissie en die zulks doen onafhankelijk van elkaar. Het resultaat per cahier maakt vervolgens het voorwerp uit van een gezamenlijke deliberatie door de twee correctoren per cahier. Om een uniforme verbetering van hun vragen te verzekeren, stellen de Commissies een lijst op van de elementen waarnaar de kandidaat zou moeten verwezen hebben, of van de moeilijkheden die hij had moeten aanvoelen. De leden die de antwoorden verbeteren, zijn door deze lijst die slechts een gids vormt, niet absoluut gebonden.

Na de deliberatie door alle leden van de Commissie stelt de secretaris vervolgens de alfabetische lijst op van de kandidaten die toegelaten worden tot het mondeling gedeelte. Hoewel de wet terzake geen enkele bepaling –laat staan verplichting– bevat, hebben de Benoemingscommissies de gewoonte ontwikkeld om onmiddellijk die kandidaten in te lichten die geen zestig procent behaalden op het schriftelijk gedeelte en die dus niet uitgenodigd worden voor het mondeling gedeelte. Teneinde tegemoet te komen aan de terechte bekommernis van de wetgever voor transparantie in het examengebeuren worden alle kandidaten na de schriftelijke examens uitgenodigd voor een informatiesessie, waarop zij inzage kunnen krijgen van hun examenkopij en dit kunnen vergelijken met een modelantwoord dat als leidraad heeft gediend bij de verbetering.

Een kandidaat bekloeg zich bij de Raad van State over het feit dat hij bij de uitlegssessie op zijn examenkopij niet de specifiek behaalde punten per onderdeel opmerkte. Dit is weliswaar het gevolg van het feit dat de examenkopijen door twee correctoren onafhankelijk van elkaar worden verbeterd en dat zij hun punten niet op de examenkopij zelf mogen aanbrengen teneinde elkaar niet voorafgaandelijk te beïnvloeden. De vordering tot schorsing van het examen van de betrokken kandidaat werd door de Raad van State afgewezen wegens het ontbreken van ernstig nadeel¹⁸.

(17) Art. 15 K.B. 9 maart 2001 tot bepaling van de werking van de Benoemingscommissies voor het notariaat en de benoeming van hun leden, de aanwijzing van de externe leden van de evaluatiecommissies en de organisatie van het vergelijkend examen voor de rangschikking van kandidaat-notarissen, *B.S.* 17 maart 2001, 8447-8450.

(18) R.v.St. (afdeling bestuursrechtspraak) nr. 173.794, A. 183.147/IX-5644, 30 juli 2007, onuitg., opgenomen in www.raadvanstate.be.

Na het schriftelijk gedeelte volgt een mondeling examen. Teneinde de gelijkheid tussen de kandidaten te waarborgen, wordt hierbij maximaal gestreefd naar een voltallige bezetting door de effectieve leden en gelijkmatige samenstelling van de Benoemingscommissies die de kandidaten horen. Er wordt slechts een beroep gedaan op de plaatsvervangende leden ingeval van absolute noodzakelijkheid.

Binnen de zestig dagen na de uitnodiging van de kandidaten tot het mondeling gedeelte van het examen stellen de Benoemingscommissies een voorlopige rangschikking op van de meest geschikte kandidaten op basis van de resultaten die behaald werden op het schriftelijk en het mondeling gedeelte (artikel 39, § 5, eerste lid van de Ventôsewet).

Het dient hierbij opgemerkt te worden dat deze beide gedeeltes van het vergelijkend examen in gelijke mate meetellen voor de berekening van de einduitslag van dit vergelijkend examen (artikel 39, § 2, derde lid van de Ventôsewet).

De resultaten worden evenwel op dit moment nog niet meegedeeld aan de kandidaten, vermits de Benoemingscommissies, volgens de wet, nog kennis moeten kunnen nemen van de diverse adviezen die in alle onafhankelijkheid moeten kunnen gegeven worden zonder kennis van de voorlopige rangschikking van de betrokken kandidaten. De voorlopige rangschikking wordt wel opgestuurd naar de FOD Justitie.

4.1.1.d. Inwinning van adviezen

Het is belangrijk dat de toegang tot het beroep niet alleen geëvalueerd wordt in functie van de juridische kennis maar ook in functie van ondermeer:

- a) inzake bekwaamheid:
 1. organisatorische vaardigheden;
 2. communicatievaardigheden en spreken in het openbaar;
 3. besluitvaardigheid;
 4. zelfbeheersing en stressbestendigheid;
- b) inzake geschiktheid:
 1. integriteit en onpartijdigheid;
 2. respect voor de deontologie en confraterniteit;
 3. luisterbereidheid en zin voor evenwichtige oplossingen¹⁹....

Op ogenblik van de uitnodiging tot het mondeling gedeelte van het vergelijkend examen verzoeken beide Benoemingscommissies de Minister van Justitie om schriftelijke en gemotiveerde adviezen over deze kandidaten in te winnen zowel bij de

(19) Art. 1 K.B. 7 mei 2001 tot vaststelling van de uniforme standaarden waaraan de adviezen die betrekking hebben op de bekwaamheid en de geschiktheid van de kandidaten voor de benoeming tot kandidaat-notaris en notaris titularis moeten voldoen, *B.S.* 12 mei 2001, 15609-15610.

Procureur des Konings van het arrondissement waar de kandidaat zijn woonplaats heeft met betrekking tot de vraag of de kandidaat veroordelingen heeft opgelopen en of er een strafonderzoek hangende is, alsook bij het bevoegde Adviescomité (artikel 39, § 3, eerste lid van de Ventôsewet).

De adviesverlenende instanties maken hun advies over aan de Minister van Justitie binnen de vijftien dagen na het verzoek. Het Provinciale Adviescomité zendt tevens een kopie van diens advies aan de betrokken kandidaat (artikel 39, § 3, tweede lid van de Ventôsewet). Laatstgenoemde beschikt over een termijn van twintig dagen na verzending van het afschrift, om opmerkingen over te maken zowel aan de adviesverlenende instantie als aan de Minister van Justitie (artikel 39, § 4 van de Ventôsewet).

De Minister maakt deze adviezen niet onmiddellijk over aan de Benoemingscommissies, doch pas nadat deze de voorlopige rangschikking hebben overgemaakt.

(i) Advies Provinciale Adviescomités

Een koninklijk besluit van 7 mei 2001 stelt de uniforme standaarden vast waaraan de adviezen die betrekking hebben op de bekwaamheid en de geschiktheid van de kandidaten voor de benoeming tot kandidaat-notaris en notaris-titularis moeten voldoen. De adviezen moeten gemotiveerd worden en met één van de drie volgende beoordelingen afgesloten worden: zeer gunstig; gunstig; ongunstig. In de praktijk hebben de Benoemingscommissies ook vastgesteld dat soms een gunstig advies wordt verleend met bepaalde reserves.

De vergelijking tussen de adviezen gegeven door de verschillende Provinciale Adviescomités kan delicaat blijken. Om een zo objectief mogelijk systeem te verzekeren, werd beslist om de impact van het verschil tussen gunstige en zeer gunstige adviezen op de globale resultaten van de kandidaten te beperken. Een goed gemotiveerd ongunstig advies daarentegen kan beslissend zijn om een kandidaat al dan niet toe te laten. De betrokken kandidaten worden steeds in kennis gesteld van het advies. In geval van een ongunstig advies worden zij steeds uitgenodigd door de Benoemingscommissie om hun standpunt toe te lichten met betrekking tot dit advies, voor zover zij althans geslaagd zijn op het mondeling gedeelte van het vergelijkend examen.

Om de leesbaarheid van de adviezen van de verschillende Comités en het gebruik ervan in het kader van een procedure van vergelijkend examen te verzekeren, hebben de Commissies aan de Adviescomités voorgesteld om een eenvormig rooster van objectieve criteria aan te wenden dat toelaat om de adviezen die afgeleverd worden door de verschillende Adviescomités te objectiveren (ongunstig, gunstig en zeer gunstig).

De Benoemingscommissies vinden het ook belangrijk dat de verschillende Adviescomités informatie met elkaar zouden uitwisselen om tot een volledig beeld te komen van de betrokken kandidaat met respect vanzelfsprekend voor de rechten van

verdediging. Thans is enkel het Adviescomité bevoegd van de provincie waar de kandidaat zijn beroepsactiviteit in het notariaat uitoefent of het laatst heeft uitgeoefend (artikel 39, § 3, tweede lid, 2° van de Ventôsewet)²⁰. Indien de betrokkene van werkgever in een andere provincie verandert, is het beeld dat het bevoegde Adviescomité kan verstrekken slechts partieel en beschikt het niet steeds over alle relevante informatie. In dit verband zou dringend werk moeten gemaakt worden van een databank die voor alle notariële instellingen kan worden gebruikt, zij het dat de toegangsmodaliteiten van die verschillende instellingen kan verschillen afhankelijk van de gebruiker.

De Benoemingscommissies vinden het belangrijk dat door de Adviescomités de geschiktheid van de kandidaat voor het beroep wordt getoetst en niet zozeer de academische kennis die sowieso mede aan bod komt in het vergelijkend examen. Het horen van de betrokken kandidaat mag dan ook niet neerkomen op een theoretisch examen deontologie. Om die reden hebben de Benoemingscommissies in één uitzonderlijk geval een ongunstig advies dat gebaseerd was op een verkeerde beantwoording van een theoretische vraag deontologie niet laten doorwegen.

(ii) Adviezen Procureur des Konings

Niet elke strafrechtelijke veroordeling heeft een impact op het oordeel of een persoon al dan niet geschikt is om tot kandidaat-notaris benoemd te worden. Dit is wel het geval wanneer deze strafrechtelijke veroordeling de eerbaarheid van de overtreder aantast of de goede reputatie van de beroepsgroep waartoe de notarissen behoren.

Ook hier merken de Benoemingscommissies op dat enkel de Procureur des Konings van de woonplaats van betrokkene bevoegd is. De informatie die door de Procureur des Konings wordt verstrekt is beperkt tot deze gegevens die de Procureur des Konings bekend zijn binnen zijn gerechtelijk arrondissement. Dit impliceert dat misdrijven die begaan worden buiten het arrondissement van de woonplaats van de betrokken kandidaat niet worden gemeld.

De Benoemingscommissies werden aldus geconfronteerd met een kandidaat die domicilieerd was in een ander arrondissement dan datgene waar de strafbare feiten waren gepleegd. Hij genoot derhalve van een gunstig advies van de bevoegde Procureur des Konings, terwijl nochtans in de pers informatie werd verspreid omtrent een strafrechtelijke vervolging van de betrokken kandidaat.

De Benoemingscommissies zouden waarderen dat aan deze lacune zou kunnen worden geredigeerd door een uitwisseling van de informatie tussen de diensten van de verschillende Procureurs des Konings.

(20) In uitzonderlijke gevallen kan de kandidaat kiezen welk Provinciaal Adviescomité een advies dient uit te brengen (het Adviescomité van zijn woonplaats of van zijn plaats van tewerkstelling), bijvoorbeeld indien de kandidaat vóór zijn benoeming werkzaam was in één van de notariële instellingen.

4.1.1.e. Definitieve rangschikking

Op grond van de resultaten van het vergelijkend examen, alsook op grond van een onderzoek van de adviezen vanwege de Procureur des Konings en vanwege het bevoegde Adviescomité, gaan de Benoemingscommissies over tot een definitieve rangschikking van de kandidaten (artikel 39, § 5, vierde lid van de Ventôsewet).

Het aantal definitief gerangschikte kandidaten kan niet hoger zijn dan het maximum aantal te benoemen kandidaat-notarissen vermeld in het koninklijk besluit houdende oproep tot kandidaatstelling voor de betrokken vergelijkende toelatingsproef (artikel 39, § 5, vierde lid van de Ventôsewet).

De lijst van de definitief gerangschikte kandidaten wordt overgemaakt aan de Minister van Justitie samen met een gemotiveerd proces-verbaal, ondertekend door de voorzitter en de secretaris van de betrokken Benoemingscommissie. Ook de dossiers van de kandidaten worden meegestuurd (artikel 39, § 5, vierde lid van de Ventôsewet).

4.1.1.f. Benoeming van de kandidaat-notarissen

Binnen de maand na de overzending van de lijst van definitief gerangschikte kandidaten gaat de Koning over tot benoeming van de kandidaat-notarissen. Deze benoemingen worden bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad (artikel 39, § 6 van de Ventôsewet).

Diegene die niet tot kandidaat-notaris werd benoemd, kan zich de volgende jaren opnieuw kandidaat stellen (artikel 39, § 7 van de Ventôsewet).

In een eerder wetsontwerp ter voorbereiding van de wet van 4 mei 1999 was een bepaling voorzien volgens dewelke niemand zich meer dan driemaal kandidaat kon stellen voor benoeming tot kandidaat-notaris. Deze beperking voor het aantal deelnemers aan het vergelijkend examen werd afgeschaft op grond van de volgende motivering:

“Het is van belang dat het beroep niet uitsluitend openstaat voor uitblinkers: een beperking van het aantal keren dat men mag kandideren, zou neerkomen op een vergrendeling van de toegang tot het beroep.

Dat zou dan een tweede hinderpaal zijn, naast de nogal hermetische lijst van kandidaat-notarissen die jaarlijks wordt opgemaakt. Het aantal vacante betrekkingen en deelnemers aan het examen is telkens verschillend; voor het niveau van de kandidaten geldt dat evenzeer. Bovendien dreigen benoemde kandidaat-notarissen die niet van plan zijn een associatie aan te gaan, een aantal betrekkingen hun leven lang onnodig bezet te houden.

Is zulks niet nadelig voor gegadigden voor de functie van kandidaat-notaris, die wel associatieplannen hebben?”²¹.

(21) Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 25 Ventôse jaar XI, tot regeling van het notarisambt, Amendementen, *Parl. St.* Kamer 1998-99, nr. 1433/16, 18.

4.1.2. Statistieken inzake vergelijkende examens 2001 – 2007

4.1.2.a. Evolutie slaagpercentage

EXAMEN - Statistieken (2001-2007)															
FR						NL									
2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Totaal	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Totaal
192	112	111	95	97	97	86	790	301	214	189	154	152	152	173	1335
4	4	2	0	1	2	2	15	2	7	1	2	1	2	3	18
188	108	109	95	96	95	84	775	299	207	188	152	151	150	170	1317
184	102	108	91	93	93	81	752	292	207	188	147	143	145	163	1285
4	6	1	4	3	2	3	23	7	0	0	5	8	5	7	32
0	0	0	0	2	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0
87	54	46	36	44	33	33	333	138	85	82	50	48	54	51	508
87	54	46	36	44	33	33	333	138	85	82	50	48	54	51	508
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
87	54	46	35	44	32	33	331	130	83	79	48	36	37	35	448
45	34	33	24	23	24	24	207	70	46	47	36	36	36	35	306
45	34	33	24	23	24	24	207	70	46	47	36	37	36	36	308
								Gerangschikten						QUOTA	

Uit bovenstaande tabel volgt dat we komen tot een gemiddeld slaagpercentage tussen 20% en 25%, hetgeen redelijk is. In de magistratuur bijvoorbeeld ligt het gemiddeld slaagpercentage aanzienlijk lager: om en bij de 7%²².

(22) Hoge Raad voor de Justitie, *Jaarverslag 2006*, Brussel, Biscoop, 2007, 11.

4.1.2.b. Gemiddeld aantal deelnames aan het vergelijkend examen alvorens te slagen

Vergelijkende examens FR - 2001-2007 - Aantal deelnames (cijfers)																			
Jaren	Inschrijvingen	Deelnemers	Voorlopige rangschikking	Jaarlijkse quota	1ste deelname		2de deelname		3de deelname		4de deelname		5de deelname		6de deelname		7de deelname		
					Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal
2001	192	184	87	45	45	24,5													
2002	112	102	54	34	6	5,9	28	27,5											
2003	111	108	46	33	15	13,9	2	1,9	16	14,8									
2004	95	91	35	24	6	6,6	9	9,9	5	5,5	4	4,4							
2005	97	93	44	23	8	8,6	7	7,5	5	5,4	1	1,1	2	2,2					
2006	97	93	32	24	9	9,7	8	8,6	6	6,5	0	0,0	1	1,1	0	0			
2007	86	81	33	24	10	12,3	3	3,7	3	3,7	6	7,4	2	2,5	0	0	0	0	0
TTL	790	752	331	207	99	13,2	57	7,6	35	4,7	11	1,5	5	0,7	0	0	0	0	0

Vergelijkende examens NL - 2001-2007 - Aantal deelnames (cijfers)																			
Jaren	Inschrijvingen	Deelnemers	Voorlopige rangschikking	Jaarlijkse quota	1ste deelname		2de deelname		3de deelname		4de deelname		5de deelname		6de deelname		7de deelname		
					Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal
2001	301	292	130	70	70	24,0													
2002	214	207	83	46	11	5,3	35	16,9											
2003	189	188	79	47	11	5,9	15	8,0	21	11,2									
2004	154	147	48	36	6	4,1	7	4,8	10	6,8	13	8,8							
2005	152	143	36	36	10	7,0	9	6,3	3	2,1	7	4,9	7	4,9					
2006	152	145	37	36	10	6,9	11	7,6	10	6,9	1	0,7	2	1,4	2	0			
2007	173	163	35	35	11	6,7	9	5,5	7	4,3	2	1,2	3	1,8	0	0	2	1,2	
TTL	1335	1285	448	306	129	10,0	86	6,7	51	4,0	23	1,8	12	0,9	2	0	2	0	0

Vergelijkende examens 2001-2007 - Aantal deelnames (cijfers)																				
FR / NL	Jaren	Inschrijvingen	Deelnemers	Voorlopige rangschikking	Jaarlijkse quota	1ste deelname		2de deelname		3de deelname		4de deelname		5de deelname		6de deelname		7de deelname		
						Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal
FR	2001	192	184	87	45	45	24,5													
NL	2001	301	292	130	70	24,0														
TTL		493	476	217	115	24,2														
FR	2002	112	102	54	34	5,9	28	27,5												
NL	2002	214	207	83	46	5,3	35	16,9												
TTL		326	309	137	80	5,5	63	20,4												
FR	2003	111	108	46	33	13,9	2	1,9	16	14,8										
NL	2003	189	188	79	47	5,9	15	8,0	21	11,2										
TTL		300	296	125	80	8,8	17	5,7	37	12,5										
FR	2004	95	91	35	24	6,6	9	9,9	5	5,5	4	4,4								
NL	2004	154	147	48	36	4,1	7	4,8	10	6,8	13	8,8								
TTL		249	238	83	60	5,0	16	6,7	15	6,3	17	7,1								

FR	2005	97	93	44	23	8	8,6	7	7,5	5	5,4	1	1,1	2	2,2			
NL	2005	152	143	36	36	10	7,0	9	6,3	3	2,1	7	4,9	7	4,9			
TTL		249	236	80	59	18	7,6	16	6,8	8	3,4	8	3,4	9	3,8			
FR	2006	97	93	32	24	9	9,7	8	8,6	6	6,5	0	0,0	1	1,1	0	0	0
NL	2006	152	145	37	36	10	6,9	11	7,6	10	6,9	1	0,7	2	1,4	2	0	0
TTL		249	238	69	60	19	8,0	19	8,0	16	6,7	1	0,4	3	1,3	2	0,8	0
FR	2007	86	81	33	24	10	12,3	3	3,7	3	3,7	6	7,4	2	2,5	0	0	0
NL	2007	173	153	35	35	11	6,7	9	5,5	7	4,3	2	1,2	3	1,8	0	0	2
TTL		259	244	68	59	21	8,6	12	4,9	10	4,1	8	3,3	5	2,0	0	0,0	2
FR	TTL	704	752	0	207	99	13,2	57	7,6	35	4,7	11	1,5	5	0,7	0	0	0
NL	TTL	1335	1285		306	129	10,0	86	6,7	51	4,0	23	1,8	12	0,9	2	0	2
TTL		2039	2037	0	513	228	11,2	143	7,0	86	4,2	34	1,7	17	0,8	2	0,1	2

De tabellen hierboven geven ondermeer weer hoeveel maal de kandidaten deelnemen aan het vergelijkend examen alvorens te slagen.

De eerste tabel heeft betrekking op de Franstalige kandidaten en de tweede op de Nederlandstalige kandidaten. De derde geeft het totaal weer.

Telkens wordt per jaar het aantal inschrijvingen en het aantal deelnemers aan het vergelijkend examen aangegeven. Deze aantallen verschillen, vermits een aantal inschrijvingen niet ontvankelijk worden verklaard en een aantal kandidaten die zich ingeschreven hadden voor dit examen, uiteindelijk niet deelnamen.

Per jaar wordt aangegeven hoeveel kandidaten telkens opgenomen werden in de definitieve rangschikking, rekening houdend met de quota.

Zo blijkt bijvoorbeeld dat in 2003 langs Franstalige zijde 33 kandidaten definitief gerangschikt werden, hetgeen eveneens beantwoordde aan het quotum dat in het betrokken jaar voor de Franstaligen gold. Van deze 33 definitief gerangschikte kandidaten waren 15 kandidaten reeds van hun eerste deelname aan het vergelijkend examen geslaagd. Twee kandidaten werden dat jaar definitief gerangschikt nadat zij slaagden bij een tweede deelname aan het vergelijkend examen. De 16 overige kandidaten werden definitief gerangschikt terwijl het hun derde deelname aan het examen was.

De tabellen vermelden naast het aantal definitief gerangschikten ook het percentage dat deze definitief gerangschikten vertegenwoordigen ten opzichte van het aantal deelnemers van dat jaar.

Langs Nederlandstalige kant blijkt bijvoorbeeld dat in 2006 10 kandidaten bij hun eerste deelname aan het vergelijkend examen definitief werden gerangschikt. Dit vertegenwoordigt 6,9% van het aantal deelnemers van dat jaar. Nog eens 11 kandidaten slaagden in dit vergelijkend examen terwijl het hun tweede deelname was. Nog eens 10 definitief gerangschikte kandidaten namen de derde maal deel aan het examen. Slechts een kleine minderheid slaagde pas bij een vierde, vijfde of zesde poging.

Uit deze tabellen blijkt dat het merendeel van de kandidaten slaagt bij de tweede of derde deelname. Het aantal kandidaten dat finaal een zesde keer deelneemt, is beperkt.

4.1.2.c. Kwalitatieve evaluatie van de examens

Door de Nederlandstalige en Franstalige verenigingen voor licentiaten in het notariaat werd geregeld een bevraging bij de deelnemers aan het vergelijkend examen georganiseerd en werd overleg gepleegd met de Benoemingscommissies. Op grond van dit overleg werd het examenonderdeel *multiple choice* geschrapt²³.

(23) Zie b.v. Enquête VLN 2005-2006, 4: "De deelnemers vinden het *multiple choice* gedeelte gemiddeld geen adequate toets van de praktische en noodzakelijke kennis om een goed notaris te worden".

Tot en met het examen georganiseerd in het jaar 2005 bestond één van de onderdelen van het schriftelijk examen immers uit meerkeuzevragen.

Dit onderdeel werd door vele kandidaten als aleatoir ervaren en liet hen gefrustreerd achter door de inherente verplichting om een keuze te maken uit voorgekauwde antwoorden zonder de mogelijkheid te hebben verder te nuanceren. Ook het systeem van een aftrek van punten voor een fout antwoord werd in het verleden sterk bekritiseerd.

Verder is de ervaring dat het aantal vragen dat zich werkelijk leent tot *multiple choice* beperkt, zodat bij langdurig gebruik ervan men vaak in herhaling valt. Het oordeelkundig opstellen van een examen met meerkeuzevragen vraagt trouwens een bijzondere vaardigheid.

Na een constructieve ontmoeting met de beide verenigingen voor licentiaten in notariaat, werd vanaf het examen georganiseerd in 2006 dit onderdeel vervangen door een deel waarin een aantal korte vragen binnen een beperkte tijdsspanne dienen beantwoord te worden. Dit onderdeel beoogt de basiskennis te toetsen die een notaris behoort te hebben vermits hij in de praktijk soms op bepaalde juridische vraagstukken een onmiddellijk antwoord moet verschaffen.

Alhoewel geen enkel systeem helemaal vrij van kritiek kan zijn, kunnen de reacties van de kandidaten zoals de Benoemingscommissies ze hebben opgevangen, samengevat worden als volgt *“het vergelijkend examen is moeilijk, maar realistisch en eerlijk”*.

4.1.3. Examenbetwistingen

In de afgelopen jaren namen de Benoemingscommissies kennis van enkele vorderingen voor de Raad van State in het kader van de procedure van rangschikking met het oog op de benoeming tot kandidaat-notaris.

Twee vorderingen werden ingesteld door personen die niet toegelaten werden tot het mondeling gedeelte van het vergelijkend examen doordat zij geen zestig procent behaald hadden op de schriftelijke proef (zie hierna punt 4.1.3.a).

Een andere vordering werd ingesteld door een persoon die omwille van zijn nationaliteit niet toegelaten werd tot deelname aan het vergelijkend examen (zie hierna punt 4.1.3.b).

4.1.3.a. Niet-behalen van de vereiste zestig procent op het schriftelijk gedeelte om toegelaten te worden tot het mondeling gedeelte van het vergelijkend examen

Twee personen die niet geslaagd waren voor het schriftelijk gedeelte van het vergelijkend examen, hebben een beroep ingesteld bij de Raad van State.

In de eerste zaak²⁴ vorderde de verzoekende partij ondermeer de schorsing, bij uiterst dringende noodzakelijkheid, van de tenuitvoerlegging van de beslissing van de betrokken Benoemingscommissie om haar niet uit te nodigen op het mondelinge gedeelte van het vergelijkend examen, alsook de schorsing van de tenuitvoerlegging van de voorlopige rangschikking.

Per gelijktijdig ingediend verzoekschrift vorderde de verzoekende partij eveneens de vernietiging van deze beslissingen.

De feiten die ten grondslag lagen aan de vordering waren de volgende: de verzoekende partij had deelgenomen aan het schriftelijk gedeelte van het vergelijkend examen, doch werd niet uitgenodigd tot deelname aan het mondeling gedeelte, vermits zij geen 60% van de punten behaald had op het schriftelijk gedeelte.

In zijn arrest herinnerde de Raad van State eraan dat luidens artikel 17, paragrafen 1 en 2 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State slechts tot schorsing van de tenuitvoerlegging bij uiterst dringende noodzakelijkheid kan worden besloten onder de drievoudige voorwaarde dat een uiterst dringende noodzakelijkheid voorhanden is, dat ernstige middelen worden aangevoerd die de vernietiging van de aangevochten beslissing kunnen verantwoorden en dat de onmiddellijke tenuitvoerlegging van de bestreden beslissing een moeilijk te herstellen ernstig nadeel kan berokkenen.

De Raad van State oordeelde dat de verzoekende partij *in casu* geen voldoende bewijs had geleverd van de uiterst dringende noodzakelijkheid doordat zij gewacht had om haar vordering in te stellen, niet alleen tot nadat zij inzage had verkregen in een kopie van haar schriftelijk examen, doch ook na het instellen van een willig beroep bij de Benoemingscommissie. De Raad van State oordeelde dat de verzoekende partij, door het instellen van een dergelijk beroep zonder meteen ook het beroep bij de Raad van State in te stellen, zelf het uiterst dringende karakter van de zaak ontkracht had.

Voorts gaf de Raad van State ook aan dat een schorsing van de beslissing van de Benoemingscommissie om de verzoekende partij niet uit te nodigen voor het mondeling gedeelte van het vergelijkend examen, alleszins het door deze partij aangevoerde nadeel niet meer kon goedmaken, aangezien het mondeling gedeelte reeds had plaatsgehad op het ogenblik dat de verzoekende partij haar vordering instelde. Laatstgenoemde had immers haar vordering bij de Raad van State ingesteld meer dan één maand nadat de wettelijke termijn voor het organiseren van dit mondeling gedeelte was verstreken.

De vordering tot schorsing bij uiterst dringende noodzakelijkheid werd dan ook verworpen door de Raad van State.

(24) R.v.St. (afdeling bestuursrechtspraak) nr. 144.806, A. 162.458/IX-4888, 23 mei 2005, onuitg., opgenomen in www.raadvanstate.be.

In een tweede zaak²⁵ vorderde een kandidaat die evenmin 60% had behaald op het schriftelijk examen de schorsing van de tenuitvoerlegging van de resultaten van het mondelinge gedeelte van het examen, dus de schorsing van de rangschikking van de kandidaten, omdat hij meende ten onrechte niet-toegelaten te zijn tot het mondeling examen. Om in kort geding een schorsing te bekomen van de examenresultaten is weliswaar vereist dat de verzoeker een moeilijk te herstellen ernstig nadeel aantoonde.

In verband met het moeilijk te herstellen nadeel beriep de kandidaat zich op het feit dat hij door de in zijn ogen onrechtmatige examenbeslissing uitgesloten werd van deelname aan de nakende benoemingsprocedure van de notaris waar hij reeds 10 jaar als klerk werkzaam was en die wegens het bereiken van de leeftijdsgrens kort nadien ontslagnemend was. Voorts beriep hij zich ook op een moreel nadeel, namelijk het feit dat, doordat hij zeer nipt niet geslaagd was voor het schriftelijk gedeelte van het examen, zijn gezag en faam werden aangetast: het niet-slagen betekende volgens hem een ernstige morele kaakslag.

De Raad van State oordeelde weliswaar dat uit deze omstandigheden geen moeilijk te herstellen ernstig nadeel viel af te leiden.

Het feit dat men door het niet-slagen niet kan meedingen naar een benoeming van het kantoor waar men sinds geruime tijd werkzaam is, levert niet *ipso facto* een moeilijk te herstellen nadeel op. De Raad van State wees ten eerste op de mogelijkheid om bij het ontslag van de notaris een standplaats af te schaffen op grond van artikel 32 van de Ventôsewet. De Raad van State vervolgde:

“Zelfs in de veronderstelling dat een vacature effectief bekendgemaakt zal worden, blijkt uit het enkele feit dat de verzoeker niet geslaagd is voor het schriftelijk gedeelte van het examen voor het jaar [x] nog niet dat hij daardoor een ernstig nadeel lijdt. Om in aanmerking te komen voor de opvolging van notaris [X] zou de verzoeker eerst nog moeten slagen, niet enkel in het schriftelijke gedeelte van het examen, maar ook in het mondelinge gedeelte. Vooralsnog is die mogelijkheid zuiver hypothetisch. Bovendien is de opvolging van notaris [X] niet de enige benoeming waarvoor de verzoeker in aanmerking kan komen. Het feit dat hij thans in dat notariaat werkzaam is, zou hem geen voorrang verlenen op andere kandidaten voor de benoeming op die standplaats. Voorts kan de verzoeker later, na benoemd te zijn als kandidaat-notaris, nog meedingen voor een benoeming als notaris op een andere standplaats.

Het nadeel dat voortvloeit uit het feit dat verzoeker in voorkomend geval niet als plaatsvervanger van notaris [X] aangewezen kan worden, kan evenmin als een ernstig nadeel beschouwd worden. Een plaatsvervangings is immers slechts tijdelijk van aard, en zij verschaft aan de plaatsvervanger geen bijzondere aanspraken op de benoeming in het ambt”.

(25) R.v.St. (afdeling bestuursrechtspraak) nr. 173.794, A. 183.1471/IX-5644, 30 juli 2007, onuitg., opgenomen in www.raadvanstate.be.

Wat het feit betreft dat een ernstig moeilijk te herstellen nadeel zou voortvloeien uit de “morele kaakslag” die hem werd toegebracht, stelde de Raad van State het volgende:

“Er kan aangenomen worden dat het niet geslaagd verklaard worden in een examen in bepaalde gevallen een nadeel oplevert dat als ernstig is te kwalificeren. In beginsel kan een dergelijk moreel nadeel echter hersteld worden, met name door de morele genoegdoening van de eventueel uit te spreken nietigverklaring, overigens met terugwerkende kracht. De verzoeker maakt niet aannemelijk dat dit in zijn geval anders is. De bewering dat zijn gezag en zijn faam aangetast worden, dat de uitoefening van zijn beroepstaak daardoor wordt bemoeilijkt, en dat zijn slechte resultaat op het examen voer is voor verdachtmakingen, wordt door hem niet met enige concreet gegeven gestaafd. De verzoeker krijgt bovendien reeds in [y] de kans om opnieuw deel te nemen aan het vergelijkend examen voor kandidaat-notarissen, en om alsdan nog te bewijzen dat hij voldoet aan de vereisten om tot notaris benoemd te kunnen worden.”

4.1.3.b. Nationaliteitsvereiste bij inschrijving vergelijkend examen

De feiten die ten grondslag lagen aan deze vordering voor de Raad van State waren de volgende²⁶.

De verzoekende partij, geboren in België doch van Italiaanse nationaliteit, had aan een Belgische universiteit het diploma van licentiaat in het notariaat behaald. Zij had tevens de wettelijk vereiste stage gevolgd en had hiervoor een stagecertificaat bekomen als bedoeld in artikel 36, § 4 van de Ventôsewet.

Na publicatie in het Belgisch Staatsblad van het koninklijk besluit houdende oproep tot kandidaatstelling om benoemd te worden tot kandidaat-notaris, had de verzoekende partij haar inschrijving ingediend bij de FOD Justitie. Laatstgenoemde had hierop evenwel geantwoord dat de inschrijving niet ontvankelijk was, nu artikel 35, § 3 van de Ventôsewet ondermeer voorziet dat, om kandidaat-notaris te kunnen worden benoemd, de belanghebbende Belg dient te zijn.

De verzoekende partij betwistte deze beslissing van de FOD Justitie in het kader van een willig beroep. Zij voerde daarbij ondermeer aan dat de nationaliteitsvereiste volgens voornoemde wettelijke bepaling vervuld dient te zijn op het ogenblik van de benoeming tot kandidaat-notaris, of eventueel zelfs op het ogenblik van de voorlopige rangschikking door de Benoemingscommissies, doch dat diezelfde nationaliteitsvereiste alleszins geen obstakel kon zijn op het ogenblik van de toelating tot het schriftelijk gedeelte van het vergelijkend examen, dat slechts een eerste etappe vormt in de procedure leidende tot de benoeming tot kandidaat-notaris.

De Minister van Justitie bevestigde evenwel de inhoud van zijn eerdere brief.

(26) R.v.St. (afdeling bestuursrechtspraak) nr. 141.592, A. 160.467/XI-16.057, 4 maart 2005, onuitg., opgenomen in www.raadvanstate.be.

De verzoekende partij stelde daarop een vordering in voor de Raad van State waarbij zij de schorsing vorderde, volgens de procedure van uiterste hoogdringendheid, van de tenuitvoerlegging van de beslissing waarbij haar de toelating tot deelname aan het schriftelijk gedeelte van het vergelijkend examen geweigerd werd.

In haar verzoekschrift voor de Raad van State beriep de verzoekende partij zich ondermeer op het Verdrag van Rome dat een discriminatie op grond van nationaliteit verbiedt. Zij verwees eveneens naar de regeling bij de advocatuur, waarbij een niet-Belg, lid van de Europese Unie, die toegelaten wordt tot de stage, nadien rechtsgeldig kan ingeschreven worden op het tableau van advocaten, voor zover aan de andere wettelijke voorwaarden terzake de inschrijving op het tableau werd voldaan.

De verzoekende partij beperkte de motivering van het hoogdringend karakter van haar vordering door aan te geven dat het vergelijkend examen waartoe haar inschrijving geweigerd werd zonder dat zij hiervoor gehoord zou zijn, reeds enkele dagen later zou plaatsvinden.

De Raad van State verklaarde de vordering van verzoekende partij onontvankelijk op grond van de overweging dat de vordering tot schorsing geen feitenrelaas geeft waaruit blijkt dat de onmiddellijke tenuitvoerlegging van de litigieuze beslissing een moeilijk te herstellen ernstig nadeel zou opleveren voor de verzoekende partij.

De grond van de zaak betreffende het al dan niet wettelijk karakter van de nationaliteitsvereiste in de Ventôsewet, en de eventueel daarmee samenhangende vraag van het tijdstip van de beoordeling van de nationaliteit in het kader van de procedure tot benoeming tot kandidaat-notarissen, werd aldus niet behandeld.

Op het ogenblik van de redactie van onderhavig activiteitenverslag maakt de kwestie van het al dan niet wettelijk karakter van de nationaliteitsvereiste het voorwerp uit van een procedure voor het Europese Hof van Justitie.

De nationaliteitsvereiste is momenteel ook voorzien in de wetgevingen van Duitsland, Frankrijk, Oostenrijk, Luxemburg en Griekenland. De Europese Commissie heeft dan ook een vordering tegen deze landen ingesteld voor het Europese Hof van Justitie.

Spanje, Italië en Portugal hebben inmiddels de nationaliteitsvereiste afgeschaft.

4.2. Rangschikking van kandidaten voor openstaande plaatsen

4.2.1. Wettelijk kader

4.2.1.a. Kandidaatstelling

Wanneer een standplaats voor notaris vacant wordt gesteld, komen voor een benoeming enkel kandidaat-notarissen in aanmerking. De kandidaat-notaris die postuleert

voor een vacante standplaats moet, op straffe van verval, zijn kandidatuur bij een ter post aangetekende brief bij de Minister van Justitie indienen binnen een termijn van één maand na de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad van het bericht bedoeld in artikel 32, derde lid van de Ventôsewet. Bij deze brief zijn de door de Koning bepaalde bijlagen gevoegd (artikel 43, § 1 van de Ventôsewet).

De Benoemingscommissies werden geconfronteerd met een kandidaat waarvan de kandidaatstelling niet conform was met de vermeldingen van het koninklijk besluit van 30 juli 2004. De betrokken kandidaat had het formulier elektronisch gedownload, doch daarna aangepast en bepaalde vraagstellingen uit het formulier gewist. Hieromtrent geïnterpelleerd antwoordde de betrokken kandidaat dat hij dacht dat het toegelaten zou zijn om vraag 11 van het formulier voor kandidaatstelling (welke handelt over het engagement van de kandidaat ten dienste van het notariaat) te laten vallen omdat hij meende dat de Benoemingscommissie bij een vorige kandidaatstelling zijn niet-betrokkenheid negatief had laten doorwegen. De Benoemingscommissies hebben de betrokken kandidaat erop gewezen dat een dergelijke aanpassing van officiële documenten niet betaamt voor een openbaar ambtenaar die onder meer instaat voor het verlenen van authenticiteit aan documenten.

4.2.1.b. Inwinning van adviezen

Net zoals dit het geval is bij de benoeming tot kandidaat-notaris wordt bij de benoeming tot notaris door de Minister van Justitie het gemotiveerd schriftelijk advies over de kandidaten gevraagd aan:

1° de Procureur des Konings van het arrondissement waar de kandidaat zijn woonplaats heeft, met betrekking tot de vraag of de kandidaat veroordelingen heeft opgelopen en of er een strafonderzoek hangende is;

2° het Adviescomité van notarissen van de provincie waar de kandidaat zijn beroepsactiviteit in het notariaat uitoefent of het laatst heeft uitgeoefend (artikel 43, § 2, eerste lid van de Ventôsewet).

Deze adviezen dienen binnen negentig dagen na de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad door de adviesverlenende instanties in tweevoud te worden overgezonden aan de Minister van Justitie en in afschrift bij een ter post aangetekende brief te worden gestuurd aan de kandidaten waarop ze betrekking hebben. Aan de Minister van Justitie wordt een afschrift gestuurd van het bewijs van deze aangetekende zending (artikel 43, § 2, tweede lid van de Ventôsewet).

De kandidaten worden van deze adviezen in kennis gesteld en zij kunnen hun opmerkingen aan de adviesverlenende instantie en aan de Minister van Justitie overmaken.

Het advies van de Adviescomités is één van de elementen die bij de beoordeling van de verdiensten van de kandidaten door de Benoemingscommissies in aanmerking wordt genomen. Dit geldt des te meer in de mate dat de verschillende kandidaten voor een te begeven vacante plaats door eenzelfde Adviescomité worden beoordeeld. De Benoemingscommissies zijn van oordeel dat de Adviescomités contact

zouden moeten opnemen met de Provinciale Kamers, teneinde te beschikken over meer informatie omtrent de betrokken kandidaat.

In de adviezen van de Procureur des Konings worden alle overtredingen gemeld die met betrekking tot de kandidaat in het betrokken rechtsgebied gekend zijn. Ook hier stelt zich het eerder gesignaleerde probleem van het beperkt karakter van de informatie.

Niet elke strafrechtelijke veroordeling heeft een impact op het oordeel of een persoon al dan niet geschikt is om tot notaris benoemd te worden. Dit is wel het geval wanneer deze strafrechtelijke veroordeling de eerbaarheid van de overtreder aantast of de goede reputatie van de beroepsgroep waartoe de notarissen behoren.

De Nederlandstalige Benoemingscommissie werd geconfronteerd met de kandidaatstelling door een kandidaat die gedurende zijn eerste jaar stage schuldig bevonden werd als dader of mededader: *“door als openbaar officier of ambtenaar, met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden, bij het opmaken van akten van zijn ambt, het wezen of de omstandigheden ervan te hebben vervalst, hetzij door andere overeenkomsten te schrijven dan die welke partijen hebben opgegeven of gedictieerd, hetzij door als waar op te nemen, feiten die het niet zijn, met name: door in de akte van verkoop nummer...van die dag tussen de echtelieden...enerzijds en de echtelieden..anderzijds te hebben geacteerd of te hebben doen acteren dat de stagemeeester, als instrumenterend notaris handelde en aldus lijfelijk aanwezig was, terwijl dit niet het geval was en de bewuste handelingen verricht werden door tweede verdachte (art. 195 Strafwetboek)”*. Ten overstaan van de kandidaat werd de opschorting van de uitspraak van de veroordeling gedurende een termijn van één jaar uitgesproken.

Tijdens de hoorzitting is de Commissie uitvoerig ingegaan op de opschorting van de uitspraak van de veroordeling die de kandidaat had opgelopen voor feiten die dateerden van ongeveer zes jaar voordien toen de betrokken kandidaat zijn eerste jaar stage liep. De Commissie was eenparig van oordeel,

- gelet op de rechtspraak van het Arbitragehof die inhoudt dat een strafrechtelijke veroordeling (*a fortiori* een opschorting van de uitspraak van een strafrechtelijke veroordeling) niet kan of mag leiden tot een in de tijd onbeperkt verval van het recht om een beroep uit te oefenen (Arbitragehof Arrest nr. 87/98 van 15 juli 1998, Rolnr. 1267); uit de rechtspraak van het Arbitragehof volgt ook dat een beroepsverbod geen automatisme kan zijn en moet afhangen van een jurisdictionele toetsing (Arbitragehof 160/2004);

- gelet op het feit dat -zoals het Hof van Beroep in zijn arrest stelde- de kandidaat op het ogenblik van de feiten nog zeer jong was, onervaren in het notariaat, en als stagiair onder het feitelijk gezag en toezicht stond van een notaris in functie en hem om die reden een opschorting van de uitspraak van de veroordeling verleend werd, in tegenstelling tot de betrokken notaris die werd veroordeeld tot een hoofdgevangenisstraf en een geldboete,

dat de bewuste feiten geen blijvend beletsel mogen vormen voor een benoeming tot notaris.

De zin van een maatregel van opschorting van de uitspraak van een strafrechtelijke veroordeling zou trouwens in het gedrang komen indien de betrokken persoon hiervoor blijvend kan worden gesanctioneerd. Mede gelet op het gunstig advies van het bevoegde Adviescomité heeft de Benoemingscommissie de betrokken kandidaat met eenparigheid gerangschikt.

4.2.1.c. Benoemingsdossier

Door de goede zorgen van de diensten van de FOD Justitie worden de adviezen van de Adviescomités en van de Procureur des Konings samen met het *curriculum vitae* van de kandidaten volgens het daartoe geijkte formulier overgemaakt aan de Benoemingscommissies.

4.2.1.d. Hoorzitting

Tijdens de hoorzitting worden in de eerste plaats de verschillende verdiensten van de kandidaten met elkaar vergeleken. De Commissies peilen hierbij of de kandidaten ook de financiële aspecten verbonden aan de overname en de werking van het kantoor afdoende hebben voorbereid. In de uitnodiging worden de kandidaten aangespoord om een afschrift te vragen van het schattingsverslag van de bedrijfsrevisor of accountant bij de Voorzitter van de Nationale Kamer mits ondertekening van een confidentialiteitsverklaring. Door deze vraagstelling willen de Commissies vermijden dat kandidaten financiële verbintenissen zouden aangaan die zij achteraf niet zouden kunnen honoreren. Alhoewel aangegeven in de oproepingsbrief, stellen de Commissies vast dat bepaalde kandidaten geen uitgewerkte financiële planning hebben voorbereid.

De Benoemingscommissies stellen vast dat het grote merendeel van de kandidaten op eerste verzoek bij elke financiële instelling, zonder te verstrekken zakelijke zekerheden, quasi 100% kan lenen voor de overname van het vacant verklaarde notaris-kantoor.

De kandidaten worden getoetst op de inhoudelijke kennis en haalbaarheid van het voorgelegde financiële plan o.a. op het vlak van:

- de evolutie van de omzet voor de eerstvolgende boekjaren, rekening houdende met een mogelijke terugval omwille van de persoonsgebondenheid van de overlatende notaris;
- bijkomende en/of vernieuwende investeringen, noodzakelijk inzake informatica, meubilair, inrichting, ...;
- lopende arbeidscontracten, taakverdeling, voldoende en geschikt personeel, gelet op de specifieke activiteiten;
- het nodige inzicht in en de nodige budgetten voor de opvolging van de boekhoudkundige- en administratieve organisatie van het kantoor;
- de terugbetalingsmogelijkheden van de schulden aan financiële instellingen (voldoende cash flow);

- de impact van correcties naar beneden/boven, vastgesteld in de schattingsverslagen van de aangestelde bedrijfsrevisoren of accountants bij overname van een kantoor;
- de verplichte overname van bestaande huurovereenkomsten en leveringscontracten;
- voldoende bezoldigingen aan de overnemende notaris;
- mogelijke eigen inbreng bij het eventueel opzetten van een rechtsvorm.

4.2.1.e. Rangschikking

Op grond van het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel heeft iedere burger gelijke toegang tot openbare bedieningen. Hieruit vloeit de verplichting voort om de titels en verdiensten van de kandidaten te vergelijken voor benoemingen tot een openbaar ambt. Teneinde de Raad van State in staat te stellen om na te gaan of die vergelijking plaats heeft gehad, moet in de voorafgaande adviezen en in het benoemingsbesluit blijken dat die vergelijking plaats heeft gehad²⁷. Hierna volgt een niet-limitatieve lijst van factoren die bij de afweging van de verdiensten van de kandidaten in overweging worden genomen bij de praktijk van de Benoemingscommissies.

(i) Criteria voor de afweging van de verdiensten van de verschillende kandidaten

1° het universitair curriculum: de verschillende graden van verdiensten of behaald percentage, de duur van het studiecurriculum, de bijkomende diploma's voorzover die van nut zijn voor de uitoefening van het notarisambt;

2° de wetenschappelijke verdiensten zoals publicaties;

In een schorsingprocedure voerde de verzoeker aan dat de Benoemingscommissies ten onrechte een taak als lesgever in het VIZO (opleiding vastgoed) en het getuigschrift van opleiding tot bemiddelaar niet als wetenschappelijke verdiensten in aanmerking hadden genomen. De Raad van State antwoordde hierop *“dat rekening houdend met de gegevens waarover de Raad van State beschikt, (men) in redelijkheid heeft kunnen vaststellen dat voornoemde activiteiten geen wetenschappelijke verdiensten uitmaken”*²⁸.

3° de rangschikking op het vergelijkend examen voor kandidaat-notaris is één van de factoren die in overweging wordt genomen bij de afweging van de onderlinge verdiensten van de kandidaten. Dit is zeker het geval wanneer kandidaten in het zelfde jaar in het vergelijkend examen geslaagd zijn en ook na een gelijk aantal pogingen geslaagd zijn.

In een schorsingsprocedure overwoog de Raad van State terzake: *“Overwegende dat op het eerste zicht niet blijkt uit de redactie van artikel 44 van de wet van 16*

(27) Zie ondermeer: R.v.St. (afdeling administratie) nr. 101.446, A. 108.649/IX-2982, 3 december 2001, onuitg., opgenomen in www.raadvanstate.be.

(28) R.v.St. (afdeling administratie) nr. 166.315, A. 179.090/IX-5501, 27 december 2006, onuitg., opgenomen in www.raadvanstate.be.

maart 1803 op het notarisambt, dat de benoemingscommissie voor het notariaat, bij de voordracht van de kandidaten gebonden is door de rangschikking van de kandidaten bij het vergelijkend examen. Overwegende dat de rangschikking van de kandidaten voor het examen van kandidaat-notaris een appreciatie-element uitmaakt, waarmee de benoemingscommissie naar redelijkheid rekening heeft gehouden; dat dit blijkt uit het feit dat het bestreden besluit, in navolging van de benoemingscommissie oordeelt dat het puntenverschil tussen beide kandidaten (65,38% voor verzoeker tegenover 63,63 voor de tussenkomenende partij, -het puntenverschil bedraagt bijgevolg slechts 1,75%-) verwaarloosbaar is, en bijgevolg niet decisief om verzoeker als eerste te rangschikken”²⁹.

4°) de professionele ervaringen in het notariaat, zowel wat betreft de duur als wat betreft de aard en diversiteit van die ervaringen;

De Benoemingscommissies herinneren eraan dat de wetgever duidelijk gewild heeft dat alle kandidaten wanneer ze zich kandidaat stellen, strikt gelijk behandeld worden. De wet kent hun de verantwoordelijkheid en het exclusieve recht toe om de kandidaten te rangschikken bij een vacante betrekking. De beschikking van de Voorzitter van de Rechtbank van eerste aanleg houdende de benoeming van een plaatsvervangend notaris, overeenkomstig de geldende regels en zonder algemene oproep tot kandidaatstelling kent, op zich alleen, aan de plaatsvervanger geen enkel voorrecht toe om benoemd te worden tot notaris-titularis. Op dezelfde wijze maakt de associatie tussen een notaris-titularis en een kandidaat-notaris het voor de kandidaat-notaris op geen enkele manier mogelijk om, omwille van die enkele redenen, een voorrangsrecht op te eisen wanneer hij zich kandidaat stelt voor de plaats van de notaris-titularis wanneer deze plaats vrijkomt.

De Benoemingscommissies dienen in alle gevallen, overeenkomstig de wet, de bekwaamheid en de geschiktheid van de kandidaat die reeds plaatsvervanger of geassocieerde zou zijn, te beoordelen. Deze beoordeling houdt meer bepaald rekening met de duur van de plaatsvervangende of de associatie, de betrokkenheid van de kandidaat bij het notariskantoor in kwestie en de continuïteit van de dienstverlening van het notariaat.

De eventuele kandidaatstelling van een plaatsvervangend notaris of een geassocieerd notaris in een vacant verklaard notariskantoor hoeft de andere kandidaat-notarissen niet te ontmoedigen om hun kandidatuur te stellen voor de uitoefening van de notarisfunctie.

De Benoemingscommissies hebben dit hogervermeld standpunt ook kenbaar gemaakt via het e-notariaat en via een advies op hun website. Dit standpunt is trouwens conform de rechtspraak van de Raad van State inzake betwistingen van examenresultaten en benoemingsbetwistingen.

(29) R.v.St. (afdeling administratie) nr. 166.315, A. 179.090/IX-5501, 27 december 2006, onuitg., opgenomen in www.raadvanstate.be, 9/13-10/13.

In een betwisting van een benoemingsbeslissing riep een niet-benoemde kandidaat in dat er geen rekening werd gehouden met zijn specifieke ervaring als plaatsvervangend notaris en dat de aard van die benoeming niet zou zijn vergeleken met die van de benoemde kandidaat die enkel ervaring zou hebben opgedaan als bediende in het notariaat. De Raad van State verwierp deze argumentatie als volgt: *“Overwegende dat de benoemingscommissie voor het notariaat in haar proces-verbaal van ... uitdrukkelijk vermeldt dat verzoeker op ... werd benoemd tot plaatsvervangend notaris; dat die korte ervaring als plaatsvervangend notaris op het eerste gezicht niet van aard is dat zij door de benoemingscommissie als een doorslaggevend criterium in aanmerking had moeten worden genomen, ook rekening houdend met de omstandigheden waarin de plaatsvervanging in de regel wordt verleend; dat verzoeker niet aantoont dat de ervaring van tussenkomende partij als bediende niet relevant is voor de notariële praktijk”*³⁰.

5°) ook een relevante beroepservaring buiten het notariaat die nuttig is voor het notarisambt kan in aanmerking worden genomen;

6°) de visie op de beroepsuitoefening, met aandacht voor het vermogen te luisteren en het streven naar een evenwichtige en globale benadering van de notariële praktijk;

7°) de kennis van de aard en de mogelijkheden van het kantoor en van de gemeenschap waarin dit kantoor zal functioneren;

In een geval waar de plaatsvervangende notaris die reeds 8 jaar op het vacant verklaarde kantoor werkzaam was, niet werd voorgedragen, maar wel een persoon die uit de streek afkomstig was en ook zeer goed bekend was met de aard van het cliënteel en de mentaliteit van de bevolking, overwoog de Raad van State naar aanleiding van het verzoek tot schorsing *“dat zij [de Benoemingscommissie] in casu stelt dat dit criterium [het gemis aan vertrouwdheid van de tussenkomende partij met het over te nemen kantoor] niet doorslaggevend is bij het bepalen van de rangorde van de voorgedragen kandidaten; dat de benoemingscommissie daarmee binnen de grenzen van haar appreciatiebevoegdheid is gebleven”*³¹.

8°) de visie op de sociale en financiële aspecten die met de creatie en eventuele benoeming gepaard gaan;

9°) de inzet in de notariële instanties;

10°) de uitgebrachte adviezen.

(30) R.v.St. (afdeling administratie) nr. 166.315, A. 179.090/IX-5501, 27 december 2006, onuitg., opgenomen in www.raadvanstate.be, 8/13.

(31) R.v.St. (afdeling administratie) nr. 166.315, A. 179.090/IX-5501, 27 december 2006, onuitg., opgenomen in www.raadvanstate.be, 9/13.

(ii) Voorstel tot benoeming door de Benoemingscommissies

Nadat de Benoemingscommissie de kandidaten heeft gehoord, maakt zij vervolgens een rangschikking op van de kandidaten op grond van criteria die betrekking hebben op de bekwaamheid en de geschiktheid van de kandidaat voor het uitoefenen van het ambt van notaris.

In een eerder wetsontwerp was sprake van het feit dat de Benoemingscommissies een “lijst” (in plaats van “rangschikking”) zouden opstellen. Bovendien werd vermeld dat de rangschikking diende te gebeuren op grond van de volgende evenwaardige criteria: de wetenschappelijke vaardigheden van de kandidaat en zijn professionele vaardigheden.

Na een subamendement op amendement 129, werd de term “lijst” vervangen door “rangschikking” op grond van de volgende overweging:

“Het moet duidelijk zijn dat het benoemingscollege een rangschikking opmaakt, en niet zomaar een lijst. Het is aangewezen om meer dan één kandidaat te rangschikken, aangezien de mogelijkheid bestaat dat de gekozen kandidaat de benoeming weigert, bijvoorbeeld omdat hij de overnamesom niet kan betalen”³².

Deze rangschikking wordt wettelijk beperkt tot de rangschikking van de drie meest geschikte kandidaten. Indien de Benoemingscommissie advies moet uitbrengen over minder dan drie kandidaten, wordt de lijst maximaal beperkt tot de enige kandidaat of de enige twee kandidaten (artikel 44, § 2 van de Ventôsewet).

Wanneer er één of meer niet geschikte kandidaten zijn, kan zij ook beslissen deze(n) niet in de lijst op te nemen en een kleiner aantal voor te dragen. Wanneer er slechts één kandidaat is, die niet geschikt bevonden wordt, kan de Benoemingscommissie ook beslissen om geen kandidaat voor te dragen³³.

4.2.1.f. Proces-verbaal van rangschikking

Van de rangschikking wordt een gemotiveerd proces-verbaal opgemaakt, dat door de Voorzitter en de Secretaris van de Benoemingscommissie wordt ondertekend. Indien een kandidaat met eenparigheid van stemmen als eerste wordt gerangschikt, wordt daarvan melding gemaakt. Binnen dertig dagen na het verstrijken van de termijn bedoeld in § 1, zendt de Voorzitter van de Benoemingscommissie de lijst met de gerangschikte kandidaten en het proces-verbaal over aan de Minister van Justitie en een afschrift van de lijst aan de gerangschikte kandidaten (artikel 44, § 3 van de Ventôsewet). De Koning benoemt de notaris op voordracht van de Minister van Jus-

(32) Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 25 Ventôse jaar XI, tot regeling van het notarisambt, Amendementen, *Parl. St.* Kamer 1998-99, nr. 1433/17, 16.

(33) R.v.St. (afdeling administratie) nr. 163.020, A. 173.078/IX-5315, 2 oktober 2006, onuitg., opgenomen in www.raadvanstate.be.

titie. Elke kandidaat die niet benoemd werd, kan, mits schriftelijk verzoek gericht aan de Benoemingscommissie, inzage en afschrift krijgen van het gedeelte van het proces-verbaal dat uitsluitend op hem en op de benoemde kandidaat betrekking heeft (artikel 44, § 3 van de Ventôsewet).

Volgens de uitdrukkelijke bewoordingen van artikel 44, § 3, derde lid van de Ventôsewet kan de inzage en het afschrift enkel worden bekomen voor dat gedeelte van het proces-verbaal dat betrekking heeft op de “niet-benoemde” en “benoemde” kandidaat. Een niet-benoemde kandidate betwistte de grondwettelijkheid van deze bepaling en vatte hiervoor de Commissie voor toegang van bestuursdocumenten omdat de inzage en het afschrift enkel kan worden bekomen na de benoeming.

De *ratio legis* wordt treffend verwoord in de parlementaire voorbereiding, die als volgt luidt:

“De lijst van de drie meest geschikte kandidaten wordt met het gemotiveerde proces-verbaal aan de Minister en een kopie van de lijst aan de gerangschikte kandidaten overgemaakt. Om de grootst mogelijke discretie te waarborgen inzake de beoordeling en de rangschikking van de kandidaten, zijn de leden van het Benoemingscollege tot geheimhouding verplicht. De Raad van State heeft een opmerking geformuleerd bij het beperkte recht op inzage in het proces-verbaal van rangschikking. Het inzagerecht werd uitgebreid tot alle kandidaten die niet werden benoemd. Niettemin blijft het inzagerecht beperkt tot dat gedeelte van het proces-verbaal dat betrekking heeft op de kandidaat in kwestie en de benoemde kandidaat. Deze beperking is verantwoord vermits het gaat om een deliberatie van een orgaan dat zich dient uit te spreken over ondermeer de morele geschiktheid van een reeks kandidaten en hierbij over gevoelige gegevens beraadslaagt. Om dezelfde reden zijn de leden van het Benoemingscollege aan een geheimhoudingsplicht gebonden.

Deze motieven verantwoorden een afwijking op de werkingssfeer van de wet van 11 april 1994, betreffende de openbaarheid van bestuur. Tenslotte worden de redenen voor de benoeming van een notaris opgenomen in het benoemingsbesluit, dat onder de werkingssfeer van voormelde wet valt. Degenen die niet benoemd werden, hebben uit juridisch oogpunt vooral belang in deze beweegredenen, zoals overigens de Raad van State zelf stelt”³⁴.

In de memorie van toelichting wordt dus uitdrukkelijk aangegeven dat artikel 44, § 3, derde lid van de Ventôsewet afwijkt van de wet van 11 april 1994, nu de Commissie over gevoelige gegevens beraadslaagt. Ook de geheimhoudingsplicht van de Commissieleden moet in dit kader worden gesitueerd. Artikel 44, § 3, derde lid van de Ventôsewet, is dan ook als een *lex specialis* te beschouwen ten aanzien van de wet van 11 april 1994 in zoverre dit artikel het vertrouwelijk karakter van gevoelige gege-

(34) Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 25 Ventôse jaar XI, tot regeling van het notarisambt (1432/1), Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 25 Ventôse jaar XI, tot regeling van het notarisambt (1433/1), Memorie van Toelichting, *Parl. St.* Kamer 1997-98, nr. 1432/1, 57.

vens moet waarborgen. Het vertrouwelijke karakter kan niet worden gewaarborgd wanneer een kandidaat nog vóór de benoeming door de Minister van Justitie reeds inzage en afschrift zou kunnen krijgen van (een gedeelte van) het proces-verbaal³⁵.

Uit hetgeen voorafgaat, blijkt duidelijk dat een kandidaat tot benoeming als notaris-titularis geen afschrift kan krijgen, zelfs geen gedeeltelijk, van het proces-verbaal betreffende het rangschikken van de (drie) beste kandidaten, vooraleer de Koning een nieuwe titularis benoemd heeft. Een kandidaat kan dus geen inzage vragen van het proces-verbaal van de Commissie dat hem aanbelangt, voordat de Minister van Justitie beslist heeft een benoeming aan de Koning voor te leggen ter ondertekening. Deze mening wordt trouwens gedeeld door de Commissie voor toegang tot administratieve documenten (afhankelijk van de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken).

4.2.1.g. Beroepsgeheim

De leden van een Benoemingscommissie zijn tot geheimhouding verplicht. Artikel 458 van het Strafwetboek is op hen van toepassing (artikel 44, § 4 van de Ventôsewet).

Dit beroepsgeheim is belangrijk om externe beïnvloeding te vermijden nadat een advies werd gegeven, of om druk op de Commissie te vermijden om haar beslissing te heroverwegen. Het is trouwens een praktijk binnen de Commissie dat eens een advies gegeven werd, dit niet meer heroverwogen wordt. Anders dan wat het geval is bij de Hoge Raad voor de Justitie hebben de Benoemingscommissies er niet voor geopteerd om de rangschikking onmiddellijk kenbaar te maken op hun website na de hoorzitting.

4.2.1.h. Benoeming door de Koning

De Koning benoemt de notarissen en wijst in de aanstellingsakte hun vaste standplaats aan (artikel 45 van de Ventôsewet).

(i) Uiteindelijke beslissing van de Minister

De Koning benoemt de notaris-titularis. Wanneer eenmaal vaststaat dat de kandidaten zich op vergelijkbare titels en verdiensten kunnen beroepen, beslist de benoemende overheid dus vrij. De benoemingsvrijheid van de benoemende overheid is evenwel in die zin beperkt dat, in geval van een unanieme voordracht door de Benoemingscommissie, een bijzondere motiveringsplicht geldt om van deze unanieme voordracht af te wijken.

Sinds de oprichting van de Benoemingscommissies heeft de Minister van Justitie steeds de voorgestelde rangschikking gevolgd. De Minister van Justitie neemt hierbij

(35) M. VERWILGHEN, m.m.v. Thibault DENOTTE, 'Benoemingscommissie voor het notariaat', in P. VAN DEN EYNDE, C. HOLLANDERS DE OUDERAEN en P. BUISSERET (eds.), *De vernieuwde notariswet*, II, Handboek Organisatie van het notariaat, Brussel, Larcier, 2005, 771.

in de praktijk de motivering uit het proces-verbaal van de Benoemingscommissie in zijn besluit over.

(ii) Probleem van standplaats

Wanneer de Koning een notaris benoemt, wordt in de aanstellingsakte de vaste (notariële) standplaats aangeduid. De territoriale omschrijving van de standplaats valt meestal samen met de grenzen van een gemeente. Na de administratieve fusie van gemeenten heeft de Koning verder notarissen benoemd in standplaatsen die samenvielen met de gebiedsomschrijving van de gemeenten zoals deze bestonden vóór de fusie. Deze « oude » gemeenten waren immers nog steeds opgenomen in het bijvoegsel van het Gerechtelijk wetboek. Sinds de wet van 25 maart 1999³⁶, in werking getreden op 1 september 2001, zijn de grenzen van de gerechtelijke kantons gebaseerd op de grenzen van de fusiegemeenten en kan men normalerwijze niet meer terugvallen op de gemeenten van vóór de fusie. Nochtans is dit wel de administratieve praktijk.

De huidige situatie resulteert in onduidelijkheid. De Benoemingscommissies stellen vast dat sommige kandidaten postuleren voor een plaats, met het vaste voornemen om nadien een verplaatsing te vragen binnen de fusiegemeente. Het zou veel beter zijn mocht voor ieder op voorhand vastliggen dat iemand die benoemd wordt in een gemeente die ten gevolge van de fusie opgenomen werd in een grotere fusiegemeente, zich in heel deze fusiegemeente zou mogen vestigen. Dit is zeer belangrijk in het licht van de gelijkheid van de kandidaten. Het probleem stelt zich niet alleen bij de benoeming van titularissen voor kandidaten, maar ook bij associatievorming: indien de standplaats van een notaris de pre-fusiegemeente is, wordt een associatie tussen twee notarissen-titularissen binnen dezelfde fusiegemeente bemoeilijkt, wanneer één van hen zijn standplaats heeft in een andere pre-fusiegemeente.

De Nationale Kamer van notarissen heeft daartoe aan haar algemene vergadering een voorstel voorgelegd om deze onduidelijkheid op te heffen en de mogelijkheid te voorzien om notariële standplaatsen binnen de actuele gemeentegrenzen vrij te laten verschuiven. De Benoemingscommissies zijn van oordeel dat een dergelijke wettelijke verduidelijking inderdaad opportuun is.

(iii) Duur van de procedure

In het belang van de continuïteit van de dienstverlening is het belangrijk dat de procedure tot benoeming binnen een redelijke termijn kan worden afgehandeld. Dankzij de uitstekende samenwerking tussen de diensten van de FOD Justitie en de Benoemingscommissies, is dit inderdaad duidelijk het geval.

Bij de termijn moet men rekening houden met de wettelijke termijnen, die nodig zijn voor adviezen en voor de samenstelling van het benoemingsdossier.

(36) Wet 25 maart 1999 betreffende de hervorming van de gerechtelijke kantons, B.S. 22 mei 1999, 18190-18223.

Na de datum van publicatie in het Belgisch Staatsblad is er een inschrijvingstermijn van dertig kalenderdagen. Binnen de vijfenveertig kalenderdagen na deze publicatie vraagt de Minister van Justitie de adviezen aan de Adviescomités en de Procureurs des Konings. Deze adviezen dienen toe te komen aan de Minister binnen de negentig dagen na de publicatie in het Belgisch Staatsblad. Binnen de honderd dagen na de publicatie kunnen de betrokken kandidaten hun opmerkingen met betrekking tot de inhoud van de adviezen overmaken aan de Minister.

Binnen de honderddertig dagen na de publicatie worden de dossiers overgemaakt door de Minister van Justitie aan de Benoemingscommissies. Laatstgenoemden beschikken over een termijn van dertig dagen te rekenen vanaf de datum van de genoemde overmaking van de dossiers door de Minister om de kandidaten te horen en een rangschikking op te stellen en voor te leggen aan de Minister.

Zodra de Benoemingscommissies de voorstellen tot benoeming hebben overgemaakt aan de Minister, is er geen specifieke, wettelijke termijn meer voorzien voor de benoeming door de Koning van de nieuwe titularis en de bekendmaking hiervan in het Belgisch Staatsblad.

Tussen de publicatie van de vacantverklaring en de oproep tot kandidaatstelling tot de benoeming van een notaris-titularis is aldus een wettelijke termijn voorzien van minstens honderdnegentig dagen.

Uit de praktijk van de Benoemingscommissies is gebleken dat de benoemingsprocedure, dit wil zeggen de termijn tussen de publicatie van de vacantverklaring in het Belgisch Staatsblad en de datum van publicatie van benoeming in het Belgisch Staatsblad, gemiddeld zeven maanden bedraagt. Het resultaat (vergelijking wettelijke termijn en effectieve gemiddelde termijn van de benoemingsprocedure) is alszins zeer positief.

(iv) Is de toegang tot het notariaat voldoende open voor personen die niet uit een notarieel midden komen³⁷?

Het is interessant op te merken dat op de 122 benoemingen van notarissen-titularis er 25 zijn waarbij een kind van een notaris zijn ouders opvolgde. Niet, zoals voorheen, omwille van de bloedverwantschapsgraad alleen, maar wel omdat volgens het oordeel van de Commissies, hij of zij de beste kandidaat was (of, wanneer het ging over een enig kandidaat, een valabele kandidaat), gelet op de wettelijke criteria van rangschikking: de bekwaamheid en de geschiktheid. Eén van die kandidaten was trouwens als eerste gerangschikt in het vergelijkend examen.

Hoger werd ook reeds aangegeven dat 50 % van de 150 associaties met kandidaat-notarissen familiaal zijn. Het merendeel daarvan betreft kinderen van notarissen.

(37) De Benoemingscommissies voor het notariaat, Bilan 2000-2004, 5.

De regel dient te zijn dat de beste en meest geschikte kandidaat het haalt, ongeacht het al dan niet bestaan van een verwantschapsgraad met de te vervangen notaris.

Het familiale voorkeursysteem heeft dus wel afgedaan, alhoewel het niet uit te sluiten valt dat een familielid van een overleden of ontslagnemende notaris nog benoemd zal worden, maar dan dank zij zijn eigen capaciteiten en verdiensten.

(v) Is er een financiële drempel voor de overname van een notariskantoor en gebeurt de waardering op een adequate objectieve wijze?

In het advies van de Raad van State bij de wet van 1999 tot hervorming van het notarisambt, merkte de Afdeling Wetgeving van de Raad van State op dat, aangezien voor de toegang tot het notariaat als openbaar ambt het gelijkheidsbeginsel in acht moet worden genomen, het niet aanvaardbaar is dat omwille van de privé-belangen van de overlater de kandidatuur van een kandidaat-notaris voor het ambt van notaris-titularis al dan niet ontvankelijk is naar gelang hij al dan niet dermate vermogend is om de vereiste overnamevergoeding te betalen. Een dergelijk financieel criterium houdt een discriminatie in die strijdig is met het gelijkheidsbeginsel³⁸.

De Verenigde Benoemingscommissies zijn dan ook alert voor het potentieel gevaar dat terecht door de Raad van State werd gesignaleerd en dat zou kunnen resulteren uit al te hoge overnamevergoedingen en/of die niet in het kader van een redelijk krediet kunnen worden afbetaald.

De bevoegde notariële instelling terzake is weliswaar de Nationale Kamer van notarissen, met wie constructief overleg wordt gepleegd omtrent deze gedeelde bekommernis. Volgens de door haar opgemaakte statistieken (alleen voor de overdracht van kantoren die uitgebaat worden als natuurlijke persoon) blijkt dat het bedrag van de overnamevergoeding van een notariskantoor gemiddeld 510.430 EUR bedraagt. Tijdens de laatste vijf jaar werden op een totaal van 195 kantoren, een klein aantal kantoren geschat op meer dan 1.000.000 EUR en minder dan 1.500.000 EUR; 107 kantoren werden geschat op minder dan 500.000 EUR. De Nationale Kamer heeft zelf aangegeven dat het overschrijden van het plafond van 1.000.000 EUR wellicht problematisch kan worden bijvoorbeeld indien de vastgoedmarkt zou afkoelen.

De Benoemingscommissies hebben evenwel kunnen vaststellen dat de waardering van de vacante standplaatsen niet steeds op dezelfde wijze gebeurt. Aldus bestaat het risico dat de gelijkheid tussen de kandidaat-notarissen die wensen te postuleren in het gedrang komt. Immers, gelijkaardige kantoren blijken - in tegenstelling tot wat verwacht mag worden - niet gelijkwaardig te zijn en sommige kandidaten dienen in financieel opzicht grotere engagementen aan te gaan dan anderen, zonder dat hier-

(38) Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 25 Ventôse jaar XI, tot regeling van het notarisambt (1432/1), Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 25 Ventôse jaar XI, tot regeling van het notarisambt (1433/1), Memorie van Toelichting, *Parl. St.* Kamer 1997-98, nr. 1432/1, 132-135.

voor een objectieve verantwoording voorligt. Teneinde één van de uitdrukkelijke bedoelingen van de wetgever bij de hervorming van de *Ventôsewet*, nl. de gelijkheid terzake de toegang tot het beroep, te respecteren, dient alles in het werk gesteld te worden om de waarderingen zo eenvormig mogelijk te laten geschieden.

Een absolute voorafgaandelijke vereiste hiertoe is dat de boekhouding van de diverse notariskantoren op uniforme wijze wordt gevoerd, nu deze boekhouding het vertrekpunt van elke waardering uitmaakt. Het toezicht op de boekhouding is wettelijk georganiseerd door de artikelen 9 tot en met 31 van het koninklijk besluit van 10 januari 2002.³⁹ Volgens de tekst van dit koninklijk besluit is het de bedoeling de continuïteit en de uniformiteit van het toezicht op de boekhouding van de notarissen te garanderen. Om dit doel te bereiken, achten sommige leden van de Benoemingscommissies het wenselijk dat aan de Commissie van toezicht op de boekhouding een bedrijfsrevisor/extern accountant als extern lid met adviserende bevoegdheid zou worden toegevoegd. Zijn taak zou erin bestaan te waken over de uniformiteit, de relevantie en de volledigheid van de boekhoudcontroles en de Commissie bij te staan bij het opmaken van richtlijnen bestemd voor de deskundigen die belast zijn met de boekhoudcontroles. Het artikel 10 van het koninklijk besluit van 10 januari 2002 zou volgens hen best in die zin kunnen aangepast worden.

Momenteel is er geen enkel reglement ter beschikking over de schatting van meerhoofdige notariskantoren. De Nationale Kamer van notarissen is zich bewust van deze problematiek en heeft daartoe een werkgroep opgericht die een ontwerpreglement heeft opgesteld. De Benoemingscommissies zijn van oordeel dat de totstandkoming van een dergelijk reglement bijzonder acuut is.

Wij illustreren deze noodzaak aan de hand van diverse specifieke problemen die de Benoemingscommissies hebben vastgesteld ter gelegenheid van een hoorzitting bij de rangschikking van kandidaten voor vacante plaatsen.

1. FISCALE LATENTIES WEGENS OVERNAME DOOR MIDDEL VAN OVERDRACHT VAN AANDELEN

Bij overname van een notariskantoor door overdracht van aandelen kan de overnemer geen afschrijvingen boeken op de betaalde prijs aangezien de fiscale wet geen afschrijvingen op aandelen toelaat.

Volgens het hoger geciteerde ontwerpreglement van de Nationale Kamer van notarissen kan verlies van het afschrijvingsvoordeel rekening houdend met de aanslagvoet in de inkomstenbelasting van 33,99%, een kapitalisatievoet van 4% en een afschrijvingstermijn van 10 jaar, berekend worden op 27,58%. Aan de hand van drie reële casussen wordt aangetoond dat in de huidige praktijk een gebrek aan een uniforme regel kan leiden tot ongerechtvaardigde verschillende behandelingen.

(39) K.B. 10 januari 2002 betreffende het beheer van de door een notaris ontvangen sommen, effecten en geldswaardige papieren aan toonder en betreffende het toezicht op de boekhouding van de notarissen, *B.S.* 12 januari 2002, 936-942.

CASUS 1: NOTARIS A

Er werd geen rekening gehouden met een waardecorrectie wegens het verlies van het afschrijvingsvoordeel.

Totale waarde berekend op basis van artikel 55, § 3, a	1.487.500,00
Waarde van het kantoor –50% van de totaliteit	743.750,00
In rekening te brengen correctie verlies afschrijvingsvoordeel 27,58%	205.126,25
Waarde overname	538.623,75
Waardering revisor X	743.750,00
Overwaardering	-205.126,25

CASUS 2: NOTARIS B

Er werd zonder rekenkundige verantwoording een correctiefactor toegepast van 25%.

Totale waarde berekend op basis van artikel 55, § 3, a	3.738.287,86
Over te laten deel - 1/6	623.047,98
In rekening te brengen correctie verlies afschrijvingsvoordeel 27,58%	171.836,63
Waarde overname	451.211,34
Waardering revisor Y	467.285,98
Overwaardering	-16.074,64

CASUS 3: NOTARIS C

De waarde van de aandelen werd berekend volgens een bedrijfseconomische methode los van wat in het reglement werd voorzien.

Totale waarde berekend op basis van artikel 55, § 3, a	1.020.000,00
Waarde van het kantoor –50 % van de totaliteit	510.000,00
In rekening te brengen correctie verlies afschrijvingsvoordeel 27,58%	140.658,00
Waarde overname	369.342,00
Waardering revisor Z	220.000,00
Onderwaardering	149.342,00

SAMENVATTEND

Notariskantoor	Waarde verslag revisor	Herberekende waarde ontwerp reglement	Vershil	% afwijking
A	743.750,00	538.623,75	205.126,25	38,08%
B	467.285,98	451.211,34	16.074,64	3,56%
C	220.000,00	369.342,00	-149.342,00	-40,43%

2. AL DAN NIET IN REKENING BRENGEN VAN ANDERE DAN LOPENDE SCHULDEN BIJ DE WAARDERING VAN EEN NOTARISKANTOOR

Bij de behandeling van dossiers inzake overdracht van notariskantoren worden de Verenigde Benoemingscommissies regelmatig geconfronteerd met vragen betreffende de waardering van deze kantoren door een bedrijfsrevisor. Dit is deels het gevolg van het feit dat de notariële wetgeving terzake wellicht onvoldoende een onderscheid maakt tussen de overdracht van een notariskantoor natuurlijke persoon, de overdracht van een deel van een associatie zonder rechtspersoonlijkheid en de overdracht van een deel van de aandelen in een notarisvennootschap met rechtspersoonlijkheid.

Zo werd de Nederlandstalige Benoemingscommissie geconfronteerd met de vraag of, bij de bepaling van de overnamevergoeding in het kader van een overdracht van aandelen van een kantoor met rechtspersoonlijkheid, rekening dient gehouden te worden met de schulden van de vennootschap.

Deze schulden betreffen andere dan lopende schulden van de vennootschap. De belangrijkste schuld bestaat hoofdzakelijk uit de terugbetaling van het krediet aangegaan voor de oprichting van de betrokken vennootschap.

Verbonden met deze problematiek stelt zich de vraag of bij de overdracht van een notarisassociatie door de notaris-titularis aan de geassocieerde overnemer, deze laatste betrokken mag (of moet) zijn bij de procedure van bepaling van de overnamevergoeding.

De wetgeving geeft met betrekking tot deze specifieke problematiek geen eenduidig antwoord.

In de Nederlandstalige Benoemingscommissie werden twee dossiers behandeld waarbij de hoger geschetste problematiek aan de orde was.

Het verschil tussen beide dossiers was evenwel opmerkelijk: de problematiek omschreven in de vraagstelling hierboven werd twee maal anders (tegenovergesteld) behandeld.

De Verenigde Benoemingscommissies zijn van oordeel dat een onduidelijke situatie bezwaarlijk kan gehandhaafd blijven, te meer nu dergelijke situatie aanleiding kan geven tot ongelijke behandelingen in gelijkaardige dossiers.

De Verenigde Benoemingscommissies hebben deze kwestie dan ook voorgelegd aan de Nationale Kamer van notarissen, alsook aan het Instituut van de Bedrijfsrevisoren en het Instituut van de Accountants en de Belastingconsulenten.

Aan deze instanties werd gevraagd hoe aan dergelijke situatie verholpen kan worden.

De Verenigde Benoemingscommissies zullen vervolgens op grond van de bevoegdheid die hen werd verleend krachtens artikel 49^{quater} van de Ventôsewet om adviezen en voorstellen te doen over aangelegenheden die de algemene werking van het notariaat aanbelangen, een advies voorbereiden omtrent de specifieke problematiek. De pijnpunten in de huidige wetgeving zullen daarbij onderzocht worden. Tevens zal er nagegaan worden of aan de verschillende behandeling desgevallend geremedieerd kan worden door het uitwerken van meer concrete richtlijnen.

CASUS - OVERNAME VAN AANDELEN BINNEN BVBA X & Y

1. OVERNAMEPRIJS

Bedrijfsrevisor X berekende de bedrijfseconomische prijs van de vennootschap op 650.000 EUR. Er zijn 200 aandelen zodat de prijs per aandeel op 3.250,00 EUR komt. De overnameprijs bedraagt aldus $100 \times 3.250,00 = 325.000,00$ EUR

2. IMPLICATIES VOOR DE AFREKENING VOOR WAT BETREFT DE VAN OVERDRACHT UITGESLOTEN SCHULDEN CONFORM ARTIKEL 55, §1, a VAN DE VENTÔSEWET

2.1 Wetgeving

- **Artikel 55, § 1, a van de Ventôsewet**

“... Alle schulden die geen verband houden met arbeidsovereenkomsten of met de uitvoering van lopende huur- en leveringscontracten, zijn van de overdracht uitgesloten.”

- **Artikel 55, § 1, b van de Ventôsewet**

“... Alvorens de aandelen over te dragen, nemen de vennoten hun reserves op. Zij zuiveren de schulden aan die, overeenkomstig het bepaalde in a) van de overdracht zijn uitgesloten. De overdrager blijft ten aanzien van de overnemer aansprakelijk voor de volledige aanzuivering van deze schulden”

2.2 Ontwerp Reglement overname notariskantoren

- **Artikel 8.2 van verplichte overname uitgesloten passiva**

“... De kantoorgebonden passiva van de meerhoofdige notarisvennootschap met rechtspersoonlijkheid andere dan deze voortvloeiende uit lopende arbeids-, huur- en leveringscontracten worden in gemeen overleg tussen de overdrager en zijn medevennoot/-vennoten door de vennootschap aangezuiverd op het ogenblik van de overname derwijze dat de overnemer, door de aandelen van de overdrager in de notarisvennootschap over te nemen, niet gehouden is tot deze verbintenissen noch rechtstreeks als rechtsopvolger van de overdrager, noch onrechtstreeks als toetredende aandeelhouder.

Niettemin kan de overnemer in overleg en met het unaniem akkoord van de overdrager instemmen met het behoud van deze verbintenissen in het vermogen van de

vennootschap. In dat geval zal hij het aandeel van de overdrager in de geactualiseerde waarde van deze verbintenissen overeenstemmend met diens aandelenbezit in de vennootschap in mindering brengen op de overnamevergoeding. De schatter zal de geactualiseerde waarde van de verbintenis van de overdrager bepalen.”

2.3 Bepaling van de “niet overdraagbare schulden” – balans per 31 december 2005.

Uit de balans per 31 december 2005 van de genoemde vennootschap blijken volgende schulden:

Schulden op meer dan één jaar	603.211,44
Schulden op minder dan één jaar	2.709.472,36
Kortlopend deel lange termijnschuld	145.835,64
Financiële schulden	50.727,44
Leveranciers	2.399.410,90
Belastingen	52.069,20
Bezoldigingen en sociale lasten	42.790,65
Overige schulden	18.638,53
Totaal schulden	3.312.683,80

Uit de jaarrekening zelf valt niet precies af te leiden welke de “niet overdraagbare schulden” conform artikel 55, § 1, a van de Ventôsewet zijn.

De rubriek “Leveranciers” kan zowel betrekking hebben op overdraagbare als op niet overdraagbare schulden. Hetzelfde geldt voor de belastingschuld. Deze kan betrekking hebben op ingehouden bedrijfvoorheffing (overdraagbaar, want verbonden aan een arbeidscontract) als op vennootschapsbelasting (niet overdraagbaar).

De niet overdraagbare schulden kunnen als volgt geraamd worden:

Schulden op meer dan één jaar	603.211,44
Kortlopend deel lange termijnschuld	145.835,64
Financiële schulden	50.727,44
Belastingen	52.069,20
Overige schulden	18.638,53
Totaal	870.482,25
Aandeel overlater - 50 %	435.241,13

2.4 Mogelijke opties bij de overname van de aandelen conform artikel 8 van het overname-reglement

2.4.1 De notarissen opteren voor het aflossen van de niet-overdraagbare schulden.

De liquide middelen van de vennootschap bedragen op balansdatum 2.943.030,33 EUR. Deze volstaan dus om de betreffende schulden af te lossen. Er is evenwel een – beperkte - negatieve invloed op het eigen vermogen van de vennootschap aangezien de kredietinstellingen ongetwijfeld een wederbeleggingsvergoeding zullen aanrekenen. Aan de afrekening voor de overdracht van aandelen verandert er in principe niets.

De overnemer betaalt aan de overlater 325.000 EUR en verwerft hierbij de aandelen.

2.4.2 De notarissen gaan akkoord om de schulden tot het patrimonium van de vennootschap te laten behoren doch verrekenen het aandeel van de overlater in de overnameprijs.

Overnemer betaalt aan overlater	325.000,00
Overlater vergoedt aan overnemer	-435.241,13
Netto	-110.241,13

In deze optie betaalt de overlater dus 110.241,12 EUR aan de overnemer en staat hij hierbovenop nog zijn aandelen (waarde berekend op 325.000 EUR) af.

2.5 Kasstromen in hoofde van overnemer en overlater in beide opties

Optie 1: voorafgaande aanzuivering	Overnemer	Overlater
Dividend 2006	451.775,00	451.775,00
Overname aandelen	-325.000,00	325.000,00
Netto kaseffect als gevolg van overname	126.775,00	776.775,00

Optie 2: schuld verrekend in overname	Overnemer	Overlater
Dividend 2006	451.775,00	451.775,00
Overname aandelen	-325.000,00	325.000,00
Schuldverrekening	435.241,13	-435.241,13
Netto kaseffect als gevolg van overname	562.016,13	341.533,88

3. CONCLUSIES

De in de Ventôsewet en het ontwerp overnamereglement voorziene regeling leidt tot een hoogst onbillijke toestand in hoofde van de overlater van de aandelen. Deze dient immers met persoonlijke middelen een deel van de schulden van de vennootschap aan te zuiveren terwijl de activa die hiermee gefinancierd werden (*in casu* voornamelijk de immateriële activa) toch in de vennootschap blijven.

Ons inziens dient de regeling met betrekking tot de niet-overdraagbare schulden beperkt te worden tot vennootschappen zonder rechtspersoonlijkheid.

3. HET LOT VAN ARBEIDSOVEREENKOMSTEN BIJ PLAATSERVANGING EN SCHORSING

Een specifieke onduidelijkheid in de regelgeving blijkt te bestaan wanneer een kandidaat een kantoor overneemt waarvan de arbeidsovereenkomsten van medewerkers werden opgezegd gedurende de periode dat de notaris-titularis werd geschorst. In de regel worden de schulden uit het verleden gedragen door de overlatende titularis.

Een notaris werd preventief geschorst. In de tussenperiode werd het kantoor beheerd door plaatsvervangers aangeduid door de Voorzitter van de Rechtbank van eerste aanleg. Omwille van de inactiviteit van het kantoor en het gebrek aan gelden rees de noodzaak om personeel te ontslaan. De plaatsvervanger verzocht de geschorste notaris het ontslag te geven omdat de hoedanigheid van notaris verschilt van deze van werkgever. Hierop meldden enkele betrokken personeelsleden zich ziek en werd hun opzegtermijn aldus geschorst. Bovendien werd dit ontslag door de betrokken werknemers betwist omdat zij ondermeer argumenteerden dat zij hadden moeten opgezegd worden door de plaatsvervanger.

De inlichtingsfiche die door de bevoegde notariële instantie gegeven werd aan de kandidaten die zich op de informatievergadering meldden, bleek materiële vergissingen te bevatten in de mate dat er activa (vastgoed, bedrijfswagen) werden vermeld die eigenlijk niet toebehoorden aan de over te laten standplaats en waarvan sommige zelfs openbaar waren verkocht ter genoegdoening van de privé-schuldeisers van de overlatende titularis. Het sociaal passief was onduidelijk, vermits helemaal niet kon worden uitgemaakt welke van de personeelsleden effectief nog in dienst waren. Veiligheidshalve werd het sociaal passief ten laste gelegd van de kandidaten, wat naderhand juridisch onjuist bleek te zijn op grond van een juridisch onderzoek door de uiteindelijk benoemde kandidaat.

Het is belangrijk dat de bevoegdheid tot ontslag in dergelijke omstandigheden juridisch wordt uitgeklaard, teneinde financiële onduidelijkheden bij de overname te vermijden. Het feit dat de financiële situatie op voorhand onduidelijk was, heeft in het betrokken geval wellicht een aantal mensen weerhouden om te kandideren, terwijl een maximale kandidaatstelling moet worden beoogd.

4. TOEVOEGING VAN HET NIET-AFGESCHREVEN GEDEELTE VAN LICHAAMELIJKE OF ONLICHAAMELIJKE ROERENDE GOEDEREN

Artikel 6, al. 2, 2°, k) van het koninklijk besluit van 10 augustus 2001⁴⁰ voorziet dat aan het semi-netto inkomen wordt toegevoegd het nog niet afgeschreven gedeelte van de lichamelijke en onlichamelijke roerende goederen aangekocht anders dan door financiering of huur.

Bij een kantoor werd vastgesteld dat de uittredende notaris belangrijke verfraaiingswerken had laten uitvoeren enkele jaren voor de stopzetting van de activiteiten. Deze verfraaiingswerken hadden betrekking op het kantoorgebouw, dat *in casu* slechts één jaar ter beschikking stond van de overlater. Desalniettemin werd voor de berekening van het semi-netto-inkomen de toevoeging gedaan van het niet-afgeschreven gedeelte van de verfraaiingswerken.

5. HERSCHATTING VAN EEN KANTOOR

Artikel 5 van het Koninklijk besluit van 10 augustus 2001 bepaalt:

“De geldigheid van het verslag vervalt indien de benoeming van de opvolger niet binnen twaalf maanden na de bekendmaking van de vacature in het Belgisch Staatsblad, bedoeld in artikel 32, derde lid van de wet plaatsvindt”.

Bij een kantoor werd gedurende de hoorzitting met het oog op de benoeming van een notaris-titularis vastgesteld dat een beduidend stuk van de omzet gerelateerd was aan gerechtelijke mandaten als voorlopig bewindvoerder. Deze mandaten waren *intuitu personae* en zouden sowieso worden voortgezet door de overlatende notaris. Nochtans was hiermee geen rekening gehouden bij de waardering van het kantoor.

Toen bleek dat de waardering meer dan een jaar oud was, werd het dossier overgemaakt aan de Nationale Kamer van notarissen, waarop een herschatting werd gevraagd, weliswaar door dezelfde revisor. Deze bevestigde zijn eerdere schatting.

Het komt de Benoemingscommissies voor dat wanneer vragen rijzen over de waardering, een schatting best door een tweede revisor gebeurt en niet door dezelfde revisor.

De onduidelijkheden en het gebrek aan afdoende waarderingscriteria die zich manifesteren bij de interviews van kandidaten resulteren meer en meer in discussies na overname tussen de nieuwe titularis en diens voorganger. Ook om die reden is het absoluut wenselijk dat de procedure van waarderingsgeoptimaliseerd wordt.

(40) K.B. 10 augustus 2001 betreffende de vergoeding voor de overname van een notariskantoor, B.S. 18 augustus 2001, 27842-27845.

6. NIET-CONCURRENTIEVERPLICHTING IN HOOFDE VAN DE OVERLATENDE NOTARIS

De Benoemingscommissies hebben kennis genomen van twee dossiers waarin de overlatende notaris na de overdracht van diens kantoor concurrerende activiteiten ontwikkelt ten opzichte van de overnemer van het betrokken kantoor.

In een eerste zaak bood de erenotaris onmiddellijk na de overdracht van zijn kantoor diensten aan via een persoonlijke website. Deze diensten omvatten ondermeer het uitvoeren van (voorafgaande) schattingen van vastgoed in het kader van nalatenschappen en het verstrekken van juridische informatie.

Naar aanleiding van de schattingen van onroerend goed ging de betrokken ere-notaris geregeld over tot het opstellen van aangiften van nalatenschappen.

Voor diensten waarvoor de notaris een wettelijk monopolie heeft, werd op de betrokken website verwezen naar andere notariskantoren dan naar het kantoor van de overnemer.

De Benoemingscommissie heeft de Provinciale Kamer en de Nationale Kamer van notarissen van deze feiten in kennis gesteld en gevraagd om passend op te treden. Beide instanties zijn bemiddelend opgetreden en hebben uiteindelijk de betrokken erenotaris in kennis gesteld dat dergelijke praktijken niet betamen. De overnemer bevindt zich terzake in een zwakke positie, vermits hij, om het cliënteel te behouden, bij de overname best een conflict vermijdt met de overlatende notaris.

Een tweede zaak betrof de overname van een kantoor nadat de overlatende notaris de leeftijdsgrens had bereikt. De overnemer werd geconfronteerd met een situatie waarin de zoon van de overlater, die voordien reeds als kandidaat-notaris in het betrokken kantoor gewerkt had, verder dossiers bleef behandelen, en dit in concurrentie met de activiteiten van de overnemer.

De betrokken kandidaat-notaris die zelf het kantoor van diens vader had willen overnemen, doch tot deze overname niet in eerste orde gerangschikt was, liet meermaals aan de overnemer weten dat deze niet op enige medewerking zou kunnen rekenen. De kandidaat-notaris deelde voorts ook mede dat het cliënteel trouw was aan de overlatende notaris en dat het wellicht niet zou volgen in de overname.

De overnemer slaagde er zeer moeizaam in om enkele dossiers over te nemen. Bovendien werden sommige van deze dossiers op vraag van de cliënt of op vraag van een andere notaris teruggetrokken.

Deze andere notaris bleek zowaar tegen betaling een groot aantal van de dossiers overgenomen te hebben. De zoon van de overlatende notaris liet geregeld weten dat hij zich met deze notaris zou associëren en dat, in de tussentijd, de akten door deze notaris zouden ondertekend worden.

In deze tweede zaak gebeurde de oneerlijke concurrentie na de overdracht niet zozeer door de overlatende notaris, doch wel door diens zoon die als kandidaat-

notaris reeds werkzaam was in het betrokken kantoor. *In casu* is de bevoegde Provinciale Kamer diligent kunnen optreden door het niet-vrijgeven van de op haar rekening geblokkeerde overnamesom. Uiteindelijk heeft zij een procedure tot afzetting ingeleid tegen de betrokken kandidaat-notaris die zich onrechtmatig de titel toeëigende van notaris, alsook tegen de notaris die akten overnam die waren overgedragen aan een andere collega.

Een ander fenomeen dat merkbaar is, is dat sommige notarissen hun standplaats vrij jong overlaten om nadien het beroep als vastgoedmakelaar uit te oefenen, waarbij zij in een aan de activiteiten van de overnemer aanverwante tak werkzaam zijn.

De Benoemingscommissies zijn verheugd dat de bevoegde notariële instanties in de twee hoger vermelde dossiers diligent zijn opgetreden ter bescherming van de overnemer. Weliswaar zijn zij van oordeel dat de wettelijke grondslag voor de niet-concurrentieverplichting beter zou moeten uitgewerkt zijn.

De Verenigde Benoemingscommissies zijn van oordeel dat praktijken van oneerlijke concurrentie na overdracht van een notaris-kantoor in geen geval getolereerd kunnen worden. Thans is de niet-concurrentieverplichting uitsluitend geregeld onder de vorm van een deontologische bepaling.

Terzake past het de artikelen 41 en 42 van de Deontologische Code te citeren.

“Artikel 41. De erenotaris kwijt zich loyaal t.a.v. zijn opvolger van de verplichtingen die hem opgelegd worden door artikel 55, § 1, van de organieke wet op het notariaat. De vergoeding die hij ontvangt krachtens artikel 55 impliceert, indien hij een professionele activiteit voortzet in het notariaat, dat hij zich onthoudt van elke daad van mededinging ten aanzien van zijn opvolger. Meer bepaald onthoudt een notaris in functie zich ervan een overeenkomst te sluiten met een erenotaris die niet zijn voorganger is indien zijn kantoor zich in de onmiddellijke omgeving bevindt van het kantoor waarvan de erenotaris de titularis was, en in het bijzonder indien zijn kantoor gevestigd is in hetzelfde vrederegerechtskanton, in dezelfde gemeente of in een aangrenzende gemeente.

Artikel 42. De erenotaris die zijn diensten verleent aan een notaris in functie onthoudt zich ervan voordeel te halen uit zijn titel of zijn relaties om cliënteel te prospecteren. Bij zijn prestaties in dienst van de notaris in functie, gebruikt hij geen persoonlijk briefpapier waarop zijn naam en zijn hoedanigheid van erenotaris worden vermeld.”

Men kan zich de vraag stellen of een deontologische bepaling in feite wel de geschikte plaats is om de niet-concurrentieverplichting te regelen. Deontologische bepalingen zijn immers slechts van toepassing op beroepsbeoefenaars of gewezen beroepsbeoefenaars, in de mate dat ze een eretitel wensen te voeren. Zij kunnen aldus bijvoorbeeld niet worden aangewend voor gewezen notarissen die de activiteit van vastgoedmakelaar uitoefenen na hun ontslag (zonder de titel van erenotaris aan te vragen). Zelfs wanneer een deontologische bepaling van toepassing is, kan

een deontologische bepaling nooit een bindende beslissing inhouden in verband met een geschil over subjectieve rechten tussen beroepsbeoefenaars. Dit geldt des te meer nu men de overdracht van een notariskantoor beschouwt als een vorm van wettelijke overdracht en niet een conventionele overdracht. Bij een louter conventionele overdracht is de niet-concurrentieverplichting een resultante van de verplichting tot vrijwaring voor eigen daad.

De huidige wettelijke regeling laat de overnemer alsook de notariële instellingen in feite te weinig ruimte om efficiënt en krachtdadig op te treden tegen dergelijke praktijken. Eens de overnamesom betaald is, heeft de Provinciale Kamer enkel maar een bevoegdheid in de mate dat de overlater erenotaris is, waarbij zij de titel van erenotaris desgevallend zou kunnen ontnemen.

De Verenigde Benoemingscommissies zijn dan ook van oordeel dat het opportuun is dat een wettelijke regeling terzake uitgewerkt wordt. Deze problematiek kwam trouwens reeds aan de orde bij de bespreking van de Wet van 4 mei 1999 tot wijziging van de wet van 25 Ventôse jaar IX op het notarisambt, waarbij de heer VERHER-STRÆTEN volgende bepaling voorstelde:

“In geval van ontslag of afzetting gaat de ontslagnemende of afgezette notaris van rechtswege een concurrentiebeding aan.

Dit concurrentiebeding houdt de verbintenis in om na het ontslag of de afzetting de functie als juridisch raadsman niet verder te zetten, hetzij door zelf een onderneming uit te baten, hetzij door in dienst te treden bij een werkgever of bij een ander notariskantoor, waardoor de ontslagnemende of afgezette notaris de mogelijkheid heeft de nieuw benoemde notaris nadeel te berokkenen door de kennis die eigen is aan de notariële praktijk voor zichzelf of ten voordele van een werkgever of een ander notariskantoor aan te wenden.

Dit concurrentiebeding is onderworpen aan de volgende voorwaarden:

- 1° het heeft enkel betrekking op activiteiten, soortgelijk aan de notariële praktijk;*
- 2° het is geografisch beperkt tot het gerechtelijk arrondissement waarin de standplaats gelegen is van het notariskantoor waarin de ontslagnemende of afgezette notaris vroeger zijn beroep heeft uitgeoefend;*
- 3° het geldt gedurende een termijn van twaalf maanden⁴¹, te rekenen vanaf de dag waarop de notaris ontslagnemend of afgezet is⁴².*

De vraag stelt zich hoe de problematiek van concurrentie door de overlappende notaris wordt opgelost in de ons omringende landen, te weten Frankrijk, Nederland en Duitsland.

(41) Een termijn van twaalf maanden zou beter uitgebreid worden tot drie jaar.

(42) Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 25 Ventôse jaar XI, tot regeling van het notarisambt, Amendementen, *Parl. St. Kamer* 1997-98, nr. 1433/2, 2. Bij de Parlementaire bespreking (*Parl. St. Kamer* 1998-99, nr. 1432/19, 91-92) werd er ten onrechte van uitgegaan dat de deontologische regels hier voldoende waarborgen bieden ofschoon de niet-concurrentieverplichting van de erenotaris er pas in 2004 is gekomen.

In Frankrijk bestaat terzake geen specifieke regelgeving voor het notariaat. De algemene klassieke regels inzake vrijwaring voor uitwinning voor eigen daad impliceren dat bij de overdracht van een kantoor de notaris gehouden is tot een niet-concurrentieverplichting, zelfs wanneer dit niet uitdrukkelijk bedongen is. Meer nog, men kan zich hiervan niet exonereren, vermits een exoneratie van een vrijwaring voor uitwinning van eigen daad niet mogelijk is. In de mate dat een overdracht van een notariskantoor anders dan naar Belgisch recht wordt beschouwd als een conventionele overdracht, biedt het gemeen kooprecht hier voldoende mogelijkheden. Bovendien kan de overeenkomst van overdracht ook de niet-concurrentieverbintenis expliciteren en uitbreiden. Dit blijkt trouwens een standaardpraktijk te zijn in Frankrijk.

Op tuchtrechtelijk vlak kan enkel gehandeld worden tegen een notaris in functie. Wanneer de overdrager zich dus opnieuw als notaris gevestigd heeft, kan de oneerlijke concurrentie vervolgd worden voor de tuchtinstanties. Dergelijke mogelijkheid bestaat niet wanneer de notaris-overdrager niet meer in functie is. Het decreet van 28 juni 1945 voorziet weliswaar dat een notaris zelfs na zijn ontslag nog vervolgd kan worden door de tuchtrechtelijke overheden, doch deze mogelijkheid is enkel voorzien voor feiten gepleegd tijdens de uitoefening van zijn ambt. Dit is niet het geval *in casu*, nu de feiten die de overnemer ten laste worden gelegd, per definitie gepleegd werden na de overdracht van het kantoor.

Alleszins gebeurt in Frankrijk de overdracht van een notariskantoor op conventionele wijze, zodat partijen standaard een niet-concurrentiebeding opnemen in hun overeenkomst.

In Nederland is de nieuwe Notariswet van toepassing sedert 1999. Deze wet voorziet in het principe van de vrije vestiging van notarissen. Indien aldus een notaris zijn kantoor wenst over te laten, wordt geen vacantstelling gepubliceerd, doch moet de betrokken notaris zelf op zoek gaan naar een overnemer. Deze regeling heeft tot gevolg dat de overlatende notaris zich in een zwakke positie bevindt; de overnemer daarentegen bevindt zich contractueel in een sterkere positie: hij kan zelf zijn specifieke eisen stellen met het oog op de overname van het betrokken kantoor.

Zo zal de overnemer de nodige garanties opnemen in zijn ondernemingsplan om te vermijden dat hij oneerlijke concurrentie zou ondergaan vanwege de overlatende notaris.

Het is de overnemer evenwel niet toegestaan om een niet-concurrentiebeding op te nemen. Inderdaad, artikel 17 van de Notariswet voorziet dat de notaris zijn ambt in alle onafhankelijkheid uitoefent. Dit houdt in dat aan een overlatende notaris geen verbod kan opgelegd worden om na de overname nog activiteiten te ontwikkelen die gewoonlijk door notarissen worden uitgeoefend. Bovendien bestaat er overeenkomstig artikel 21 van de Notariswet een ministerieplicht die inhoudt dat de notaris verplicht is zijn diensten aan te bieden aan cliënten die een beroep op hem doen.

De overnemer kan wel een relatiebeding afspreken met de overlatende notaris. Dergelijk beding voorziet dat de overlatende notaris geen cliënten van het overgenomen kantoor rechtstreeks mag benaderen.

In de mate dat de overlatende notaris zijn titel van notaris behoudt na de overdracht, kan hij nog altijd activiteiten blijven ontwikkelen die door een notaris kunnen uitgeoefend worden.

Volledigheidshalve dient nog opgemerkt te worden dat de notarissen in Nederland geen beroepsorde meer uitmaken, zodat er, op enkele uitzonderingen na, geen gedragsregels meer van toepassing zijn.

In Duitsland is een niet-concurrentiebeding tussen notarissen niet mogelijk, noch noodzakelijk. Het probleem van niet-concurrentie tussen een notaris-overnemer en een voormalig notaris (de overlater) stelt zich niet in Duitsland in de mate dat notarissen bij de stopzetting van hun activiteiten niet vergoed worden.

Gelet op het recht van de bevolking tot vrije keuze van diens notaris, alsook gelet op het openbaar karakter van het ambt van notaris, is een overeenkomst tussen een notaris-overdrager en een notaris-overnemer nietig.

Het Duitse recht bevat evenwel een aantal regels die een situatie van concurrentie tussen een overdrager en een overnemer van een kantoor moeten kunnen vermijden. Zo is er vooreerst de regelgeving inzake de verplaatsing van een notariskantoor. Dergelijke regelgeving is overigens ook van toepassing bij een creatie van een standplaats en voorziet een zeer vormelijke gerechtelijke procedure, waarbij ondermeer de overlevingskansen van de nieuwe standplaats in elk afzonderlijk geval worden nagegaan. Zo kan het verzoek vanwege de overlatende notaris tot verplaatsing van diens studie onontvankelijk worden verklaard indien deze overlatende notaris zijn activiteiten wenst te verleggen naar een kantoor dat op een dergelijk korte afstand gelegen is van het over te dragen kantoor, dat er te vrezen valt dat het over te dragen kantoor daardoor economisch zou kunnen verzwakken.

Bovendien bestaat een streng verbod op reclame voor notarissen in Duitsland. Het is een notaris aldus niet toegelaten om handelingen te stellen die rechtsstreeks of onrechtstreeks het verwerven van cliënteel of van opdrachten beogen. Het is hem tevens verboden om opdracht te geven aan personen om hem opdrachten of cliënteel te doen toekomen.

Het samenspel van deze verschillende regelgevingen leidt ertoe dat er geen behoefte bestaat om terzake nog verdere afspraken tussen notarissen te maken.

4.2.2. Betwistingen inzake benoemingen

Met betrekking tot de procedure van rangschikking met het oog op de benoeming tot notaris-titularis, werden tot op heden vier procedures ingesteld voor de Raad van State. In drie daarvan werd reeds een uitspraak geveld; één procedure is nog hangende. De drie procedures waarin een uitspraak werd geveld, werden ingesteld door dezelfde persoon. De feiten die aldus ten grondslag liggen aan deze drie zaken zijn dezelfde.

In een eerste procedure vorderde de verzoekende partij de schorsing van de tenuitvoerlegging van de beslissing van de Benoemingscommissie waarbij geen kandidaat werd gerangschikt voor het ambt van notaris-titularis betreffende een welbepaalde vacante standplaats.

Per gelijktijdig ingediend verzoekschrift vorderde de verzoekende partij de vernietiging van dezelfde beslissing.

In een tweede procedure vorderde de verzoekende partij de schorsing van de tenuitvoerlegging van de beslissing tot (hernieuwde) vacantverklaring en oproep tot kandidaatstelling voor de benoeming tot notaris met betrekking tot dezelfde hierboven vermelde standplaats. Tevens vorderde de verzoekende partij de schorsing van de tenuitvoerlegging van de impliciete weigeringsbeslissing om haar te benoemen tot notaris-titularis.

Per gelijktijdig ingediend verzoekschrift vorderde de verzoekende partij de vernietiging van deze beslissingen.

In een derde procedure tenslotte vorderde de verzoekende partij de schorsing van de tenuitvoerlegging van het koninklijk besluit waarbij partij X, kandidaat-notaris, benoemd werd tot notaris in het bovengenoemde vacante kantoor.

4.2.2.a. Vordering tot schorsing van tenuitvoerlegging en tot vernietiging van de beslissing van de Benoemingscommissie om geen kandidaat te rangschikken

De feiten die ten grondslag lagen aan deze zaken waren de volgende⁴³. Wegens het bereiken van de leeftijdsgrens wordt het kantoor van de betrokken notaris vacant. Deze vacantverklaring wordt, overeenkomstig de wettelijk voorziene regeling, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad, samen met een oproep tot kandidaatstelling.

Bij de vijfde publicatie van vacantverklaring in het Belgisch Staatsblad, stelt de verzoekende partij zich kandidaat. Bij de vorige publicaties diende zich geen enkele kandidaat aan. Verzoeker had zich overigens niet eerder kandidaat kunnen stellen, aangezien hij voordien nog niet benoemd was tot kandidaat-notaris. Zodra deze benoeming rond is, wordt de verzoekende partij aangesteld als plaatsvervanger van de notaris die de leeftijdsgrens bereikt heeft.

Na de hoorzitting voor de Benoemingscommissie, vraagt deze laatste aan de Provinciale Kamer enige uitleg omtrent het verstrekte advies. Na ontvangst van deze bijkomende uitleg, wordt de verzoekende partij opnieuw uitgenodigd tijdens een hoorzitting van de Benoemingscommissie. Uiteindelijk beslist de Benoemingscommissie eenparig de betrokken kandidaat niet te rangschikken op grond van volgende motivering:

(43) R.v.St. (afdeling administratie) nr. 163.020, A. 173.078/IX-5315, 2 oktober 2006, onuitg., opgenomen in www.raadvanstate.be.

“Via een mailinglist op het internet heeft de kandidaat, op dat ogenblik zelf nog niet geslaagd in het vergelijkend examen en dus geen kandidaat-notaris, de wel benoemde kandidaat-notarissen opgeroepen zich niet kandidaat te stellen voor het thans over te nemen kantoor. Nadat zich geen enkele kandidaat voor de overname had aangeboden, heeft hij via hetzelfde medium degenen, die zich geen kandidaat hadden gesteld, bedankt. Bij deze oproep heeft inderdaad zich niemand aangeboden voor de overname. Het kantoor werd dan ook verschillende malen opnieuw gepubliceerd. De Commissie meldde dat een dergelijke oproep de gelijkheid van kansen tussen de verschillende kandidaat-notarissen in het gedrang brengt en de kandidaten de facto afgeschrikt heeft om te postuleren voor de betrokken standplaats (hetgeen de Commissie zelf vernomen heeft tijdens andere hoorzittingen) en dat een dergelijke houding in haar geheel nefast is. Dit gaat immers in tegen de democratisering en objectivering van de toegang tot het beroep die door de wetgever bij de hervorming van de Wet houdende organisatie van het Notariaat werd nagestreefd en waarvoor de Commissie mede garant moet staan. De kandidaat antwoordde hierop echter dat hij nu al genoeg gestraft was, vermits hij slechts een gunstig advies had bekommen van de Provinciale Kamer. Bovendien achtte hij een dergelijke, naar zijn mening, “zachte oproep” sowieso legitiem, gelet op het beweerde tekort aan kandidaat-notarissen die voldoende andere standplaatsen hebben om te postuleren. Blijkens schrijven van het provinciaal Adviescomité van [...] heeft hij voor de Adviescommissie verklaard dat hij dit sowieso opnieuw zou doen. Op de hoorzitting van de Benoemingscommissie bevestigde de kandidaat dat hij deze uitspraak inderdaad gedaan heeft.

In het revisoraal verslag werd door de deskundige een decote naar beneden toegepast wegens het stelselmatig niet-respecteren van het FMA. Gevraagd naar het waarom van deze werkwijze meldde de kandidaat dat het FMA sowieso niet voldoende is, en dat dus altijd het hoogste forfaitaire minimum wordt gevraagd. De Commissie merkte op dat de principes terzake duidelijk zijn dat het de notaris geoorloofd is om meer te vragen, doch enkel mits voorlegging van een detailafrekening. De kandidaat antwoordde daarop dat de gebruikte manier van werken in de streek algemeen is.

De kandidaat werd in het verleden door de Provinciale Kamer berispt omdat hij namens de notaris-titularis, vader van de kandidaat, antwoordde op brieven van de Kamer met vraag om inlichtingen inzake deontologische aangelegenheden. Thans is betrokkene opnieuw deontologisch in de fout gegaan door zich naar de buitenwereld te presenteren met de titel “notaris”, terwijl hij slechts de hoedanigheid van plaatsvervangend notaris bezat en dan ook enkel de titel “notaris-plaatsvervanger” mocht gebruiken. In het bijzonder betrof het hier het gebruik van een briefhoofding met vermelding van de titel “notaris [A]” en de plaatsing van een personeelsadvertentie in het notarisblad als “notaris [A]”.

Op de vraag of een notaris reclame mag maken, of spontaan zijn diensten mag “aanbieden” voor het behandelen van bijv. een nalatenschap, antwoordt de kandidaat ontkennend, en stelt dat hij weinig reclame maakt voor het kantoor.

Tussen de eerste en tweede hoorzitting van de Commissie werd een individueel lid van de Commissie door de kandidaat benaderd, ofschoon de kandidaat reeds was

uitgenodigd voor de hoorzitting. De Commissie heeft de kandidaat erop gewezen dat zij optreedt als college en dat het niet passend is om leden van de Commissie individueel te benaderen.

Behoudens de deontologische aspecten heeft de Commissie de kandidaat ook ondervraagd over het financiële aspect van de overname van een notariskantoor. De kandidaat legde evenwel geen enkel financieel plan voor. Hij blijkt op geen enkele wijze grondig nagedacht te hebben over de financieringswijze van de overnameprijs, ofschoon in de uitnodiging de kandidaten uitdrukkelijk geattendeerd worden op het feit dat het noodzakelijk is om de overname ook bedrijfseconomisch toe te lichten. In het hoger reeds vermelde revisoraal verslag werd erop gewezen dat in strijd met de toepasselijke bepalingen de boekhouding van het kantoor nog steeds manueel wordt gevoerd. De kandidaat werd dan ook gevraagd hoe hij deze situatie wou remediëren (hetgeen verplicht moet gebeuren als de plaatsvervanging stopt) en wat de kostprijs van een noodzakelijke informatisering zou zijn. Hierop kon hij geen afdoend antwoord geven. Eenzelfde opmerking moet gemaakt worden m.b.t. investeringen in personeel. In het algemeen verwijst de kandidaat voor een financiële regeling naar het feit dat er wel een familiale regeling zal getroffen worden.

De Commissie is van oordeel dat de kandidaat thans (nog) niet geschikt is om voorgedragen te worden:

omdat hij blijk geeft van een ernstig gebrek aan deontologisch inzicht, in de mate dat hij herhaalde deontologische inbreuken uit het verleden goed praat of minimaliseert en zelfs schamper het nut van bepaalde deontologische en wettelijke regels in vraag stelt;

omdat hij, door zijn handelswijze, de objectivering van de toegang tot het beroep van notaris, minstens gedeeltelijk in het gedrang gebracht heeft;

omdat hij geen enkel financiële planning heeft gemaakt, noodzakelijke investeringen zelfs niet bij benadering heeft begroot, zodat hij bedrijfseconomisch de overname van het kantoor totaal niet heeft voorbereid, ofschoon daartoe nochtans voorafgaandelijk uitgenodigd door de Commissie."

De Benoemingscommissie besliste dan ook eenparig om verzoekende partij, de enige kandidaat voor de vacante plaats, niet te rangschikken. Hierop volgde in het Belgisch Staatsblad een nieuwe bekendmaking van vacantverklaring met oproep tot kandidaatstelling voor de benoeming tot notaris.

Voor de Raad van State argumenteerde de verzoeker ondermeer dat hij bij zijn benoeming tot kandidaat-notaris en zijn aanstelling tot notaris-plaatsvervanger telkens geschikt werd bevonden. Voorts gaf verzoekende partij ook aan dat, door meer uitleg te vragen aan het Adviescomité omtrent een passage uit diens advies, de Benoemingscommissie enkel beoogd zou hebben om het gunstig advies om te buigen naar een ongunstige beoordeling.

De Raad van State oordeelde dat de Benoemingscommissie in geen geval gebonden is door de adviezen die het Adviescomité aflevert naar aanleiding van de benoeming

van verzoeker tot kandidaat-notaris of zijn aanstelling tot notaris-plaatsvervanger. Bovendien sluit het feit dat het Adviescomité een gunstig advies uitbrengt niet uit dat de Benoemingscommissie alsnog kan oordelen dat de verzoekende partij niet geschikt is om voor de benoeming tot notaris-titularis gerangschikt te worden.

Wat de vraag van de Benoemingscommissie aan het Adviescomité betreft om nadere uitleg te bekomen omtrent een passage uit het advies, gaf de Raad van State aan dat de Benoemingscommissie verduidelijkingen mag vragen om aldus een duidelijker beeld te bekomen van hetgeen bedoeld werd. De Raad van State benadrukte daarenboven dat de Benoemingscommissie de verzoeker tijdens een bijkomende hoorzitting mocht confronteren met hetgeen zij desbetreffend van het Adviescomité had vernomen en aldus mocht peilen naar diens inzichten terzake.

Met betrekking tot de hoger omschreven deontologische tekortkomingen oordeelde de Raad van State dat de Benoemingscommissie rechtsgeldig kon overwegen dat de verzoekende partij niet geschikt was om als notaris-titularis te worden voorgedragen.

Voorts merkte de Raad van State ook op dat de verzoekende partij had nagelaten een financieel plan betreffende de overname van het kantoor voor te leggen aan de Benoemingscommissie hoewel in de uitnodiging voor de hoorzitting voor de Benoemingscommissie uitdrukkelijk werd verwezen naar het feit dat het noodzakelijk is om de overname ook bedrijfseconomisch toe te lichten.

De Raad van State besloot dat de Benoemingscommissie op grond van feitelijk juiste motieven in redelijkheid had kunnen oordelen dat de verzoekende partij op dat ogenblik (nog) niet geschikt was om als notaris-titularis te worden voorgedragen.

De verzoeker voerde verder aan dat de Benoemingscommissie enkel de bevoegdheid zou hebben om een rangschikking te maken van de meest geschikte kandidaten, maar niet om hem als kandidaat te weren, aangezien het in laatste instantie aan de Minister of de Koning zou toekomen om op definitieve wijze over de benoeming te oordelen.

Hierop antwoordde de Raad van State, onder verwijzing naar artikel 44 van de Ventôsewet, dat uit de daarin opgenomen bepalingen niet volgt dat de Benoemingscommissie, wanneer er geen geschikte kandidaten zijn, één of meer niet geschikte kandidaten in de lijst zou moeten opnemen en ook dat wanneer er slechts één kandidaat is, deze persoon door de meerderheid van de leden van de Benoemingscommissie geschikt dient bevonden te worden om door de Benoemingscommissie voorgedragen te kunnen worden.

Ten slotte voerde de verzoeker aan dat hij zowel door het advies van het Adviescomité als door de beslissing van de Benoemingscommissie in zijn rechten van verdediging was geschaad, doordat hem een deontologische fout zou zijn verweten zonder dat hij zich had kunnen verdedigen met de waarborgen die een tuchtprocedure

biedt. De verzoekende partij merkte voorts op dat de beoordeling van tuchtfeiten behoort tot de bevoegdheid van de Kamer van notarissen en dat het Adviescomité en de Benoemingscommissie, door hem een gebrek aan deontologie te verwijten zonder dat hij een tuchtsanctie heeft opgelopen, zich een bevoegdheid zouden hebben toegeëigend die in strijd is met titel IV van de Ventôsewet.

De Raad van State antwoordde hierop dat het recht van verdediging een algemeen rechtsbeginsel is dat van toepassing is in tucht- en strafzaken, doch niet geldt in benoemingsprocedures, zelfs niet ten opzichte van kandidaten die voor benoeming worden afgewezen.

De Raad van State vervolgde dat aan verzoeker alleszins de mogelijkheid was geboden om zijn standpunt mee te delen aan de Benoemingscommissie betreffende de tekortkomingen die hem op deontologisch vlak werden verweten.

Tenslotte vermeldde de Raad van State dat het feit dat de verzoekende partij een blanco tuchtverleden had en dat hij niet tuchtrechtelijk vervolgd werd voor de deontologische tekortkomingen, alleszins niet de bevoegdheid ontnemt aan het Adviescomité noch aan de Benoemingscommissie om met deze tekortkomingen rekening te houden bij de beoordeling van de geschiktheid. De Raad van State besloot dat de Benoemingscommissie dan ook niet onredelijk handelde wanneer zij een kandidaat die blijk geeft van een ernstig gebrek aan deontologisch inzicht, niet geschikt acht om voorgedragen te worden voor benoeming tot notaris-titularis.

Op grond van het voorgaande en rekening houdend dat niet voldaan was aan de wettelijke voorwaarden van artikel 17, § 2 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, werd de vordering tot schorsing dan ook verworpen.

4.2.2.b. Vordering tot schorsing van tenuitvoerlegging en tot vernietiging van de beslissing tot vacantverklaring en oproep tot kandidaatstelling voor de benoeming tot notaris, alsook van de impliciete weigeringsbeslissing om de verzoekende partij te benoemen tot notaris-titularis

Nadat deze vordering tot schorsing werd verworpen, werd de betrokken standplaats opnieuw vacant verklaard. Dezelfde kandidaat vorderde hierop de schorsing van de tenuitvoerlegging van de beslissing tot vacantverklaring en oproep tot kandidaatstelling voor deze standplaats, alsook van de impliciete weigeringsbeslissing om hem te benoemen tot notaris-titularis⁴⁴.

Een vacantverklaring van een betrekking en de oproep tot kandidaten worden in de regel beschouwd als voorbereidende handelingen, die op zichzelf niet voor nietigverklaring en/of schorsing vatbaar zijn. Bij uitzondering kan een beslissing tot va-

(44) R.v.St. (afdeling administratie) nr. 164.645, A. 174.219/IX-5353, 13 november 2006, onuitg., opgenomen in www.raadvanstate.be.

cantverklaring (en tot oproep van de kandidaten) onmiddellijk worden bestreden, wanneer zij griefhoudend is. Dit is het geval wanneer de beslissing tot vacantverklaring genomen wordt, met miskenning van de benoemingsplicht van de overheid, of van de plicht om haar keuze te beperken tot diegenen die bij de vorige vacantverklaring regelmatig hebben gekandideerd. Vermits dit *in casu* niet het geval was, werd de schorsing van de vacantverklaring verworpen.

De vacantverklaring hield ook een impliciete weigering in om de verzoeker gedurende de vorige oproep te benoemen. De Raad van State stelde echter *“dat de schorsing of de nietigverklaring van een impliciete weigeringsbeslissing om verzoeker te benoemen tot notaris-titularis slechts zinvol is, wanneer de schending van een gebonden bevoegdheid wordt aangetoond. Dat de benoeming van een notaris-titularis geen gebonden bevoegdheid uitmaakt, vermits er voor de benoemende overheid geen rechtsplicht bestaat om verzoeker tot notaris-titularis te benoemen”*⁴⁵.

4.2.2.c. Vordering tot schorsing van de tenuitvoerlegging van het koninklijk besluit waarbij partij X, kandidaat-notaris, wordt benoemd tot notaris-titularis voor een vacante plaats

In het hoger geschetste geval volgde een derde procedure waarbij de schorsing werd gevorderd van de tenuitvoerlegging van het koninklijk besluit waarbij een andere kandidaat werd benoemd dan verzoeker. De relevante overwegingen van dit arrest werden hierboven verwerkt (zie punt 4.2.1.e. en punt (V).6).

4.2.3. Overgangsregeling voor benoemingen na 3 mei 1999 met betrekking tot vacantverklaringen gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad vóór 3 mei 1999

Artikel 58 van de wet van 4 mei 1999 die de Ventôsewet grondig wijzigde, bevat een overgangsbepaling inzake benoemingen. Voor plaatsen die vacant verklaard werden in het Belgisch Staatsblad vóór 3 mei 1999, kan de benoeming geschieden op grond van de bepalingen die van kracht waren vóór de goedkeuring van deze wet.

Overeenkomstig deze wettelijke bepaling gebeurde in 2006 nog een benoeming in toepassing van de regeling vóór de wetswijziging van 1999. De vacante plaats was immers gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad vóór 3 mei 1999.

De twee benoemingen die na deze publicatie plaatsvonden, werden telkens vernietigd. Deze vernietigingsarresten (en soms ging het daarbij om een tweede vernietiging na een regularisatie)⁴⁶ kwamen er zes jaar na de feiten, wat rechtsherstel bijzonder moeilijk maakt, zeker wanneer sommige toenmalige kandidaten inmiddels het notariaat hadden verlaten.

(45) R.v.St. (afdeling administratie) nr. 164.645, A. 174.219/IX-5353, 13 november 2006, onuitg., opgenomen in www.raadvanstate.be, 4/5.

(46) R.v.St. (afdeling administratie) nr. 152.176, A. 137.213/IX-3811, 5 december 2005, onuitg., opgenomen in www.raadvanstate.be.

Na de vernietiging van de tweede benoeming deden twee kandidaten een belang gelden. Volgens de oude procedure, van toepassing vóór de wetwijziging van 4 mei 1999, werden door de Minister van Justitie voor beide kandidaten adviezen ingewonnen bij de Procureur des Konings, de Procureur-Generaal bij het Hof van Beroep, de eerste Voorzitter van de Rechtbank van eerste aanleg en bij de bevoegde Provinciale Kamer.

De Minister van Justitie heeft deze adviezen vervolgens overgemaakt aan de bevoegde Benoemingscommissie met de vraag om de kandidatuurstellingen te onderzoeken en een rangschikking op te stellen op basis van de kwalificaties en verdiensten van de betrokken kandidaten, alsook van hun geschiktheid om het ambt van notaris uit te oefenen en in het bijzonder hun geschiktheid tot het aanvaarden van de verantwoordelijkheden van het ambt van notaris in de vacante standplaats. Belangrijk was dat het vernietigingsarrest van de Raad van State erop wijst dat na een vernietiging de benoemende overheid de verdiensten van de kandidaten opnieuw moet beoordelen met dien verstande dat de ervaring opgedaan ten gevolge van een onregelmatige benoeming niet in aanmerking mag worden genomen.

Nadat de Benoemingscommissie aldus was overgegaan tot rangschikking, heeft zij de Minister van Justitie hiervan geïnformeerd die vervolgens is overgegaan tot benoeming van één van de kandidaten tot notaris-titularis in het vacante kantoor. De Minister heeft de rangschikking zoals voorgesteld door de Benoemingscommissie gevolgd.

4.3. Klachtenbemiddeling

4.3.1. Wettelijk kader

Door de wet van 4 mei 1999 werd een nieuwe afdeling, afdeling II *bis*, ingevoegd in de Ventôsewet. Deze nieuwe afdeling heeft betrekking op de behandeling van klachten over de werking van notariskantoren.

Overeenkomstig artikel 49*bis*, § 1, eerste lid van de Ventôsewet nemen de Benoemingscommissies kennis van de klachten over de werking van notariskantoren en zorgen zij voor de opvolging ervan.

De Ventôsewet preciseert dat de Benoemingscommissies bij de behandeling van deze klachten waken over de goede werking van het notariaat ten aanzien van het criterium van de integrale kwaliteitszorg (artikel 49*bis*, § 1, tweede lid van de Ventôsewet).

Opdat een klacht ontvankelijk zou zijn, dient deze de identiteit van de klager te vermelden, gedateerd en ondertekend te zijn (artikel 49*bis*, § 2 van de Ventôsewet).

Voorts bepaalt de Ventôsewet dat volgende klachten niet worden behandeld door de Benoemingscommissies:

- 1° klachten die behoren tot de strafrechtelijke of tuchtrechtelijke bevoegdheid van de rechtbanken;
- 2° klachten met betrekking tot de inhoud van een notariële akte, indien er een gerechtelijke procedure over loopt;
- 3° klachten die reeds zijn behandeld en die geen nieuwe elementen bevatten;
- 4° klachten die kennelijk ongegrond zijn (artikel 49bis, § 3 van de Ventôsewet).

De Commissies hebben geen tuchtrechtelijke, noch strafrechtelijke bevoegdheid.

Wanneer een Benoemingscommissie bij het uitvoeren van haar opdrachten vaststelt dat een notaris of kandidaat-notaris niet voldoet aan de plichten van zijn ambt of door zijn gedrag schade toebrengt aan de waardigheid van het beroep, maakt zij deze informatie over aan de bevoegde tuchtoverheden met het verzoek een tuchtprocedure in te stellen. Bovendien wordt een afschrift van deze informatie meegedeeld aan de Minister van Justitie. De tuchtoverheden informeren de Benoemingscommissies over hun beslissing en de motivering ervan (artikel 49ter van de Ventôsewet).

De klachten die behoren tot de strafrechtelijke bevoegdheid van de rechtbanken worden door de Benoemingscommissies overgemaakt aan de Procureur des Konings (artikel 49bis, § 3, lid 2 van de Ventôsewet).

De toevoeging in het hierboven geciteerde artikel 49bis, § 3, 2° van de termen *“indien er nog geen gerechtelijke procedure over hangende is”* werd gedurende de Parlementaire voorbereiding als volgt verantwoord:

*“De meeste klachten zullen precies gaan over de inhoud van notariële akten. Het argument van de scheiding der machten en de onafhankelijkheid van de magistratuur dat gebruikt werd bij de Hoge Raad voor de Justitie speelt hier niet. Indien uit de klacht zou blijken dat het een tuchtrechtelijke inbreuk betreft, valt men automatisch terug op § 3, 1°”*⁴⁷.

Ook klachten die reeds behandeld zijn en geen nieuwe elementen bevatten, worden niet behandeld door de Benoemingscommissies. Deze laatste zijn overigens geen beroepsinstantie.

Tenslotte worden klachten die kennelijk ongegrond zijn, ook niet behandeld door de Benoemingscommissies.

4.3.2. “Parallele” bevoegdheid met de Provinciale Kamers van notarissen?

Artikel 76 van de Ventôsewet bepaalt dat de Kamers van notarissen ondermeer tot taak hebben om beroepsgeschillen tussen leden van het genootschap te voorkomen

(47) Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 25 Ventôse jaar XI, tot regeling van het notarisambt, Amendementen, *Parl. St. Kamer*, nr. 1433/17, 1998-99, 17.

of door minnelijke schikking te regelen, alsook alle klachten en bezwaren van derden tegen leden van het genootschap in verband met de uitoefening van hun beroep te voorkomen of door minnelijke schikking te regelen.

Hoewel aan de Provinciale Kamers aldus in principe geen bevoegdheid tot behandeling van klachten (d.i. het beoordelen van de gegrondheid van de klacht) werd toegekend –de toegewezen taak werd beperkt tot het voorkomen en het bemiddelen van klachten-, heeft zich een praktijk ontwikkeld waarbij de Provinciale Kamers klachten van derden behandelden.

Artikel 32, tweede lid, 2° van het Huishoudelijk Reglement van de Benoemingscommissies voor het notariaat voorziet dat de Voorzitter van de bevoegde Benoemingscommissie bij ontvangst van een klacht de betrokken Provinciale Kamer voorstelt om, indien eenzelfde klacht ook bij haar werd ingediend, haar beslissing hierover uit te stellen en iedere tuchtprocedure die zij in die zaak zou ingesteld hebben, op te schorten, tot wanneer de Benoemingscommissie uitspraak heeft gedaan.

Gelet op de “parallele” bevoegdheid van de Provinciale Kamers hebben de eerste Benoemingscommissies zich uiterst terughoudend opgesteld bij de behandeling van klachten. De eerste Benoemingscommissies gaven aldus een feitelijke voorrang aan de Provinciale Kamers voor de behandeling van de klachten. Deze feitelijke voorrang was evenwel op geen enkele wettelijke basis gesteund.

4.3.3. Problemen ten gevolge van de “parallele” bevoegdheid – eenparig advies van de Verenigde Benoemingscommissies

De “parallele” bevoegdheid voor de behandeling van klachten vanwege particulieren leidt in de praktijk tot een aantal problemen:

- de particulier die klacht wenst in te dienen tegen een notaris, weet niet steeds tot wie hij zich dient te richten: de Benoemingscommissies, de Provinciale Kamers, de Koninklijke Federatie voor het Belgisch Notariaat ...;
- twee instanties (Benoemingscommissies en Provinciale Kamers) behandelen parallel klachten;
- er is een gebrek aan schijnbare onafhankelijkheid binnen de Provinciale Kamers die uitsluitend zijn samengesteld uit notarissen.

Gelet op deze problemen hebben de Verenigde Benoemingscommissies tijdens hun vergadering van 13 oktober 2006, na verschillende overlegvergaderingen met diverse notariële instanties, na informele contacten met de federale ombudsman, na consultatie van de Hoge Raad voor de Justitie die na een wetenschappelijk onderzoek ook een advies inzake een model van klachtenbehandeling uitbracht, een eenparig advies uitgebracht waarbij een structuur van klachtenbehandeling in samenwerking met de Provinciale Kamers wordt voorgesteld.

Deze structuur komt erop neer dat de Verenigde Benoemingscommissies als centraal orgaan voor de opvolging van de behandeling van de klachten zou optreden. Inder-

daad, gelet op hun paritaire samenstelling van notarissen en niet-notarissen, zijn zij het best geplaatst om op objectieve en onafhankelijke wijze de behandeling van de klachten vanwege particulieren lastens notarissen op te volgen.

Aldus zouden de Benoemingscommissies vooreerst instaan voor de ontvangst van de klachten uitgaande van particulieren. Met andere woorden, elke instelling of instantie die klachten van particulieren ontvangt, zou die binnen een welbepaalde, korte termijn overmaken aan de Benoemingscommissies. Deze laatste zouden vervolgens de ontvangen klachten registreren en indelen volgens type. De Benoemingscommissies zouden aldus over een globaal overzicht beschikken van het aantal en soort klachten die nationaal door particulieren lastens notarissen worden ingediend. De klachten (na encoding) fungeren aldus als werkelijke barometer. Dit is zeer belangrijk in het kader van de reflectiefunctie waarmee de Benoemingscommissies wettelijk zijn belast.

De Benoemingscommissies hechten een groot belang aan de openheid inzake klachten. Klachten zijn immers een barometer en alsdusdanig een bron voor adviezen voor de verbetering van de integrale kwaliteit van notariskantoren. Alle klachten in welk stadium ze zich ook bevinden, kunnen aldus de basis vormen van analyses die door de Benoemingscommissies verricht worden. De Benoemingscommissies zullen aldus in alle fases van de klacht de bevoegdheid hebben om aanbevelingen van algemene aard te doen die vaak een vertrekpunt zullen hebben in concrete voorliggende gegronde klachten.

Het bestaan van een centraal aanspreekpunt op zich mag voor de burger geen bijkomende verplichting betekenen. Dit wil zeggen dat het de burger vrij moet staan op zijn manier, en daar waar hij eerst aan denkt of zelf meest nuttig acht, zijn verhaal of klacht te uiten. Het moet ook mogelijk zijn dat hij zijn klacht rechtstreeks bij de Provinciale Kamer neerlegt, die dan wel verplicht is om deze klacht door te sturen voor encoding. Het is belangrijk dat deze centrale loketfunctie bij de eerste lijn, de Provinciale Kamers geen administratieve overlast bezorgt. In die optiek heeft de Hoge Raad voor de Justitie de Benoemingscommissies welwillend toegestaan om kennis te nemen van hun centrale databank voor zowel de eerste- als de tweedelijns klachtenbehandeling, maar met verschillende toegangsniveaus. In deze databank worden de klachten volgens hun nomenclatuur geregistreerd.

De Benoemingscommissies zouden meteen ook de ontvankelijkheid van de klacht overeenkomstig de wettelijke voorwaarden nagaan. Aldus kunnen enkel klachten die schriftelijk zijn, die de identiteit van de klager bevatten en die ondertekend en gedateerd zijn door de klager of zijn mandataris, als ontvankelijk worden beschouwd. De Benoemingscommissies zullen daarbij ook nagaan dat de klacht tevens een beknopte omschrijving van de feiten bevat.

In overeenstemming met de wettelijke bepalingen terzake dient de beslissing van de Benoemingscommissies gemotiveerd te zijn en is zij niet vatbaar voor beroep. De klager wordt op de hoogte gebracht van deze beslissing.

Vervolgens zouden de Benoemingscommissies de klacht voor behandeling ten gronde overmaken aan de bevoegde Provinciale Kamer. Ook hiervan wordt de klager op de hoogte gebracht.

De Benoemingscommissies zijn inderdaad de mening toegedaan dat een klacht van een particulier met betrekking tot de werking van een notariskantoor gefaseerd dient behandeld te worden. Het principe van de gefaseerde behandeling is wijd verspreid in de verschillende wetgevende teksten met betrekking tot diverse materies van klachtenbehandeling. Zo bijvoorbeeld is dit principe uitdrukkelijk opgenomen bij de formulering van de opdracht voor het College van de Federale Ombudsmannen of van de opdracht voor de Vlaamse Ombudsman. Een gefaseerde benadering betekent dat de klacht in eerste fase behandeld dient te worden op de plaats waar het probleem zich voordoet. De Benoemingscommissies zijn van oordeel dat de Provinciale Kamers doordat zij regionaal verspreid zijn en goed vertrouwd zijn met en terdege onderlegd zijn inzake de plaatselijke regels en gewoonten, het beste geplaatst zijn om de behandeling van de klachten te verzekeren. Bovendien benadrukt dit de responsabilisering van de leden van de betrokken beroepsgroep/genootschap die mede instaan voor de handhaving van de deontologie. Ook vanuit het oogpunt van de klagende burger is dit een goede zaak, vermits hij aan de bron, daar waar de drempel het kleinst is, verder geholpen wordt. Verder kunnen de betrokkenen op het niveau van de eerste lijn veel korter op de bal spelen en veel sneller tot een oplossing komen voor de klagende burger. De burger is er niet mee gediend dat zijn klacht weliswaar door de Benoemingscommissies gegrond verklaard wordt, maar daarna zonder verdere juridische gevolgen blijft. De burger wil niet enkel een luisterend oor, maar wil tevens een gerichte interventie zien, zodat daadwerkelijk aan zijn probleem verholpen wordt.

Het is wel belangrijk dat in gemeenschappelijk overleg tussen de verschillende Provinciale Kamers en de Benoemingscommissies een klachtenreglement wordt opge maakt, teneinde te komen tot een uniforme en transparante klachtenbehandeling.

De Provinciale Kamers zouden de Benoemingscommissies op de hoogte houden van het verdere verloop van de afhandeling van de klacht.

Slechts in een tweede fase, wanneer er naar het oordeel van de burger geen bevredigende oplossing geboden werd, zal de Benoemingscommissie tussenkomen. Eens de klacht geheel of gedeeltelijk ongegrond wordt verklaard of niet tijdig afgehandeld wordt door de Provinciale Kamer, zou de klager de Benoemingscommissies kunnen verzoeken om alsnog te bemiddelen, en dit voorzover de klacht betrekking heeft – conform artikel 49bis, § 1, tweede lid van de Ventôsewet- op het criterium van de integrale kwaliteitszorg of op de werking van het notariskantoor.

Behalve indien de bevoegde Benoemingscommissie van oordeel is dat de bemiddeling weinig kans op slagen heeft, zal zij, overeenkomstig artikel 49bis, § 7 van de Ventôsewet:

1° pogen de standpunten van de betrokkenen te verzoenen;

- 2° informatie verstrekken aan de klager wanneer de verzoeningspoging geen resultaat oplevert of kan opleveren;
- 3° aanbevelingen doen die een oplossing kunnen bieden voor het gestelde probleem;
- 4° voorstellen tot verbetering van de werking van het notariaat richten aan de betrokken instanties en aan de Minister van Justitie.

Het eenparig advies van 13 oktober 2006 van de Benoemingscommissies vormt mede de basis van de constructieve gesprekken die momenteel gaande zijn tussen de Provinciale Kamers en de Benoemingscommissies met het oog op het verminderen van de problemen die het gevolg zijn van de “parallele” bevoegdheidsverdeling tussen beide instanties voor de behandeling van klachten uitgaande van particulieren.

4.3.4. Actuele werkwijze van klachtenbehandeling binnen de Commissies

Na ontvangst van een klacht wordt deze overgemaakt aan de bevoegde Commissie en een verslaggever wordt aangeduid. De klacht krijgt een dossiernummer en een ontvangstmelding wordt verstuurd aan de klager.

Er wordt nagezien of de klacht gedateerd is, ondertekend en de identiteit bevat van de notaris tegen wie de klacht gericht is.

Indien de klacht onontvankelijk is, wordt dit meegedeeld aan de klager, en wordt hem waar mogelijk meegedeeld hoe hij zijn klacht kan regulariseren (bijvoorbeeld door zijn handtekening te plaatsen op zijn niet-ondertekende klacht).

De betrokken notaris ontvangt een kopie van de klacht met de vraag om zijn opmerkingen over te maken. Aan de bevoegde Provinciale Kamer wordt eveneens een kopie van de klacht overgemaakt, desgevallend met de vraag of er bij haar al eenzelfde klacht werd ingediend.

Indien blijkt dat de Provinciale Kamer werd gevat van dezelfde klacht, wordt de afhandeling van de klacht aan de Provinciale Kamer overgelaten. De klager wordt hierover ingelicht. De Commissie volgt de behandeling van de klacht door de Provinciale Kamer.

Indien het dossier niet gekend is bij de Provinciale Kamer, bestudeert de verslaggever het dossier (d.i. de klacht en de antwoorden ontvangen van de notaris) en bereidt hij een voorstel van antwoord voor dat aan de Commissie wordt voorgelegd.

In een dossier heeft de Commissie de beperkingen van haar aanbevelingsbevoegdheid ondervonden. De klager verweet aan een notaris een onverschuldigde toewijzing van fondsen waarmee hij hem had geprovisioneerd, in het bijzonder een te hoog geschatte inning van honoraria te zijnen voordele en aan de uitbetaling van honoraria aan een advocaat in het dossier. De twee specifieke vragen die door de

Commissie in dit verband aan de notaris werden gesteld, bleven zonder antwoord van zinentwege, en dit ondanks de verschillende herinneringen en verzoeken, zelfs mondeling. De Commissie heeft beslist het dossier te sluiten en heeft haar aanbevelingsbevoegdheid uitgeoefend door de situatie te betreuren bij alle betrokkenen in het dossier, waarbij zij een kopie van haar brief gericht heeft aan de FOD Justitie en waarbij zij de klager heeft uitgenodigd om andere beroepsmogelijkheden te onderzoeken. Het dossier was eveneens hangende voor de bevoegde Provinciale Kamer.

4.3.5. Statistieken inzake klachten

4.3.5.a. Aantal klachten

In 2006 werden 66 nieuwe klachten ontvangen (37 Nederlandstalige Benoemingscommissie, 2 Verenigde Benoemingscommissie in het Nederlands, 27 Franstalige Benoemingscommissie en 1 Verenigde Benoemingscommissie in het Frans).

In de vorige jaren bedroeg het aantal klachten:

- 2000-2001-2002 (2 jaar en 4 maanden): 60 klachten bij de Nederlandstalige Benoemingscommissie, 7 Nederlandstalige klachten bij de Verenigde Benoemingscommissies, 29 klachten bij de Franstalige Benoemingscommissie en 9 Franstalige klachten bij de Verenigde Benoemingscommissies;
- 2003-2004 (tot 26.11.2004, hetzij over 23 maanden): 59 klachten bij de Nederlandstalige Benoemingscommissie en 2 Nederlandstalige klachten bij de Verenigde Benoemingscommissies, 37 klachten bij de Franstalige Benoemingscommissie en 12 Franstalige klachten bij de Verenigde Benoemingscommissies;
- 2005: 48 klachten bij de Nederlandstalige Benoemingscommissie, 23 klachten bij de Franstalige Benoemingscommissie en 1 Franstalige klacht bij de Verenigde Benoemingscommissie.

4.3.5.b. Aard van de klachten

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de materies die voorwerp waren van de klacht. De niet-ontvankelijke klachten worden niet vermeld.

AARD VAN DE KLACHTEN (FR + NL)	2000-2002	2003-2004	2005	2006	Gemiddeld
Traagheid in de afhandeling van de minnelijke vereffening	9,71	14,68	11	10	11,35
Traagheid in de afhandeling van de gerechtelijke vereffening	9	16,11	18	5	12,03
Traagheid in de afhandeling van een verkoopdossier	5	6,05	11	4	6,51
Traagheid in de afhandeling van uit onverdeeldheid treden	0	0,53	0	5	1,38
Betwisting over de inhoud of geldigheid van akte; burg. geschil	9,27	9,68	11	10	9,99
Betwisting aktekosten, erelonen	10,57	3,05	5	6	6,16
Klacht wegens partijdigheid van een notaris	3,57	0,53	1	7	3,03
Gebrek aan informatie, weigering afrekening	6,86	11,16	10	10	9,51
Vraag naar inlichtingen of bemiddeling	0	0	4	5	2,25

Het grootste deel van de klachten heeft betrekking op vertraging in de afhandeling van vereffeningen (minnelijk of gerechtelijk) en van verkoopdossiers, gevolgd door de betwistingen over de geldigheid of de inhoud van een akte/burgerlijke geschillen en gebrek aan informatie/weigering afrekening.

Brengt men de cijfergegevens over de verschillende jaren onder zelfde noemer (aantal klachten per jaar), zodat zij vergelijkbaar zijn, komt men tot volgende tabel:

GEMIDDELD AANTAL KLACHTEN PER JAAR (FR + NL)	2000-2002	2003-2004	2005	2006	Gemiddeld
Traagheid in de afhandeling van de minnelijke vereffening	8,57	9,47	11	10	9,76
Traagheid in de afhandeling van de gerechtelijke vereffening	7,29	9,48	18	5	9,94
Traagheid in de afhandeling van een verkoopdossier	3,86	3,68	11	4	5,64
Traagheid in de afhandeling van uit onverdeeldheid treden	0	0,53	0	5	1,38
Betwisting over de inhoud of geldigheid van akte; burg. geschil	5,57	5,42	11	10	8,00
Betwisting aktekosten, erelonen	6	2,1	5	6	4,78
Klacht wegens partijdigheid van een notaris	3	0,53	1	7	2,88
Gebrek aan informatie, weigering afrekening	3,43	7,37	10	10	7,70
Vraag naar inlichtingen of bemiddeling	0	0	4	5	2,25

Procentueel aandeel van elke soort klacht in het totaal der klachten, op jaarbasis:

GEMIDDELD AANTAL KLACHTEN PER JAAR (en %) (FR)	2000-2002	2003-2004	2005	2006	Gemiddeld
Traagheid in de afhandeling van de minnelijke vereffening	6,90	22,45	16,67	21,74	15,34
Traagheid in de afhandeling van de gerechtelijke vereffening	10,34	28,57	29,17	4,35	22,69
Traagheid in de afhandeling van een verkoopdossier	6,90	10,2	12,50	4,35	9,87
Traagheid in de afhandeling van uit onverdeeldheid treden	0	0	0	0	0
Betwisting over de inhoud of geldigheid van akte; burg. geschil	24,14	18,37	16,67	13,04	19,72
Betwisting aktekosten, erelonen	27,58	4,08	12,50	8,7	14,72
Klacht wegens partijdigheid van een notaris	3,45	0	0	8,7	1,15
Gebrek aan informatie, weigering afrekening	20,69	16,33	12,50	30,43	16,50
Vraag naar inlichtingen of bemiddeling	0	0	0	8,7	0
Varia				0,01	0,01

GEMIDDELD AANTAL KLACHTEN PER JAAR (%) (NL)	2000-2002	2003-2004	2005	2006	Gemiddeld
Traagheid in de afhandeling van de minnelijke vereffening	30,49	23,31	14,58	12,82	20,30
Traagheid in de afhandeling van de gerechtelijke vereffening	23,72	13,36	22,92	10,26	17,57
Traagheid in de afhandeling van een verkoopdossier	11,86	6,65	16,67	7,69	10,72
Traagheid in de afhandeling van uit onverdeeldheid treden	0	3,36	0	12,82	4,04
Betwisting over de inhoud of geldigheid van akte; burg. geschil	10,16	4,31	14,58	17,95	11,75
Betwisting aktekosten, erelonen	10,16	6,65	4,17	10,26	7,81
Klacht wegens partijdigheid van een notaris	10,16	3,36	2,08	12,82	7,11
Gebrek aan informatie, weigering afrekening	3,40	20,01	14,58	7,69	11,42
Vraag naar inlichtingen of bemiddeling	0	0	8,33	7,69	4,01
Varia				5,27	5,27

Of, voor wat de meest voorkomende klachten betreft (nog steeds procentueel):

MEEST VOORKOMENDE KLACHTEN (in %) (FR + NL)	2000-2002	2003-2004	2005	2006	Gemiddeld
Traagheid vereffeningen, verkoopdossiers en uit onverdeeldheid	45,11	53,95	56,25	37,02	48,08
Betwisting over de inhoud of geldigheid van akte; burg. geschil	17,15	11,34	15,62	15,50	14,90
Gebrek aan informatie, weigering afrekening	12,05	18,17	13,54	19,06	15,71

4.3.6. Verdere uitwerking van de bevoegdheid van de behandeling van klachten

De Verenigde Benoemingscommissies werken momenteel aan een pilotsysteem dat een centralisatie van klachten zou moeten toelaten.

Het beoogde systeem betreft een databank waar de klachten op nationaal niveau gecentraliseerd worden. De bedoeling hierbij is om een software programma te voorzien dat gelijkaardig is aan het programma van de klachtenbehandeling bij de Hoge Raad voor de Justitie.

Met het oog op een doeltreffende voortgang van deze werkzaamheden, werden de eerste contacten daartoe gelegd met twee vertegenwoordigers van de Provinciale Kamers.

Tijdens de Parlementaire voorbereiding betreffende de wijziging van de Ventôsewet, werd verwezen naar de rol van ombudsman van de Benoemingscommissies:

“Er werd een nieuwe bevoegdheid toegekend aan het Benoemingscollege voor het notariaat, namelijk een klachtenbehandeling. Dit College is door zijn paritaire samenstelling goed geplaatst om een ombudsfunctie op onafhankelijke manier te vervullen”⁴⁸.

4.4. Adviesbevoegdheid

4.4.1. Wettelijk kader

Overeenkomstig artikel 49^{quater} van de Ventôsewet bereiden de Verenigde Benoemingscommissies de adviezen en voorstellen voor betreffende aangelegenheden die de algemene werking van het notariaat aanbelangen.

(48) Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 25 Ventôse jaar XI, tot regeling van het notarisambt, Amendementen, *Parl. St.* Kamer 1998-99, nr. 1433/16, 16.

Artikel 49^{quater} bepaalt voorts dat de adviezen en voorstellen van de Verenigde Benoemingscommissies schriftelijk worden uitgebracht en worden overgemaakt aan de Nationale Kamer van notarissen, de Minister van Justitie en het Parlement.

4.4.2. Werkwijze binnen de Commissies

De Verenigde Benoemingscommissies hebben in het verleden driemaal gebruik gemaakt van hun adviesbevoegdheid, in het bijzonder inzake de klachtenbehandeling (*cf. supra*, punt 4.3.3.), inzake de quota (*cf. supra*, punt 4.1.1.a.) en inzake plaatsvervanging en associatie (*cf. supra*, punt 4.2.1.e.(i)).

De betrokken adviezen kwamen tot stand nadat deze binnen de Verenigde Benoemingscommissies werden voorbereid en eenparig werden aanvaard.

5. Specifieke punten

5.1. Gebruik van de titel van erenotararis bij de uitoefening van een functie die niet verenigbaar is met het notarisambt

De Benoemingscommissies merken op dat de titel van erenotararis soms wordt aangewend voor activiteiten die normalerwijze niet verenigbaar zijn met de titel en deontologie van de notaris, bijvoorbeeld een erenotararis die een commercieel beroep uitoefent. Terzake lijkt een strenger toezicht en gebeurlijk ingrijpen van de Provinciale Kamers aangewezen.

5.2. Afwezigheid van rechtspersoonlijkheid van de Benoemingscommissies

De Verenigde Benoemingscommissies beschikken niet over de rechtspersoonlijkheid. Dit heeft tot gevolg dat de medewerkers die zij tewerkstelt, formeel moeten aangeworven worden door de Nationale Kamer van notarissen. In het licht van de onafhankelijkheid van de verschillende notariële instellingen, die trouwens blijkt uit de onverenigbaarheid tussen het lidmaatschap van een notaris die zetelt in een notariële instelling en de Benoemingscommissies, is het wellicht beter dat de medewerkers rechtstreeks worden aangeworven door de Benoemingscommissies die hier toe best rechtspersoonlijkheid verwerven, temeer zij een gescheiden financiering hebben.

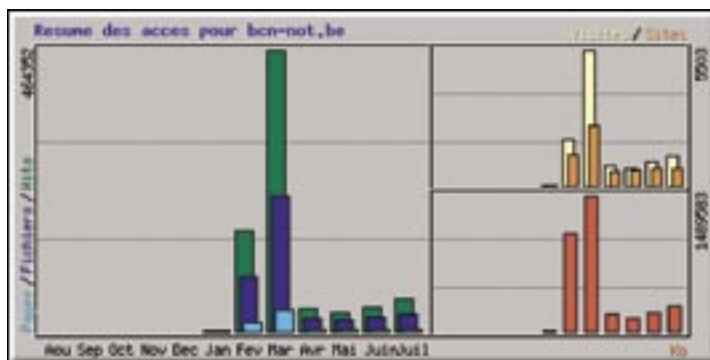
De rechtspersoonlijkheid zou ook als voordeel hebben dat de Benoemingscommissies zelfstandig kunnen optreden in betwistingen inzake benoemingen waar hun rangschikking in vraag wordt gesteld.

6. Website

In het kader van een transparante rapportering naar het publiek en naar de beroepsgroep hebben de Benoemingscommissies een website laten ontwerpen waarop informatie wordt verspreid over de samenstelling en rol die de Benoemingscommissies vervullen op het vlak van organisatie van de vergelijkende examens, voorstellen inzake benoemingen, klachtenbehandeling en adviezen evenals de contactgegevens. Op deze website verschijnen de verslagen en adviezen integraal. Verder worden alle rechterlijke beslissingen, weliswaar geanonimiseerd, met betrekking tot betwistingen inzake examens en benoemingen *in extenso* gerapporteerd. Ook wordt aan de burger duidelijk gemaakt aan welke formele vereisten een klacht moet voldoen.

Na het vergelijkend examen verschijnt ook de integrale vragenlijst van het afgelopen examen.

Uit de statistische gegevens terzake blijkt dat deze website zeer druk geraadpleegd wordt. Hierna volgen enkele statistieken betreffende bezoeken aan de website:

Overzicht per maand										
Maand	Dagelijks gemiddelde				Maandelijks totalen					
	Hits	Dossiers	Pagina's	Bezoeken	Sites	Ko	Bezoeken	Pagina's	Dossiers	Hits
Julij 2007	2779	1525	236	64	701	278586	1223	4492	28986	52807
Juni 2007	1343	812	108	31	715	203371	959	3251	24373	40301
Mei 2007	967	626	75	22	623	140805	687	2338	19409	29999
Apr. 2007	1283	697	103	28	587	195509	840	3108	20915	38513
Maart 2007	14979	7206	1171	177	2421	1489583	5503	36328	223408	464352
Feb. 2007	6178	3337	543	70	1273	1072734	1892	14676	90109	166820
Jan. 2007	1	1	1	1	1	3	1	1	1	1
Totaal						3380591	11105	64194	407201	792793

7. Financiering van de Benoemingscommissies

Hoewel artikel 38, § 11 van de gewijzigde Ventôsewet het recht verleent aan de leden van de Benoemingscommissies om presentiegelden te ontvangen, waarvan het bedrag bepaald wordt door de Koning, bepaalt de wet niets over de begroting van de Staat die deze uitgave moet dragen of de uittrekking van de nodige begrotingskredieten voor de werking van de Commissies.

Met betrekking tot de Hoge Raad voor de Justitie was dit anders. De wetgever voegde in het Gerechtelijk Wetboek een nieuw artikel 259bis-22, § 2 in volgens hetwelk “de kredieten die voor de werking van de Hoge Raad nodig zijn, worden uitgetrokken op de begroting van de dotaties”. Een gelijkaardige bepaling werd vergeten in de wetten tot wijziging van de wet van 25 Ventôse jaar XI op het notarisambt. Niemand dacht aan dit probleem bij de stemming van de wet, wat de Minister van Justitie later het volgende deed verklaren voor het Parlement: “*Les commissions sont installées, mais leur bon fonctionnement nécessite des subventions. Or, celles-ci n’ont pas été prévues dans la loi votée par le précédent gouvernement... La subvention aurait dû être prévue par la loi et elle ne l’a pas été. Elle ne peut donc pas être imputée dans le budget. Nous nous trouvons donc devant un cas particulièrement problématique...*” En hij voegde eraan toe: “*Et j’espère que le notariat nous aidera à trouver une solution en proposant, par exemple, de prendre en charge les frais qui découleront de cette opération, de telle sorte qu’une subvention ne doive pas être prévue par le gouvernement...*”⁴⁹.

Op initiatief van de Nationale Kamer van notarissen werden in 2000 contacten gelegd met de Voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers teneinde de financiering van de Commissies op te lossen. Hieruit resulteerde de creatie sinds 2001 van een dotatie op naam van de Benoemingscommissies voor het notariaat, teneinde de uitgaven te dekken voor de functionering van deze Commissies (met inbegrip van de presentiegelden voor de leden). Ieder jaar bepaalt de wet op de dotatie in dit verband de kredieten die moeten uitgetrokken worden ten laste van de begroting van de dotaties voor de Benoemingscommissies. Daarenboven werd op 30 augustus 2002, een overeenkomst gesloten tussen de Nationale Kamer van nota-

(49) Beknopt Verslag van de openbare vergadering van de Commissie voor de Justitie van 9 mei 2000, *Parl. St. Kamer 1999-2000*, nr. 1642. Vrij vertaald: “*Tijdens de vorige zittingsperiode keurde het Parlement de hervorming van het notariaat goed. Ook werden de commissies ingesteld. Men vergat echter middelen voor de hervorming uit te trekken. Ik heb het notariaat gevraagd terzake voorstellen te formuleren. Als zij mij geen voorstellen doen, moet de wet worden gewijzigd en dan is het nog maar de vraag of er daarvoor een meerderheid is*”.

rissen en de Benoemingscommissies voor het notariaat. Op grond van deze overeenkomst, heeft de Nationale Kamer van notarissen aanvaard om een deel van de werkingskosten ten laste te nemen, meer bepaald in essentie de kosten voor personeel en voor lokalen.

De wet van 23 mei 2007⁵⁰ heeft deze praktijk geregeld door de invoeging van de volgende tekst in artikel 38 van de Ventôsewet:

“Voor de werking van de benoemingscommissies wordt een dotatie uitgetrokken op de algemene uitgavenbegroting van het Rijk. Bijgestaan door het Rekenhof, onderzoekt de Kamer van volksvertegenwoordigers de gedetailleerde begrotingsvoorstellen van de benoemingscommissies, keurt ze goed en controleert de uitvoering van hun begroting, onderzoekt en keurt daarenboven de gedetailleerde rekeningen goed.

De benoemingscommissies hanteren voor hun begroting en rekeningen een schema dat vergelijkbaar is met het schema van de begroting en rekeningen van de Kamer van volksvertegenwoordigers”.

Dit juridisch kader verstrekt een financiële zekerheid aan de Benoemingscommissies en verzekert aldus de uitvoering van hun opdracht.

(50) Wet 23 mei 2007 tot wijziging van een aantal wetten betreffende de dotaties aan het Rekenhof, de federale Ombudsmannen, de Benoemingscommissies voor het notariaat en de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, B.S. 20 juni 2007, 33994-33995.

Besluit

Sinds hun oprichting zijn de Benoemingscommissies bezorgd geweest om de continuïteit van hun opdrachten te verzekeren. Verschillende oplossingen werden voorgesteld om de hernieuwing van alle leden iedere vier jaar te vermijden. Een wetswijziging dringt zich op.

Dient het maximum aantal van zestig kandidaat-notarissen die per jaar voor gans België benoemd kunnen worden verhoogd te worden? Beantwoordt dit cijfer aan een realistische jaarlijkse maximumbehoefte, nu het doel van de wetgever erin bestaat om te verzekeren dat de personen die de titel van kandidaat-notaris behaald hebben de quasi zekerheid kunnen hebben dat ze binnen een korte termijn toegang zouden krijgen tot het beroep? De verschillende tabellen opgenomen in dit verslag tonen aan dat het antwoord op deze vraag niet zo eenvoudig is als het lijkt; ondanks de gerechtvaardigd menselijke vraag vanwege de notariële wereld. Integendeel, zij doen vragen rijzen.

Een objectieve rangschikking van de toekomstige kandidaat-notarissen of de kandidaten voor een vacante plaats veronderstelt een zo volledig mogelijke informatie. De Benoemingscommissies stellen voor om deze objectiviteit te verbeteren, ondermeer door de uitwisseling van inlichtingen tussen de Adviescomités van de verschillende provincies en de Procureurs des Konings die erbij betrokken zijn. Bovendien, voor de benoeming voor een vacante plaats lijkt een verslag van de bevoegde Provinciale Kamer noodzakelijk. Dit verslag zou gehecht kunnen worden aan de schatting van het kantoor en aldus als hulpmiddel dienen om de prijs van de overdracht vast te stellen.

Met betrekking tot de ingewikkeldheid van het vergelijkend examen, tonen de tabellen in het verslag aan dat, enerzijds, het gemiddeld jaarlijks slaagpercentage tussen de 20 en 25% van de deelnemers ligt, en anderzijds, dat de meerderheid van hen slaagt na de tweede of derde poging. Het vergelijkend examen wordt inderdaad als moeilijk aanzien, doch het is realistisch en redelijk. Wij merken tevens op dat er weinig beroepen zijn tegen het vergelijkend examen, rekening houdend met het aantal deelnemers.

De Benoemingscommissies dienen de criteria van bekwaamheid en geschiktheid van de kandidaten te beoordelen. Het gaat om de enige wettelijke wijze om hun rangschikking op te stellen. Deze criteria verzekeren het openen van de toegang tot het beroep en de gelijkheid van kansen van alle kandidaten. De wet heeft geen enkele prioriteit voorzien ten gunste van de geassocieerde notarissen of de plaatsvervangers voor een openstaande plaats. De associaties en plaatsvervangers met een notaris die zeer nabij de leeftijdsgrens is, zouden in principe onderzocht dienen te

worden ondermeer met de medewerking van de Benoemingscommissies, om aan de wil van de wetgever tegemoet te komen.

De mogelijkheid die gelaten wordt aan de kandidaten voor een openstaande plaats om hun standplaats binnen een fusiegemeente te verplaatsen, kan een beoordelings-element voor de Benoemingscommissies uitmaken. Op dit ogenblik is deze mogelijkheid wettelijk niet definitief verworven. Naar het voorbeeld van de Nationale Kamer van notarissen zijn de Benoemingscommissies van mening dat een verduidelijking middels een wetwijziging zich opdringt.

Het is niet aanvaardbaar dat, omwille van privébelangen van de overnemer, de kandidatuur van een kandidaat-notaris voor de functie van notaris-titularis al dan niet ontvankelijk zou zijn afhankelijk van het feit of deze laatste al dan niet voldoende welgesteld is om de vereiste overnamevergoeding te kunnen betalen. De Benoemingscommissies zijn van oordeel dat, bij het merendeel van de overdrachten van kantoren, de waardering niet overdreven is. Men dient evenwel waakzaam te blijven en het overschrijden van een bedrag te vermijden dat misschien problematisch zou kunnen worden, bijvoorbeeld indien de immobiliënmarkt stagneert.

De Benoemingscommissies zijn evenwel van mening dat de waardering niet steeds objectief is. Inderdaad, de criteria die door iedere schatter worden weerhouden, zijn niet identiek en leiden in bepaalde gevallen tot zeer uiteenlopende overnamevergoedingen. De Nationale Kamer van notarissen, ondermeer in samenspraak met de Benoemingscommissies, heeft enkele maanden geleden beraad over dit onderwerp aangevat. Dit dient verder gezet te worden vermits een correcte waardering één van de aantrekkingspunten van de notariële functie is.

Om dezelfde reden zijn de Benoemingscommissies van oordeel dat, wanneer een notariškantoor opnieuw geëvalueerd dient te worden, het beter is dat deze nieuwe waardering uitgevoerd wordt door een andere schatter dan diegene die het verslag bij de eerste waardering heeft opgesteld.

De waardering van een kantoor kan correct zijn. Doch de houding van de overlatende notaris veroorzaakt in sommige gevallen schade aan de overnemer. Hierbij denken wij bijvoorbeeld aan de notaris die niet de titel van erenotarisk heeft en die zijn diensten voor juridisch advies, schattingen van onroerend goed, ... via zijn website aanbiedt. Op dit ogenblik zijn de notarissen die niet over de eretitel beschikken, niet gehouden tot de naleving van de notariële deontologische regels. De Benoemingscommissies denken dat een wettelijke tussenkomst wenselijk is, minstens dat een verbintenis tot niet-concurrentie ondertekend zou worden door de overlatende notaris. Deze verbintenis zou gehecht worden aan het verslag van de schatter.

Om een betere dienstverlening aan de burger te verzekeren, hebben de Benoemingscommissies een nieuwe procedure voor het beheer van de klachten voorgesteld. Deze versterkt ongetwijfeld de bevoegdheid van de Provinciale Kamers en verzekert de opstelling van een veel objectiever jaarverslag. De centralisatie van de

klachten vanwege particulieren bij de Benoemingscommissies zal immers toelaten dat statistieken omtrent de aard, de gegrondheid of niet van de klacht, ... worden opgemaakt.

De Benoemingscommissies verheugen zich dat hun financiering uiteindelijk bekrachtigd werd door de wijziging van artikel 38 van de Ventôsewet. De Nationale Kamer van notarissen had dit dossier aangevat en verder opgevolgd sedert meer dan zeven jaar.

Uit al hetgeen voorafgaat, volgt dat dit verslag werd opgesteld in een positieve en constructieve geest. Het heeft niet als doel om een instelling, een bedrijfsrevisor of een accountant te bekritisieren, maar wel om enkele situaties vast te stellen die verbeterd kunnen worden.

Gemeenschappelijk overleg dient in het belang van het publiek verder gezet te worden.

